

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

571

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • דברים תשפ"ב

המשנה. אך יש עוד מנהגים נוספים שאינם מדין המשנה, שכבר משבעה עשר בתמוז ואילך לא מסתפרים, ואין עושים חתונות בימים אלו, והם מנהגים שאינם כתובים בגמרא, אלא תוספת, מנהגים שנוספו בדורות מאוחרים יותר, כדי לזכור ולא לשכוח את החורבן.

ויש גם ארבע תעניות זכר לחורבן: עשרה בטבת, שבעה עשר בתמוז, תשעה באב, וצום גדליה, והם כבר תקנה מוקדמת מזמן הנביאים, וכפי שמוזכר בדברי הנביא זכריה (ח, יט) צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי. ומהו הטעם לתקנת תעניות אלו? הנה לכל דיני התורה איננו יודעים את הטעם האמיתי, שהוא סתרי תורה, והרי התורה קדמה לעולם, ויש בה טעמים נסתרים שאי אפשר לדעת, כמו מצות פרה אדומה, שטעמה הוא מסתרי תורה, אבל לתקנות שנתקנו יותר מאוחר יש טעם וסיבה, ומהו הטעם והסיבה לתקנת התעניות.

וביאר בזה הרמב"ם (הלכות תעניות ה, א) "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זיכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתוודו את עוונם ואת עון אבותם", עכ"ל.

והיינו שסיבת התעניות היא לעורר לחזור בתשובה ולתקן את החטאים, כי החורבן בא על ידי חטאים, וצריך לתקן את החטאים של החורבן. וכל ארבעת התעניות נתקנו על זה: עשרה בטבת הוא היום שבו התחיל המצור על ירושלים, ובשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר, ובתשעה באב חרב בית המקדש, ובצום גדליה גם כן נהרג גדליה בן אחיקם ואבדה שארית הפליטה שנשארה בירושלים אחר החורבן, וכל זה היה מחמת החטאים, ולכן תיקנו תעניות, לעורר לחזור בתשובה מהחטאים שגרמו את החורבן.

ועיקר החטאים אמרו בגמרא (יומא ט, ב) שמקדש ראשון חרב על שלוש עבירות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ומקדש שני חרב על שנת חניס. וכבר הזכרנו מה שאמרו בגמרא שם, ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם, והיינו כי בבית ראשון היה החטא גלוי וברור להם, שעברו על שלוש עבירות, וחזרו בתשובה ותיקנו את החטא, ולכן לאחר שבעים שנות גלות בבל נבנה בית המקדש השני.

אבל בבית שני היה חטא אחר, של שנת חניס ומידות רעות, וחטא כזה של חיסרון במידות – לא מרגיש את החטא, כי כל אחד חושב שהוא צודק ובטוח שעושה כדן ואין לו חטא כלל, וזהו 'לא נתגלה עוונם', שלא היה החטא גלוי להם, כי לא הרגישו את החטא, ואם לא מרגיש את החטא לא שייך תשובה, ואי אפשר לחזור בתשובה, ולכן החורבן נמשך.

אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם

ומה הייתה המטרה של בית המקדש, מה בית המקדש הוסיף? בית המקדש השפיע קדושה וקרבת אלוקים, עד כדי כך שאמרו בגמרא (ברכות ג, א) כי מיום שחרב בית המקדש בכל יום יש בת קול שאומרת: מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

הרי לנו המחשה לקרבת אלוקים שהייתה בזמן בית המקדש, שהרגישו שיש לנו אבא ואנחנו בנים, 'על שולחן אביהם', שיושבים ביחד עם האבא ליד השולחן, עם כזה אבא, כזה תענוג של קרבת אלוקים, ועכשיו לאחר החורבן 'אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם', זה מה שחסר!

אין לנו מושג לתאר מה היה לפני החורבן, ובעונותינו חסרנו כל זאת.

שמחנו בישועתך – בביאת המשיח

והנה אנו אומרים בתפילת שבת ויום טוב בברכה הרביעית: קדשנו במצוותיך וכי' שבענו מטובך ושמחנו בישועתך, ויש להתבונן מה היא הישועה שעליה מבקשים 'שמחנו בישועתך', על איזה ישועה מתכוונים? ופשוט הדבר, כי הכוונה היא לישועה בביאת המשיח, שעליה אנו מחכים, וכפי שמבקשים גם כל יום בתפילה: 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך', הישועה שכלל ישראל צריך זה שיבוא משיח, ועל זה מבקשים וקרנו תרום בישועתך.

בין הזמנים אינו זמן של פריקת עול

מה שנוגע למעשה עכשיו לתקופת בין הזמנים שתבוא אחרי תשעה באב, חשוב לדעת שאין זמן של פטור מתורה, ואמנם יש צורך במנוחה, אבל לא פריקת עול, וצריכים להיזהר שלא לבוא לפריקת עול ח"ו, כי הפורק ממנו עול תורה נותנים עליו עול יותר גרוע, עול מלכות ודרך ארץ, כמו שאמרו חז"ל בפרקי אבות (ג, ה).

וידוע מה שהיה בבין הזמנים שעברו, שהיו דברים מאוד לא טובים בבין הזמנים, כי זה זמן שחסרה זכות התורה, שיש פריקת עול, ומרגשים כאילו שאין חיוב של תורה בימים אלו, וכאמור אמנם כן יש צורך במנוחה, לפי הצורך, ובדואי צריך לנוח, מי שזקוק למנוחה, כל אחד לפי מה שהוא צריך, אבל סתם פריקת עול זה חטא.

וזה נוגע גם לבחורים, אם יוצאים לטוילים, זה דבר מסוכן, וכבר היו בעבר אסונות רח"ל, ויש סיבות בדרך הטבע, אבל זה לא בדרך הטבע אלא בהשגחה, כי אין זכות התורה ויש פריקת עול תורה, ואמרו חז"ל (אבות ו, ב) שבכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת: אוי להם לבריות מעלבוניה של תורה, וזו הסיבה לאסונות שהיו בבין הזמנים.

וגם בעלי משפחה, אם צריך נוסעים ביחד לנוח, אבל צריך שיחיה הכל ברצינות, בלי פריקת עול, כי כבר היו אסונות רחמנא לילצן.

כל השנה צריכים להצטער על החורבן

והנה בשולחן ערוך אורח חיים סימן א' כתב "ראוי לכל ירא שמים שיחא מצר ודואג על חורבן בית המקדש", היינו שיש צורך גם בכל ימות השנה לא לשכוח מחורבן בית המקדש, ולהצטער על מה שאין בית המקדש, ומהו הצער, מה לא טוב ומה חסר? חסרה השפעת הקדושה! וכמו שדיברנו בשיחות הקודמות שבית המקדש השפיע קדושה על כל כלל ישראל, ומכוח השפעת הקדושה כל ההנהגה הייתה אחרת לגמרי.

ולכן הביא במשנה ברורה שם מהש"ה, שיש תקנה לומר בכל סעודה על נהרות בבל, ובימים שאין אומרים בהם תחנון אומרים שיר המעלות בשבוע השם את שיבת ציון, והמטרה בזה היא לזכור את החורבן ואת הגלות, ויש שני דברים: חורבן בית המקדש, וגם הגלות, כי ארץ ישראל גם כן משפיעה קדושה, כמו שמצינו בגמרא (עין נדרים כב) שמי שנמצא בארץ ישראל קדושת הארץ משפיעה עליו, והם שני דברים שמשפיעים קדושה, בית המקדש וגם ארץ ישראל.

ובכל יום אנו מתפללים שלוש פעמים: ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ותשכון בתוכה כאשר דיברת, ובנה אותה, בנין עולם! בקשה על בית המקדש, שייבנה במהרה בימינו, ובכל יום מבקשים כן במפורש בסדר התפילה, וגם בשבת ויום טוב שלא מבקשים במפורש 'לירושלים', אבל אומרים בקיצור בברכת רצה: והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל, והיינו גם כן בית המקדש, שהוא 'דביר ביתך'. ככה כל השנה מבקשים תפילה ותחנונים שיהיה בית המקדש, וכמו שכתב בשולחן ערוך שצריכים כל השנה להצטער ולזכור את החורבן.

אמנם כתב במשנה ברורה שם, כי עם כל הצער שמצטערים על החורבן, אבל התורה והתפילה צריכים להיות בשמחה, ובזמן שעוסקים בתורה יש שמחה, כמו שכתוב (תהלים יט, ט) פיקודי השם ישרים משמחי לב, וגם התפילה היא בשמחה, כמו שהביא המסילת ישרים בפרק י"ט מדברי המדרש: כשאתה מתפלל יהא לך שמח עליך, שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, מלך מלכי המלכים הקב"ה רוצה לשמוע אותך, ומחכה שתתפלל ותבקש ממנו, וזהו שמחה גדולה.

טעם התעניות ומנהגי האבלות

וכאמור גם בכל ימות השנה צריכים להצטער על החורבן, אבל בחודש אב יותר מזה, וכמו שאמרו במשנה (תענית כו, ב) משנכנס אב ממעטין בשמחה. מראש חודש אב ואילך צריכים למעט בשמחה, והמשנה קובעת את הדינים ומפורש גם בגמרא שם מה היא השמחה ובאיזה שמחה ממעטין, וזהו דין

וכן בהמשך הברכה 'כי לישועתך קיוונו כל היום', על איזה ישועה אנו מחכים ומקווים? מחכים למשיח! 'כל היום' מחכים למשיח, וצריכים לחכות למשיח, כמו שידוע שהחפץ חיים היו לו בגדים מיוחדים מוכנים כבר, לקבל בהם פני משיח צדקנו, כי בכל יום יכול להגיע משיח, וכמו שאמרו (סנהדרין צח, א) היום – אם בקולו תשמעו.

וזהו הישועה שאנו מבקשים עליה גם בשבת ויום טוב, שמחנו בישועתך, אותה הישועה שמבקשים גם בברכת את צמח דוד, שיבוא המשיח!

החירות האמיתית – רוחניות וקדושה

ועוד אנו מבקשים בכל יום 'תקע בשופר גדול לחירותנו', ומה היא החירות, על איזה חירות מתכוונים? חירות רוחנית! כמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, עסק התורה נותן לאדם חירות רוחנית, שהיא החירות האמיתית.

וזהו שאנו מבקשים תקע בשופר גדול לחירותנו, כמו שכתוב גם בפסוק (ישעיה כז, יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, והמשך הפסוק ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים והשתחוו להשם בהר הקודש בירושלים, והיינו שהשופר הגדול ישפיע את זה, שישתחוו להשם בהר הקודש בירושלים, השופר הגדול יעשה השפעה רוחנית על כלל ישראל שיקבלו זכויות להגיע לירושלים לבית המקדש, להר הקודש בירושלים, ועל זה מבקשים תקע בשופר גדול לחירותנו, החירות האמיתית!

ישא נס לקבץ גלויותינו, באותו הזמן יהיה גם קיבוץ גלויות, כמו שכתוב ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים, וכל הגלויות מכל העולם יבואו וישתחוו להשם בהר הקודש בירושלים. וזהו ההשפעה שתהיה אז, שיהיה קיבוץ גלויות, והמטרה היא: והשתחוו להשם בהר הקודש בירושלים, ומה המעלה בירושלים? הקדושה! השפעת הקדושה.

ההתעלות והמדרגות בעסק התורה

וכך גם עסק התורה משפיע קדושה וחירות רוחנית, כמו שאמרו בפרקי אבות שם שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה "וכל מי שעוסק בתורה חרי זה מתעלה" שנאמר וממדבר מתנה ומנחליאל במות.

ופסוק זה הובא גם בגמרא (עירובין נד, נדרים נח) ואמרו שם, מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות וגוי' כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו קל שנאמר וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו קל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות, ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו שנאמר ומבמות הגיא וכו', ע"כ.

והיינו שיש דרגה של 'תורה במתנה', והיא הצלחה בתורה למעלה מן הטבע, כי יש הצלחה שאדם זוכה כפי היגיעה, וכמו שאמרו (מגילה ו, ב) יגעתי ומצאתי תאמין, אבל יש גם מתנה, הצלחה יותר מהיגיעה, למעלה מן הטבע, וזה על ידי הזכויות שאדם עושה עצמו כמדבר.

ומדבר פירושו שהוא הפקר לכל, ובמפרש בנדרים שם כתב: "למלמד תורה בחינם לכל", והיינו שכל מי שרוצה ללמוד תורה, הוא מוכן ללמד אותו, ומלמד תורה לכל אחד ואחד, בלי חשבונות. זה נקרא כמדבר, וזה זוכים לתורה במתנה – הצלחה בתורה למעלה מן הטבע.

וכיון שניתנה לו במתנה נחלו קל, והיינו עוד דרגה יותר גדולה, וכיון שנחלו קל עולה לגדולה, היינו שזוכה גם להשפיע על אחרים, וכל זה מתחיל בזכות שהוא עושה עצמו כמדבר, ללמד לכל אחד ואחד! למי שרוצה, ואפילו ללמד אל"ף בי"ת למי שצריך ללמוד אל"ף בי"ת, וממדבר' אזי 'מתנה' – בזכות זה זוכים להצלחה בתורה, וההמשך הוא 'במות' שעולה לגדולה ומשפיע, ונעשה ראש ישיבה או רב גדול, מרביץ תורה גדול שמשפיע על אחרים, הכל בזכות המדבר, שעושה עצמו הפקר לכל.

ואמנם 'מבמות הגיא' אם הגיס לבו הקב"ה משפילו, כי גאוה זה הדבר הכי גרוע, שהוא כבר מחשיב את עצמו, ואם אדם מחשיב עצמו במשהו זה דבר מאוד מסוכן, שהוא תועבת השם, (משלי טז, ה) תועבת השם כל גבה לב, וצריך להבין שאין במה להחשיב את עצמו, כי זה לא 'הוא', אלא הכל חסדי שמים ורחמי שמים, ולא בכוחו ועוצם ידו.

והדרך למעשה להגיע לכל הדברים האלו היא על ידי קביעות לימוד המוסר, וכבר אמרו (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, ומהו 'בא ליטהר', כיצד באים ליטהר ומה עושים? לומדים מוסר! זה נקרא בא ליטהר, שרוצה לדעת מה אומר המסילת ישרים, מה אומר השערי תשובה ומה אומר החובות הלבבות, מה הם אומרים, ומה עושים למעשה. זהו 'בא ליטהר', ואז 'מסייעין אותו' וזוכה לסייעתא דשמיא למתנה ולנחליאל ולבמות, עם הצלחה עד כדי כך שזוכה גם להשפיע על אחרים.

גודל זכויות המשפיע על אחרים

ומי שמשפיע על אחרים זה זכויות עצומות, כמו שכבר דיברנו בעבר שכל הזכויות של המושפעים שייכים למשפיע ונוקפים לזכותו.

וכך כתב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) "וראו לך אחי לדעת, כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוקים יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידותם הטובות ומנהיגהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם זכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים", עכ"ל.

והיינו שאפילו אם אדם יעשה מעשים טובים עם כוחות של מלאך! הוא לא יגיע לזכויות של מי שמשפיע על אחרים, כי מי שמשפיע על אחרים יש לו את כל הזכויות של המושפעים ממנו, והמושפעים משפיעים הלאה, והכל נוקף לזכותו, ואין לשער את הזכויות של מה שמשפיע, שההשפעה נמשכת ונמשכת לדורי דורות.

וגם כשהוא כבר בעולם האמת וכבר אינו חי בעולם הזה, אבל ההשפעה נמשכת מכוחו, והוא כל הזמן מקבל עוד ועוד תוספת זכויות, ולמרות שבמותם חפשי (עיין שבת דף לו) וכבר אינו יכול לעשות מעשים טובים בעצמו, אבל יש תוצאות בעולם הזה מכוח השפעתו, והוא זוכה בהם לעוד זכויות ועוד תענוגי עולם הבא שאין לשער.

וזהו שאמרו חז"ל על משה רבינו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, והיינו שכל הזכויות שעושים כלל ישראל עד סוף כל הדורות, שייכים למשה רבינו ונוקפים לזכותו, ולכאורה וכי חסרות זכויות למשה רבינו?

אמנם הביאור הוא, כי יש תענוגי העולם הבא שעין לא ראתה, ואין סוף לתענוגים האלה! וגם משה רבינו שכבר יש לו עולם הבא שאין לשער, עדיין אפשר ושייך להוסיף עוד ועוד תענוגים שאין להם סוף, כי אין לנו מושג מה זה העולם הבא, וגם הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא, כמו שנאמר עין לא ראתה אלוקים וזולתך (עיין ברכות לד).

ועל זה אמרו כי משה רבינו בזכות שהשפיע וזיכה את הרבים, הרי כל הזכויות ממשכחות הלאה, כי הוא קיבל את התורה מסיני, וכל התורה שיש לנו בכתב ובעל פה, כל התורה שאנו עוסקים בה וכל המצוות והמעשים הטובים, זה בא מהשפעת משה רבינו, ומגיע לו עבור זה עוד ועוד תענוגי העולם הבא שאין להם סוף, בזכות זיכו הרבים.

אבל הדרך לכל זה מתחיל על ידי 'בא ליטהר', והבא ליטהר זה שלומדים ספרי מוסר, בקביעות יום יומית, ולא משנה כמה זמן שלומדים, אפילו חמש דקות זה גם טוב, ואמנם בשיבות יש קביעות חצי שעה בכל יום, ובאלול מוסיפים עוד רבע שעה של מוסר, אבל גם בעלי משפחה, שכבר אינם לומדים בשיבות, אם בכל יום לומדים קצת, אפילו חמש דקות, בספרי מוסר שמעניינים [לימוד שמשמעם אינו משפיע], על ידי זה כל החיים משתנים, וגם הבית משתנה לגמרי, ונהיה בית מאושר עם חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה. זו הדרך.

וברוך השם שיש לנו דרך האיק להגיע לכל המעלות הרוחניות הגדולות ולחיים טובים ומאושרים בעולם הזה ובעולם הבא, בעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא, עם כל כלל ישראל הזקוקים לסייעתא דשמיא.

לעילוי נשמת
רבי **ישעיה** בן רבי **משה** זצ"ל
נלב"ע ט"ו אלול תשפ"א
תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק
רבי **משה** בן **עיסא מלכה** זצוק"ל
מייסד וראש ישיבת אהל משה ב"ב וענפיה
נלב"ע י"א אב תשע"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב **משה** בן הרב **שמואל הלוי** זצ"ל
מנהל תלמוד תורה תשב"ר חזון איש
נלב"ע כ"ג תמוז תשפ"ב - תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידינו הרה"ג רבי **רפאל מאיר** שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בנו
החתן המופלג **אהרן** נ"ו מתלמידי רבינו שליט"א עב"ג שתחי' - יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

מנחת דבר על התורה פרשת ואתחנן

מרבין מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

לא תוסיפו על הדבר וגו' ולא תגרעו ממנו (ד' ב')

יל"ע במחסר תיבה אחת בקריאת שמע אם עובר בלאו דבל תגרע, ואולי כל חיסור הניכר בנותר שאין בו בנותר משמעות לכשעצמו אא"כ יתווסף לו החסר להשלים המשמעות לאו גירוע הוא אלא שיבוש וקלקול, וא"כ לא יעבור בזה על בל תגרע, ועי'. והמחסר ברכה בברכת המזון (דו"ק למש"כ תוס' ברכות ט"ז א') לכאן אינו עובר בבל תגרע אלא אי נימא דמעכבין הברכות זה את זה, ויש לדון מפועלים [שאינן מברכים ברכה רביעית ואין בזה חשש בל תגרע].

לא תוסיפו על הדבר וגו' ולא תגרעו ממנו (ד' ב')

בספרי פר' ראה דרשין על קרא דאל תוסף עליו וגו' מנין שלא יוסיף ברכה על ברכת כהנים ת"ל כל הדבר אפי' דבר אל תוסף עליו, ומשמע דלא הוי מחייבין בבל תוסיף וה"ה בבל תגרע על מצוה בדיבור בלא מעשה, אילולא ריבויא דכל הדבר, ויתכן דהשתא נמי דמרבין לה מכל הדבר, לא מרבין רק דיבור בלחוד, אבל לא מידי אחרינא דגרע מדיבור, ומצוה המתקיימת בהרהור לא תתרבה בריבוי זה, וכן מצוה המתקיימת בשמיעה כגון שופר (אי נימא כהסוברים דמצותו בר"ה בשמיעה) דלמא נמי לא תתרבה לענין בל תוסיף ובל תגרע, [ועי' לעיל לענין בל תגרע במחסר תיבה בקריאת שמע]. מיהו לכאן אין נראה כן. ועי' תו' ר"ה ט"ז ב' ד"ה ותוקעין ושם כ"ח ב' ד"ה ומנא, ועי' לח"מ רפ"א ד"ה שופר, ומבואר שם דאיכא בל תוסיף בתקיעות שופר.

ולא תגרעו ממנו (ד' ב')

כתב הגר"א (יהושע א' ז') לשמור הוא לא תעשה, לעשות הוא עשה, ימין שלא תוסיף על עשה, ושמאל שלא תגרע מלא תעשה.

וכמדומה יש בדברי הגר"א קיצור לשון [או חסרון תיבה או כמה]. ועיקר המכוון שיהושע הוזהר כאן בכל, לקיים כל המ"ע (לעשות), להזהר שלא לעבור על כל הל"ת (לשמור), שלא להוסיף על המצוות (דאף שיש בזה אזהרה דל"ת (א"ה. לא תוסיף) מ"מ נתיחדה אזהרה מיוחדת בזה) מצוות אחרות (ימין), ותוספת אזהרה ב"לעשות" שלא לגרוע מהמצוות [דאף שכבר נצטוו בהם נתוספה אזהרה על הציווי] והיינו ושמאל. ויתפרשו לפי זה דברי הגר"א, ושמאל שלא תגרע, מל"ת - מצוות לא תעשה - דהיינו לא תעשה על הגירוע מהמצוות (נוסף על הציווי, מצות עשה, האמור בהם), ואין תיבת מל"ת בדברי הגר"א כאן כנגד תיבת "עשה" בדיבור הקודם, אלא ענין בפני עצמו וכאמור דהכוונה לל"ת (לא תגרע), וכדי לברר ענינה נקראת כאן משם מל"ת דהיינו באותו ענין גופא שיש מ"ע לעשותו, יש בזה גופא גם מל"ת - מצוות לא תעשה - שלא לגרעו (וכמו דמצינו כן בעלמא לשון מל"ת על מכוון זה). והנה אין זה לשון הגר"א, כפי הזכור, אך אין נפ"מ.

ולא תגרעו ממנו (ד' ב')

יש להקשות מ"ט אין מלקות על כל ביטול עשה מצד הלאו של "לא תגרעו" ממנו, והרי ביטול עשה אין בו מעשה ועל לאו שאין בו מעשה לוקים.

וי"ל דהנה רש"י כתב לא תוסיפו. כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן לא תגרעו (ספרי ראה). כלומר ש"לא תגרעו" הוא על מי שגורע חלק מהמצוה כגון שלש ציציות.

נמצא שהמגרע מצוה שלימה אין זה עצם הלאו של "לא תגרעו" אלא קל וחומר מ"לא תגרעו" – ומה המגרע חצי מצוה עובר ב"לא תגרעו", המגרע מצוה שלימה לא כל שכן שעובר ב"לא תגרעו"?! אך הואיל והמקור לגריעת מצוה שלימה אינו מעיקר הכתוב אלא מקל וחומר, א"כ אין לוקין עליו דאין עונשין מן הדין.

לא תעשה כל מלאכה וגו' ושורך וחמורך וגו' (ה' י"ד)

נראה דעובר ליכא דינא דשביתת בהמתו (וכגון בהמה השייכת לגוי והעובר שייך לישראל) כיון דעובר שעושה מלאכה הוי כמו שנים שעשאוהו הבהמה ועוברה והו"ל זה יכול וזה אינו יכול, ובשבת קנ"ג ב' אמרין

דכל שבחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחילה, ופי' רש"י שם בשנים שעשאהו, וא"כ בעובר של ישראל ליכא דינא דשביתת בהמתו.

שובו לכם לאהליכם (ה' כ"ז)

° כתב במשך חכמה דבנ"י לאחר מתן תורה היה להם דין גרים ואין בהם איסור משפחה (וכ"ה בש"ש בהקדמה אות ט'), וקשה מנ"ל הא, וכי משה ואהרן לא היו אחים, ולא מצאנו שעזבו עמרם וכו' ושאר בני דורו את נשותיהם (וע"ש בש"ש משה"ק) ועכ"פ איך יתכן כזאת דכל ישראל לא היה להם דין קרובים לאחר מתן תורה. וכן קשה מהא דמבואר בב"ב קי"ז ב' דהיה ירושה ליוצאי מצרים מאבותיהם, ש"מ דנשאר להם דין קרובים גם לאחר מתן תורה, וליכא למימר דירושא מדרבנן קאמר כדין גר שיוורש את אביו מדרבנן שלא יחזור לסורו, דהא יליף לה התם מקרא, וש"מ דמדאורייתא הוו קרובים, וצ"ע.

שובו לכם לאהליכם (ה' כ"ז)

בספר בית אברהם (להגרא"ל מצ'כנוב זצ"ל) אייתי ראי' מהאי קרא דדינא דהיוצא מחוץ לתחום בשבת (ויו"ט) אינו אלא מדרבנן גם להסוברים דתחומין מן התורה, דאיתא בשבת פ"ז דבשבת ניתנה תורה, ופליגי התם אם נצטוו על איסור תחומין במרה כשנצטוו על השבת קודם מתן תורה, או דלא איפקוד עד מתן תורה. והנה למ"ד דלא נצטוו אלא במתן תורה, ומתן תורה הי' בשבת, א"כ נמצא שבכניסת השבת לא היו בני שביתה ולא קנו שביתה, וממילא כשנצטוו על התחומין אין להם אלא ד"א כיון שלא קנו שביתה בע"ש ואין להם אלפיים אמה, והיאך נאמר להם לאחר מתן תורה שובו לכם לאהליכם דמשמע באותו היום הא אין להם אלא ד"א, אלא ע"כ דדינא דד"א אינו אלא מדרבנן. ואפשר לדחות הראי', דיש לחלק בין אדם שיכל לקנות שביתה בע"ש אלא שהי' למעלה מעשרה דלא קני או שהי' ישן (אי נימא דלא קני שביתה בכניסת השבת) דהתם דוקא הוא דאין לו אלא ד"א, משא"כ במתן תורה דלא היה דין שביתה כלל קודם שנאמרו דיני תחומין ממילא כשנתנה תורה ונתחדשה הלכה דתחומין וכל דיניהם הו"ל באותה שעה כתחילת היום לדיני תחומין וקנו אז שביתה ולכן היה מותר להם ללכת אלפיים אמה. ואע"פ שמצינו בירושלמי פ"ד ה"ה דבעי גר שטבל בשבת אי קני שביתה וכמו ישן דקני, י"ל דהתם שייך שביתה משום דאיכא שביתה בעולם למצווים עליה, משא"כ במתן תורה דלא היה שביתה כלל קודם שפיר איכא למיחשב אז כתחילת היום דקנו שביתה באותה שעה ויש להם אלפיים אמה, ומשו"ה היה מותר להם לשוב לאהליהם ולא אמרינן דאין להם אלא ד"א.

ואהבת את השם אלו' בכל לבבך (ו' ה')

במסכת כלה פ"ג איתא אהוב התורה מגלן דכתיב את לרבות התורה. וא"ש בזה קושיית קמאי [עי' תוס' הרא"ש קידושין נ"ז א', ועו"ע סמ"ק מ' ד', ותשו' מהרי"ל סי' א', ויל"ע במסכת כלה פ"ד], מאי דרש שמעון העמסוני בואהבת את דקדים, דלפי"ז דרש לרבות אהבת תורה, וזה לא שייך ביראה. [מיהו יעוין ירוש' שלהי ברכות אותו ואת תורתו, וצע"ש]. ולענין אהבת תורה, יעוין משלי ח' י"ז וברש"י שם [וא"ש דמובן הכתוב שייכא בקרי וכדרשא דאת דשייכא בעיקר קרא, דהיינו אהבת תורה באהבת השם], ועי' אבות דר"נ ריש פכ"ח, וצ"ב קצת.

ואיתא עוד שם בפ"ד הוי אוהב את התורה תנא לי' חדא זימנא, התם אפילו שלא בחברים והכא דליכא חברים אמר לך לך לגרמך, ופי' דגם מי שאינו חב ואינו עוסק בלימוד התורה, אמרינן לי' נמי דיאהב התורה, והוא ענין כללי לכולם (ולשון "שלא בחברים" קאי על המצווים לאהוב), ואינו ענין מיוחד לחברים העוסקים בתורה. ומש"כ הכא דליכא חברים וכו', אולי צ"ל אלא חברים, אמר לך [מליצת לשון מורגלת, כמו אמר לך קרא וכיוב"ז], דהיינו אמר לך התנא, והיינו לכל חבר וחבר דמלבד אהבת התורה הכללית שכל אחד מצווה עלי', הוה אוהב את התורה למענך גופא, דהיינו למען שלמות נפשך שתשתלם הנפש באהבתה ובעיסוקה]. ועי' מהא דא"ר זירא חדאי נפשך לך שנאי וכו', ודו"ק. ואכתי צ"ב, ועי' בהמשך הדברים במסכת כלה, ודו"ק.

נדה מאד לכל מי
שיכול לסייע בכיסי
הוצאות ההדפסת.
להנצחות
לע"נ וכי"ב.
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com

דברי השירה

ויזכר משה באוני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת ואתחנן - ימי בין הזמנים

להשתתף בצער של הזולת

"אדני ה' אתה החלות להראות את עבדך..." (ג' - כ"ד).

כתב בעל הטורים שיש שלושה מקומות שכתוב בתנ"ך 'להראות', פעם אחת כאן "להראות את עבדך", עוד פעם במגילת אסתר (א' - י"א) "להראות העמים והשרים את יפה", ופעם נוספת ג"כ במגילת אסתר (ד' - ח') "אשר ניתן בשושן להשמידם נתן לו להראות לאסתר המלכה", ומובא בחז"ל (ספרי דברים ל"ד) שהראה הקב"ה למשה רבינו את כל מה שאירע לעם ישראל במשך הדורות, וכתוב שהראה לו גם איך שישבו בשלוותן וגם את הצרות והמציקים שיעמדו לעם ישראל, ויש לבאר שזה מרומז בג' מקומות שכתוב 'להראות', שכאן כתוב שהקב"ה הראה למשה רבינו, ומה הראה לו - גם "להראות העמים והשרים את יפה" שזה רמז לזמנים שעם ישראל ביופים ובשלותם, וגם "להשמידם נתן לו להראות" שהראה למשה רבינו את הזמנים שיקומו מציקים לעם ישראל.

וכע"ז מצינו אצל האבות הקדושים, שהקב"ה הראה להם את העתידות שיבאו לעם ישראל, ודבר מענין שמעתי מידידי הרב שלמה לוינשטיין שליט"א שבקינה י"ד [מרבי אליעזר הקליר] שאמרנו בת"ב כתוב איך שהאבות כבר ראו מה שיבוא על עם ישראל, והם בכו ויתאבלו על זה, ועוד כתוב שם על זמן עקידת יצחק 'ראה עירום ועריה ונאנח, ולעקודו סוד זה פיענח, עששה מכעס עינו ולא נח, מראות גזעו טוב זנח', והיינו שבזמן עקידת יצחק, נתגלה לאברהם אבינו הצרות והגלויות שעתידים לבוא על עם ישראל, והוא גילה זאת ליצחק אבינו, ומרוב הצער שהיה ליצחק אבינו 'עששה מכעס עינו ולא נח', שהכוונה שמזה הוא נעשה עוור בסוף ימיו, כמו שכתוב בפרשת תולדות "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עינו מראת", ושם רש"י כתב כמה טעמים לזה, אמנם כאן מבואר שיש טעם נוסף, שזה מהצער והבכי שיצחק יצטער על מה שעתיד לקרוא לעם ישראל.

ועלינו ללמוד מזה, עד כמה צריך להשתתף בצער של יהודי, ואם יש מקום שיש ליהודים צער ח"ו, על כולם להשתתף בצערם ולהתפלל עליהם, ובפרט היום שכבר כמה חודשים יש מלחמה קשה באוקריינה ויש שם יהודים רבים שסובלים וכבר היו כמה הרוגים רח"ל, אסור לנו לשכוח מהם ועלינו להתפלל לישועתם, [וגם אצלינו בארץ ישראל, שיש כעת מצב מתוח בדרום, צריך לדעת שיש שם הרבה יהודים שהיים במתח וחרדה, וזה סבל גדול שעובר עליהם, ועלינו להשתתף עמהם, ושמעתי מאחד מהצדיקים שמתגורר בבני ברק, שבזמנים כאלו, לא מדליקים שירים אצלם בבית, וכל זה כדי להשתתף בצער של השני].

ראייה משפיע על האדם

"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה... עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך... (ג' - כ"ה, כ"ז).

וכתב רש"י, בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה, אני מראה לך את כולה שנאמר ויראהו ה' את כל הארץ.

ולכאורה יש להבין, מה הענין שיש בראיה, הרי משה רבינו רצה להיכנס כדי לקיים את המצוות, וא"כ גם כשראה מה נוסף לו בזה.

אכן רואים מכאן יסוד גדול, שבכח הראיה לחבר את האדם לקדושה, וע"י שמשו רבינו ראה את הארץ הוא קיבל מקדושת הארץ כמו שנכנס, וזה כח גדול מאוד שיש לראיה.

ובספר יד בנימין על התורה להגאון רבי בנימין אלישיב שליט"א, כתוב בשם אביו מרן הגרי"ש זצ"ל, שזהו כוונת הגמ' בשבת (דף ל"ה ע"א) 'אמר רבי חייא הרוצה לראות בארה של מרים, יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים, וזו היא בארה של מרים', שעל ידי שרואים את בארה של מרים נשפע קדושה מהמקום למי שרואה, ולכן הגמ' כתבה את זה.

וכמו שבמידת הקדושה זה משפיע, צריך לדעת שגם להיפך ח"ו, שאם אדם רואה מראות אסורים, זה משפיע על הנפש שלו טומאה, וכעת בימי בין הזמנים שיוצאים למקומות, חייבים לבדוק היטב ולברר עם המקומות שרוצים לצאת לשם, הינם מקומות נקיים וראוים לבני תורה ולבני עליה להיות שם.

ושמעתי ממרן הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א, שבפסוק כתוב "כי עין יראו בשוב ה' ציון", והביא שחז"ל דורשים שמי ששומר עינו למטה הוא יזכה לראות "בשוב ה' ציון".

ועובדא הוה, בערב שבועות בשנת תשפ"א, בעת האסון שהתרחש בקרלין, באחד הבחורים שענינו היו מלאות דם, ואנשי הרפואה חשבו עליו שענינו נפגעו ח"ו, ולאחר הבדיקות בבית החולים, ראו שהפגיעה היתה סמוכה לעין כחוט השערה, אך ב"ה העין עצמה לא ניזוקה, והיתברר שמלפני שבועיים האדמו"ר מקרלין ביקש בכל החסידים שיקבלו על עצמם כל אחד קבלה שיתחזק בה, ואותו בחור קיבל ע"ע להתחזק בשמירת העיניים, ובזכות זה הוא זכה שהיה שמירה על העיניים שלו מלמעלה.

.....

שמירת הנפש קודם שמירת הגוף

"ונשמרתם מאד לנפשתיכם..." (ד' - ט"ו).

הנה הפסוק מדבר על שמירת הנפש מעבירות, וכן הפסוק (ט') "רק השמר לך ושמר נפשך מאד", שנאמר על זכירת מעמד הר סיני כמבואר בפסוקים כאן.

אמנם כבר מצינו בגמ' ברכות (דף ל"ב ע"ב) שזה הולך גם על שמירת הגוף מסכנות, דשם איתא 'תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המתין לו עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו אמר לו ריקא והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמור נפשך, וכתוב ונשמרתם מאד לנפשתיכם, כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום, אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי...', ומבואר שהפסוקים נאמרו גם על שמירת הגוף מסכנות, ולא רק על שמירת הנפש מעבירות.

והמהרש"א שם העיר, שהרי בפסוקים כאן מבואר שהפסוקים מדבר על שמירת הנפש מעבירות, והביא שבגמ' שבועות (דף ל"ו ע"א) מובא מהפסוקים כאן אזהרה למקלל עצמו, וא"כ מבואר שאפשר ללמוד מהם גם על שמירת הגוף מסכנות.

והביא המנחת חינוך (תתמ"ז י"א) שהרמב"ם בהלכות מעקה (פ"א מרוצח ה"ד) כתב 'זמן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות, מצות עשה להסירו ולהישמר ממנו ולהיזהר בדבר יפה יפה, שנאמר "השמר לך

ושמור נפשך", והעיר שם על הרמב"ם מנ"ל דהאי קרא קאי על שמירת הגוף, וסיים שם המנ"ח 'אך בודאי מצא באיזה מקום ונעלם מאתנו', ואכן במהרש"א הנ"ל הביא מקור מהגמ' בשבועות, ששם מבואר שהפסוקים מדברים גם על שמירת הגוף מסכנות.

ושמעתי מהגאון הצדיק רבי מתתיהו סלומון שליט"א **משגיח דישיבת לייקווד**, להוסיף בזה, שהרי זה פשוט שהפסוק הולך על שמירת הנפש מעבירות, אלא שלומדים מזה גם כן על שמירת הגוף מסכנות, ואם כן בהכרח ששמירת הנפש קודמת על שמירת הגוף, ולא יתכן שיהיה שמירת הגוף על חשבון שמירת הנפש, שהרי שמירת הגוף נלמדת משמירת הנפש, וכל מה שצריך לשמור על שמירת הגוף זה רק בתנאי שזה לא סותר לשמירת הנפש, וזה נוגע מאוד לימי בין הזמנים שרוצים לצאת לנוח באיזה מקומות כדי לשמור על הגוף, שחייבים לבדוק שזה לא יהיה על חשבון שמירת הנפש, אם יש במקום שם דברים לא ראויים ולא מתאימים לבן תורה.

הגדרת ברכות קריאת שמע

"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (ו' - ד').

ידוע הנידון, אם ברכות קריאת שמע הם כברכת המצוות, כשאר מצוות שמברכים עליהם קודם לעשייתן, או שהם מכלל ברכות השבח ואינו ענין למצות קרי"ש.

והמגן **אברהם** (סימן נ"ח סק"ז) הביא את **הכסף משנה** שהקשה מ"ט לגבי קרי"ש שבבילה דורשים 'ובשכבך' – כל זמן שבני אדם שוכבים, ולכן מצוותה כל הלילה, משא"כ לגבי קרי"ש שביום דורשים מהפסוק רק עד ג' שעות ולא דורשים כל זמן שבני אדם קמים וזה כל היום, שהרי אנשים ערים כל היום.

ומתוך **הכסף משנה**, שאה"נ מדאורייתא מצות קרי"ש ביום, זהו כל היום, וכמו בקרי"ש שבבילה, ומדברנן תיקנו עד ג' שעות, ומוכיח הכסף משנה, מהדין שהקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה, וכתוב שיכול לקרוא עם הברכות, ואם גם מדאורייתא לא יוצא לאחר ג' שעות א"כ זהו ברכות לבטלה, ועל כרחך מדאורייתא המצוה כל היום ולכן יכול לקרוא לאחר ג' שעות עם הברכות.

ובמג"א תמה עליו, שהרי ברכות קרי"ש אינן שייכות לקרי"ש, וא"כ אין שום ראיה מברכות קרי"ש, ועוד הק' שאם כדבריו שמצות קרי"ש ביום כל היום ובבילה כל הלילה, א"כ לא הוי מצות עשה שהזמ"ג, וע"ש. ועכ"פ מבואר שנחלקו הכס"מ והמג"א אם ברכות קרי"ש הוי ברכת המצוות, וכך סבר הכס"מ, ולכן הוכיח שמצוות קרי"ש מדאו' כל היום, והמג"א ס"ל שהוי ברכות השבח ואינן שייכות לקרי"ש.

ולכאורה יש להביא ראיה מה**שו"ע** (סימן ס' סעיף ב') שכתב 'קרא ק"ש בלא ברכה יצא ידי חובת ק"ש, וחוזר וקורא הברכות בלא ק"ש', הרי מבואר מכאן שברכות קרי"ש לא הוו כברכת המצוות ולכן יכול לברך את הברכות בלי לקרוא קרי"ש, [ונמצא שהבית יוסף בשו"ע סותר למש"כ בדבריו בכס"מ הנ"ל].

ומאיידך הרמב"ן (בחי'דושים בברכות דף י"א ע"ב) כתב, שאמירת 'קל מלך נאמן' הוי הפסק בין ברכה למצוה, וס"ל שם שברכות קרי"ש הוי ברכות המצוות יעוי"ש.

וברש"י בריש ברכות כתב, שמי שקרא קרי"ש קודם חשיכה, חובה לחזור ולקרוא קרי"ש שעל המיטה, ובזה יצא ידי חובת מצות קרי"ש, ובתוס' הקשו שהרי צריך לברך ב' לפניו וב' לאחריה, [ובאמת ברא"ש שם מביא מרב עמרם גאון שכתב שצריך לברך לפני קרי"ש שעל המיטה אשר 'קדשנו במצוותיו וציוונו על קריאת שמע'], ולכאורה נחלקו בהנ"ל, שרש"י סובר שברכות קרי"ש הוי ברכות השבח, ולכן אפשר לברך אותם גם אם לא יוצאים יד"ח קרי"ש, ולהתוס' הוי ברכות המצוות ולכן הקשו איך קורא בלא ברכות קרי"ש.

התרת לאכול דברים אסורים בשעת כיבוש

"ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאות... (ו' - ז"א).

הגמ' בחולין (דף י"ז ע"א) מביאה שלומדים מכאן, שמותר לאנשי המלחמה לאכול כל דברי איסור שהם מוצאים בערים שכובשים, ואפילו בהמות טמאות נבילות וטריפות.

הרמב"ם (פ"ב מהל' מלכים ה"א) כתב 'חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העכו"ם ויכבשום וישבו מהן, מותר להן לאכול נבלות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם ירעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים, וכן שותה יין נסך, מפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן', ומבואר שהרמב"ם סובר שרק בשעת המלחמה הותר להם את המאכלות אסורות, אבל לאחר מכן כשיושבים בבתיהם לאחר שכבשו אסורים בזה, ועוד מבואר מדבריו שלא חילק בין ארץ ישראל לשאר מקומות.

והרמב"ן עה"ת כאן, חולק על הרמב"ם בתרת, א. שסובר שאין זה היתר משום פיקוח נפש ודוקא בשעת המלחמה, אלא זהו היתר גמור וגם לאחר שכבשו וכבר יושבים בבטחה מותרים בכל זה, ב. עוד סובר הרמב"ן שזה רק בארץ ישראל ולא בחו"ל ע"ש.

והנה בפרשת מטות נצטוו בני ישראל בהגעלת כלים, לאחר שחזרו ממלחמת מדין, והקשו שם הראשונים מ"ט לא נצטוו על זה קודם לכן לאחר שחזרו ממלחמת סיחון ועוג, ובדעת זקנים שם כתב - ו"ל לפי ששאר מלחמות היו בשדה ולא היו שם כלי תשמישי בית, אבל כאן שהמלחמה היתה במדין ושללו הבתים הוצרכו להיזהר על גיעולי עכו"ם.

אבל הרמב"ן שם כתב לתרץ לפי שיטתו, שכיון שמלחמת סיחון ועוג היה מלחמה לכיבוש ארץ ישראל, וא"כ הותר להם להשתמש בכל האיסורים שימצאו שם, וא"כ לא הוצרך להזהירם על הגעלת כלים, משא"כ במלחמת מדין אינו מלחמה לכיבוש הארץ אלא רק כדי לנקום נקמתם ולכן כאן הוצרכו להגעלת כלים, וכן כתבו שם רבנו בחיי והחזקוני ע"ש.

.....

מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה

אנחנו נמצאים כעת בימי בין הזמנים, ובדרך כלל מזדמן בימים אלו הרבה הזדמנויות למצוות, שבמשך הזמן פחות נפגשים איתם, כגון כיבוד אב ואם וחסד ועוד, וצריך להזדרז מאוד שכל מצוה שמגיעה לא לדחות אותה כלל, אלא מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, ושמעתי פעם ממרן הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל, שכתוב בפסוק (תהילים קמ"ז - ט"ו) "עד מהרה ירוץ דברך", שיש מכאן רמז שאם זה דברו של הקב"ה דהיינו מצוות שהקב"ה ציווה עליהם אז מהרה ירוץ, היינו לא להשהות אותם אלא להזדרז במהרה לקיים אותם.

ומרן הרב מפוניבז' זצ"ל, נסע פעם לחו"ל לאסוף כסף עבור הקמת הישיבה, ופגש בעשיר גדול בשם מר בלומנפלד, והרב זצ"ל הסביר לו את החשיבות של הישיבה, וכמה זכויות יהיו לו בהקמת הישיבה, ואם יתן סכום מכוונד יקראו הישיבה על שמו, ואותו עשיר מאוד התרשם וסיכם עם הרב זצ"ל שישבו אליו מחר ויסכמו דברים, ולמחרת כשהרב זצ"ל הגיע אליו אמר לו אותו עשיר שכבר זה לא מעשי, כי באו אליו אנשים מארץ ישראל שצריכים כסף עבור הקמת מגרש למשחקי כדור רגל, וכיון שזה מאוד חשוב למדינה שיהיו בה מקומות למשחקים הוא תרם להם הרבה כסף, ואכן עד היום יש בתל אביב מגרש למשחקים שנקרא על שמו 'אצטדיון לומנפלד', וכשיצא ממנו הרב זצ"ל הוא אמר שהנה העשיר הזה היה יכול לזכות בזכויות נצח, שאין לנו לשער את כל הזכויות של כל הבחורים שלומדים שם במשך עשרות שנים בישיבה, ויהיה לו זכויות בכל התורה שילמדו בישיבה, ובגלל שהוא דחה את זה ביום אחד, כבר בא היצה"ר והכשיל אותו שבמקום לזכות בנצח, הוא הפסיד את הכל ולא רק זה אלא הוא תרם למקום של בילוי רח"ל, וצריך ללמוד מזה כמה צריך להזהר שמצוה הבאה לידך על תחמיצנה.

וזריזין מקדימין למצוות זה ר"ת מז"ל, שזה בא לרמז שמי שזריז לקיים את המצוות הוא זוכה למזל טוב, ולסייעתא דשמיא.

השם יעזור שיזכו כולם לוקווי ה' 'יחליפו כת, וע"י שנכווין שכל המנוחה זה לצורך עבודת השם שיהיה לנו כוח ללמוד יותר טוב, אז המנוחה עצמה חשובה כמו לימוד תורה כידוע ממרן החפץ חיים זצוק"ל, ונזכה בקרוב למה שקוראים בהפטרה השבוע 'נחמו נחמו עמי', ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך, ברחמים גדולים אמן.

קדושה בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

חוקר וכו'. ולא יתפלל לא במקום שיש לו דבר המבטל כוונתו ולא בשעה המבטלת כוונתו וכו' ע"כ. ומוכן מאלי, שמי שיש אצלו מכשירים הנ"ל בעת התפילה, ומצלצלים וכו' שלא יכול לכוין בתפלתו, ואפילו בזמן שאינו מופרע מהם, הרי דעתו עליהם, שמא בכל רגע יצלצלו אליו.

וראה בשו"ע סי' צ"ו ס"א, שאסור לאחוז בידו בעת התפילה לא תפילין, ולא ספר, ולא מעות וכו' מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותבטל כוונתו. והמשנ"ב הביא מהפמ"ג, שגם בעת אמירת ק"ש ופסוקי דזמרא אסור. וכמו כן המכשירים הנ"ל, מבטלים כוונתו. ולפי"ז אפילו המכשיר החדש שאינו מצלצל רק רוטט, גם זה אסור, דעכ"פ מפריע לו לכונת התפילה.

[ג] ונוסף לכל הנ"ל, הרי מכשירים אלה מפריעים למתפללים האחרים, שמסיח את דעתם ע"י הצלילים והזמזומים בשעת התפילה. והרי קי"ל (בס"ק"ב ס"ד) שאסור לעבור כנגד המתפלל בתוך ארבע אמותיו, וכתבו האחרונים שאחד מהטעמים הוא שמבטל כוונת המתפלל. ומכשירים אלה מבטלים את הכוונה הרבה יותר מלעבור כנגדו. וכן בבית המדרש, הצלצולים גורמים הפרעה וחוסר ריכוז מחשבה בלימוד. והרי של בית רבן גמליאל לא היו אומרים "מרפא" [לבריאות] בבית המדרש משום ביטול בית המדרש (ברכות נ"ג), ונפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סי' רס"ו סי"ז). וק"ו לא להפריע ללימוד ע"י הפעלת מכשירים אלה. ואפילו אם יצא מה'בית מדרש' כשמקבל את הצלצול כדי לדבר בחוץ, אבל גם הצלצול לבד מפריע. ודבר זה מזיק לרבים ומונע אותם מקיום מצוה, שהוא הראשון מהכ"ד דברים המעכבים את התשובה, שמנה הרמב"ם רפ"ד מה' תשובה.

בירורי הלכה

הוא תלוי הכל לפי הזמן כדמשמע בתוכן דבריו. עוד יש לדון צד קולא, דעיין במשנ"ב סי' מ"ב סעי' ג' ד"ה אסור למיצר ביה, דהביא בשם השער אפרים דכיס של תפילין חשיב תשמיש קדושה, מאחר ומונחים בו התפילין או רצועות התפילין, וכתב שכל מה שהוא עודף על מקום הנצרך לתפילין לא מיקרי צורך תפילין ולכן התיר בכיס תפילין שיש בו ב' כיסין זה תחת זה, דמותר להניח תפילין למטה והמעות למעלה עיי"ש, ולפי"ז בשולחנות הגדולים יותר מגודל הס"ת, וכן בקצה השולחן שמעולם לא נוגע הס"ת לא הוי תשמיש קדושה, דאת שנוגע בו הספר תורה הוא התשמיש קדושה, אבל המקומות שלא נוגע בו הספר תורה לא הוי תשמיש קדושה, (ואולי יש לחלק בין שולחן אחד גדול, לבין נידון השער אפרים עיי"ש).

[ואמר מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: דגם בשולחנות שלנו, בזמן שגוללים הס"ת שפורסים את הס"ת על כל רוחב הבימה יכול השולחן להתגלות מהמפה הנוספת, וכן יכול הס"ת ליגע בקצה השולחן].

[ג] אולם יש לומר דאדרבא בשולחנות שלנו מדינא אסור להישען עליהם, והוא מטעם דהשולחנות שלנו נעשים ברוב פאר והדר לפאר ולרומם, ויש לאוסרם, דנתבאר לעיל דכל שעשוי לכבוד הספר תורה וכל דברי הקדושה יש לו דין תשמיש קדושה אפילו אין הספר נוגע בהם, דב' אופני תשמיש יש בדבר שבקדושה, או כל שנוגע בו הקדושה, או שמשמש ותכליתו וענינו לשמש את הקדושה עצמו. וברוב בתי הכנסיות שלנו השולחנות של הספרי תורה נעשים ברוב פאר והדר (ומחירים יוכיח עליהם), יש לדון אותם כתשמיש קדושה אפילו בהפסק מפה ביניהם דהא משמשים לכבוד הספר תורה, (מיהו יש לבעל דין לחלוק דהא דנעשים ברוב פאר והדר אין זה לכבוד הס"ת אלא לכבוד בית הכנסת ולפאר ולרומם את בית אלקינו ואזי אין לו כל דין הנ"ל, ולענ"ד אלו נעשים לכבוד הס"ת וכנ"ל), וממילא כבה"ג מדינא יש לו דין תשמיש קדושה וע"כ אסור מדינא להישען עליהם, ואפילו זקן או מי שקשה לו לעלות בתורה.

כפתיחה לימי בין הזמנים, ימים שנסיון הרחקת מכשיר ה'פלאפון' מכתלי ביהמ"ד קשה יותר, ברצוננו להביא דברי חיזוק מאת הגאון רבי יהודה טשזנר שליט"א אב"ד אופקים בספרו 'שערי תורת הבית' וז"ל:

בתקופה האחרונה מרבים להשתמש בטלפון סלולרי [פלאפון] או באיתורית, המצלצל או רוטט, וכתבו פוסקי זמננו שאין להיכנס בהם לבית הכנסת או לבית המדרש כשהם מופעלים, וכ"ש שלא לדבר בהם בתוך הבית המדרש. וזה מכמה טעמים: [א] זלזול בכבוד המקום הקדוש. [ב] ביטול כוונת התפילה לעצמו. [ג] הפרעה לאחרים.

[א] איתא בשו"ע או"ח (סי' קנ"א ס"א וס"ט): בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגים בהם כבוד, ואין נוהגים בהם קלות ראש ושיחה בטילה וכו' ע"כ. ובודאי אין זה כבודם של בתי כנסיות ובתי מדרשות שעושים מהם מוקד לטלפונים.

והרי מי שמקבל ראיון אצל המלך או אפילו אצל אדם חשוב, בודאי מכבה את הטלפון או את האיתורית אשר בכיסו לפני שנכנס לדבר עם האדם הנכבד, כל שכן שחייב לכבותו בהיכנסו לבית כנסת או לבית מדרש.

[ב] וזה לשון הטור ריש סי' צ"ח: המתפלל צריך שיכוין לבו שנה' תכין לבם תקשיב אזנך', פירוש שיכוין פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאילו שכינה כנגדו שנאמר שוית' ה' לנגדי תמיד, ויעיר כוונתו ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו. ויחשוב כי אילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ולמחר בקבר היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שצריך לכוין את מחשבתו, כי לפניו המחשבה כדיבור כי כל מחשבות הוא

בדין הבימה של הספר תורה להשתמש בו ולהניח עליו ספרים או חפצים

[א] שו"ע סי' קנ"ד סעי' ג', תשמישי קדושה כגון תיק של ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגז שנותנים בו ס"ת או חומש וכו' יש בהן קדושה וצריך לגונן. וברמ"א מבואר דדוקא את שהוא תשמיש קדושה בעצמו, אבל אם הוא תשמיש דתשמיש אין בו קדושה, אולם אם התשמיש דתשמיש נעשה לכבוד הדבר שבקדושה אפילו בהפסק דבר חשיב תשמיש קדושה דהרי משמש את גוף הקדושה עצמו, וכמבואר במשנ"ב סק"ד כגון טסי כסף שאין מונחים על הספר תורה עצמו אלא על הפרוכת, מיהו כיון שהוא נעשה לכבוד הספר תורה, חשיב דבר שבקדושה.

ובמשנ"ב סק"י כתב דהשולחן של הספר תורה, שעליו מונחת מפה ועל המפה מניחים את הספר תורה, נמצא דהשולחן הוא תשמיש דתשמיש דקדושה, אפ"ה יש לו דין תשמיש קדושה דלפעמים נותנים עליו הספר תורה בלא המפה, והוסיף בשעה"צ שם סק"ח דאף דבזמנינו אין מצוי זה, אפ"ה פעמים שנשמת קצת המפה מתחתיה והשולחן משמש להס"ת.

ובס"י קמ"א כתב במשנ"ב סק"ד כתב דהעולה לתורה יזהר שלא ישען על המפה שעל השולחן שתשמיש קדושה הוא, אלא ישען על השולחן בעצמו, ולכאורה קשה ממה שכתב בס"י קנ"ד דהשולחן עצמו יש לו דין תשמיש קדושה, מחמת שפעמים נשמת המפה, וצריך לומר דבס"י קמ"א מדבר בזקן ומי שאין לו אפשרות לעלות בלא שיסמוך, ובזה צירף להקל דכל שאין יכול באופן אחר יש להקל כיון שלא מצוי שישמט המפה.

[ב] ולגבי שולחנות ספרי התורה שעשויה המפה בצורה יציבה ומעוצבת חזק באופן שלעולם לא נשמת המפה בזמן שהספר תורה עליה, לכאורה בזה לא שייך בזה החומרא הנ"ל, דכל מה שכתב להחמיר הוא משום שפעמים נשמת המפה, אולם באופן שודאי שלא נשמת בזמן שהס"ת עליו אין מקום לאסור והשולחן הוי רק תשמיש דתשמיש, ואם רוצה לסמוך על השולחן יסיר את המפה ומדינא מותר להישען עליו, דכל חומרת השעה"צ

לעילוי נשמת רבן של כל בני הגולה מרן שר התורה רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוקללה"ה

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רוחמה רחל בת הג"ר יוסף ע"ה.

עליו מעיקרא להשתמש בו תשמיש חולין וכמבואר סעי' ח' (וכ"ה בס"מ) סעי' ב'), אלא דעדיין יל"ע דכתב הביה"ל ד"ה ואי אפשר להיזהר, דכתב הפמ"ג דמשמע דדוקא דבר שא"א להיזהר אמרין לב ב"ד מתנה, אבל דבר שאפשר להיזהר לא אמרין בסתמא לב ב"ד מתנה עליהם, ומעתה כלפי שאר הספרים ודאי דהוא בכלל כמו שהתנו דמי, דהא בדרך כלל א"א להיזהר שלא יניחו על הבימה שאר ספרים, ומעיקרא הוי תשמיש קדושה לספר תורה ושאר ספרי הקודש, אולם כלפי שאר דברי חולין יל"ע ולכאורה הכל תלוי לפי המקום והזמן אם אמרין בו לב ב"ד מתנה עליו או לא, והנכון שבתחילת עשייתו ובניינו יתנו עליו מעיקרא שיוכל להניח בו אף חפצי חולין, ועיין.

[נכתב ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר] ומו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: דבמקום שישנה מפה נוספת חוזרת טענת המשנ"ב להתיר, ולב ב"ד מתנה על ספרים והישענות ולא להנחת חליפות וכדו'.

חיזוקים בבתי הכנסת

לפעם שומעים באמצע התפילה צלצולים, או שלא יביאו פלאפון לביהכ"נ או שהפלאפון יהיה על מצב שקט, היה טוב שיכבו לגמרי, אך יש שחוששים ח"ו לפיקוח נפש אז עכ"פ שיהיה אצלם במצב שקט. מפעם לפעם שומעים צלצול והיה צריך למחות מיד במקום, אבל אין לנו את הכח למחות מיד.

אבל בהזדמנות זו שאנחנו מפארים את בית ה' ומרוממים את בית אלקינו 'מקדש מעט' אז ודאי צריך להתחזק שמורא מקדש לא יפגע ח"ו, לא פחות מכבוד ביהמ"ד זהו מורא ביהמ"ד.

קוראים כותבים

הם בין האומות ואף אם הם אלף ביחד נקראו פזורים בין האומות, אמנם כאשר הם מתפללים בציבור והם מתאספים ומתקבצים אל ה' זהו יציאה מן רשות האומות והתעלות מתוכם אל ה'.

ולפי"ז מבוארים שפיר דברי הגמ' דעונש מי שאינו נכנס לביהכ"נ להתפלל הוא שגורם גלות לו ולבניו, דהוי מידה כנגד מידה, דכנגד מה שהיה יכול לפדות את הקב"ה ולכלל ישראל מבין אומות העולם ע"י תפילתו עם הציבור ולא עשה כן הרי שנענש בגלות לו ולבניו.

ובזוהר (פר' ויקהל) כתב וז"ל: מאן דמשתעי בבי כנישתא אנהיג קלנא בשכינתא ועל דא מתעכבי ישראל בגלותא ולית ליה חולקא באלקי ישראל וכו' [תרגום: מי שמדבר בבית הכנסת מנהיג זלזול בשכינה, ועל זה מתעכבים ישראל בגלות, ואין לו חלק באלוקי ישראל...]. מפורש בדבריו שאי שמירת קדושת הבתי מקדש מעט גורמת לעיכוב הגאולה. יה"ר שתמשיכו לחזק את כלל ישראל ונזכה כולנו לבנין ביהממ"ק השלישי בב"א.

סיפור השבוע

לאט לאט התחלתי להשתכנע, ניגשתי לריאיון והתקבלתי. המשרה החדשה קרובה יותר לביתי, המשכורת גבוהה יותר וקבועה. יש לי חופש ביום ראשון, במוצ"ש בערבי חג ועוד, שעות עבודה סבירות. ועל כולם, אני יכול להתפלל כראוי בלי טלפון ובלי דיבורים. אני מאמין שזכיתי בתפקיד בגלל הקבלה, ואני ממשיך עכשיו ביתר קלות להימנע מדיבורים בשעת התפילה וקריאת התורה. (מעובד מגיליון נקדישך)

מספר הרב גרינוולד שליט"א, יצאתי לקברי צדיקים בפולניה עם אלפי שמות של אנשים שחתמו וקיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה, הגעתי אצל קבר הרה"צ ר' אלימלך מליזענסק זיע"א שמתי את התיק באיזה מקום ולהפתעתי פגשתי את רב העיר פתח-תקוה ותוך כדי שיחה שאלני מה יש לי בתיקי, הוצאתי את דפי החתימות והראתי לו, מיד נבהל וצעק וויי, שאלתי אותו מה קרה, סיפר שדוד שלו נפטר לפני כחודש, ולפני שבועיים ראיתי את דודי בחלום, אמרתי לו אתה עלית לשמים ושכחת את כל הצרות שיש לאנשים בעירנו פתח-תקוה, אז הוא ענה שהוא לא יכול לעשות שום דבר בשמים כל זמן שיש דיבורים בתפילה ולמעלה בשמים לא מותרים על דבר דיבור באמצע התפילה וכל הצרות שיש זהו בגלל זה. (כבוד בית ה')

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

הלכות לימי בין הזמנים

תוכן עניינים

- כשרות המטבח במקומות נופש • דיני טבילת כלים • דיני ברכת 'עושה מעשה בראשית' על ימים ונהרות הרים ומדברות • דיני ברכה על קברי ישראל • דיני ברכת 'משנה הבריות' • דיני קריעה על מקום המקדש • שו"ת בהלכות תפילה • שו"ת בענייני כשרות • שו"ת בהלכות נטילת ידיים • שו"ת בדיני תפילת הדרך • שו"ת בדיני ברכת הגומל • שו"ת בהלכות שבת • שו"ת בעניינים שונים

כשרות המטבח במקומות נופש

שיש, ברזים וכיורים

שיש - יש להקפיד שהשיש יהיה נקי, ואז אפשר להניח עליו קדרות חמות וכדומה. אולם אוכל חם ללא כלי, אף אחר הנקיון אין להניח עליו.

ברזים - מעיקר הדין במשך השנה אפשר להקל להשתמש בו ואין צורך להכשירו, והרצתה להדר יפתח את ברז המים החמים, וישפוך מבחוץ מים רותחים, אך אין כל חובה לעשות כך.

כיורים - הכיורים המצויים בזמנינו ברובם עשויים מחרס, ומשום כך אין אפשרות להכשירם (שהרי כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם), ולכן אין לשטוף בכיור כלים במים חמים בחום שהיד סולדת [40 מעלות צלזיוס], וכמו כן אין להניח בתוכו כלים כשהוא עם מים למשך 24 שעות שלא יהיה כבוש.

תנורים [תבניות ורשתות]

תנור - אפשר להשתמש בו ע"י שיכסה את המאכל בשני כיסויים, או ע"י שיפעיל את התנור על החום הגבוה ביותר למשך שעה, ואחר שעשה כן יכול לכסות את המאכל בכיסוי אחד.

תבניות התנור - התבניות מצופות בדרך כלל באמאיל, וניתן להכשירם על ידי שיכנסם למשך שעה לתנור המופעל על דרגת החום הגבוהה ביותר. אולם אם יש חשש שהשתמשו בתבניות אלו לטריפות, צריכים הם ליבון חמור, ומשום כך לא ניתן להכשירם.

בשעת הדחק אפשר להניח על תבניות התנור תבנית חד פעמית [דווקא כשידוע שתבניות התנור טבולות].

רשת התנור - אפשר להכשירה ע"י שיכניסה למשך שעה לתוך תנור המופעל על דרגת החום הגבוהה ביותר

[ואם מניח את האוכל על הרשת עצמה, או אפי' בהפסק נייר אפייה, ניתן להשתמש לאחר ההכשרה דווקא כשידוע שהרשת טבולה].

טוסטר אובן - אפשר להכשירו ע"י שיפעילו למשך שעה על דרגת החום הגבוהה ביותר.

מכשירים חשמליים

כירה חשמלית / קרמיות / אינדוקציה - מעיקר הדין מספיק שהן נקיות, ויש מהדרין לכסותן בנייר כסף אך אין חובה בכך.

מיקרוגל - יחמם בשני כיסויים אטומים [כגון שישים את האוכל בקופסא סגורה בתוך שקית קשורה]. ואם רוצה להכשירו, יעשה כדלהלן: לאחר 24 שעות שלא היה בשימוש יניח בתוכו כוס עם מים חמים ויפעילו עד שהמים יתאדו. יש המהדרים שאף לאחר ההכשרה הנ"ל, יחממו מאכלים רק כשהם מכוסים. **[יש לציין שבמיקרוגל שבבית, לכתחילה אין להשתמש בו לבשר וחלב, אף לא בשני כיסויים].**

צלחת המיקרוגל - אין להניח אוכל על הצלחת עצמה, אלא רק בתוך כלי מכוסה [כיסוי בשקית ניילון אינו מועיל באופן זה, אלא א"כ יטבול את הצלחת].

מצנן/טוסטר לחיצה - לא מועילה לו הכשרה, ואין להשתמש בו.

קומקום חשמלי - מותר להשתמש בו ואין צורך להכשירו. ולענין טבילה: אם בעה"ב גוי - אינו חייב בטבילה, אך אם בעה"ב יהודי - חייב בטבילה, ואסור להשתמש בו בלא טבילה.

שולחנות

שולחן (כל סוגי השולחנות) - אם הוא נקי אפשר להשתמש בו כרגיל ואין צורך להכשירו.

שימוש בכלי המטבח – מקומות נופש בארץ ישראל (בבעלות אינו שומר תורה ומצוות)

כלי אכילה ושתייה

סכו"ם - אפשר להשתמש בהם רק לאחר הגעלה וטבילה.

כוסות זכוכית - אפשר להשתמש בהם בקר, אך צריכות טבילה.

כוסות פלסטיק - אפשר להשתמש בהם בקר ואין צורך להכשירם.

העשויים מפורצלן, וכן כלי זכוכית לדעת הרמ"א, וכן כלי פלסטיק יש מחמירים בהם שאין הגעלה מועלת בהם.

כלי מטבח

מקלף - אפשר להשתמש בו ואינו צריך לא הגעלה ולא טבילה

קרב חיתוך - אפשר להשתמש בו אם הוא נקי, אך אין לחתוך עליו דברים חמים וחרפים.

מלחיה - אפשר להשתמש בה ואין צורך להכשירה, ואף אינה צריכה טבילה, ואם יש בה מלח יכול - לבזוק ממנה.

מנגלים

מנגל (כל סוגי המנגלים) - בבסיס אפשר להשתמש בלי כל חשש, אולם את הרשתות יש להכשיר על ידי ליבון חמור, וכיון שקשה לעשות להן ליבון חמור (כיוון שצריך שיאדימו) לכן אין להשתמש בהן, וצריך רשתות חדשות ולהטבילן.

רשת המנגל שהיא רב פעמית חייבת בטבילה אף בשימוש הראשון ואף אם משתמש בה פעם אחת ואח"כ זורקה (ולפי מה שמחמירים להגעיל כלים חדשים יניחנו על האש לכמה דקות). וראה לקמן [בדיני טבילת כלים] לעניין הנמצא במקום שאין מקווה סמוך, שיכול להפקיר את הכלי בפני ג' ולהשתמש בו פחות מיום אחד.

דיני טבילת כלים

(אזמרה לשמך גיליון 173)

אדם שנמצא במקום שאין אפשרות לטבול את הכלי, האם ישנה אפשרות להשתמש בכלי ללא טבילה?

אין היתר להשתמש בכלי רב פעמי ללא טבילה, אפילו בפעם הראשונה. אך יש להסתפק אם יש להקל להשתמש בכלי [לזמן קצר בלבד] ע"י שיפקירו בפני שלושה. ובאופן שבעל הכלי מפקיר, ואחר משתמש ללא כוונת זכיה - מהני אף לכתחילה.

מקור: מבואר בשו"ע (או"ח סי' שכ"ג ס"ז, יו"ד סי' קכ סט"ז) שאדם שיש לו בשבת כלי לא טבול, יכול להקנות את הכלי לגוי, ולחזור ולשאול אותו ממנו, וכך יכול להשתמש בכלי ללא טבילה. ומכך שלא כתב השו"ע שיכול להשתמש ע"י שיפקיר את הכלי בפני שלושה אנשים ויתכוון שלא לזכות בו בחזרה, יש להוכיח שאין הפקרת הכלי פוטרת מטבילה, ועי' שו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלו) שהוכיח כן. אך יש לדחות שחד מתרי ותלת נקט השו"ע, ולמעשה היה נראה שעכ"פ מהני לפחות מיום אחד וצ"ע [ולכך לא נקט השו"ע עצה זו שאינה מועילה ליותר מיום אחד], אך יותר מכן אין יכול להשתמש בו ללא טבילה, אלא או ישליכנו לאשפה או יזכה בו ויטבלנו.

צלחות וכלי הגשה - אין להשתמש בהם ללא הגעלה וטבילה. וישנם כלים שאין הגעלה מועלת להם, כגון כלים העשויים מפורצלן, וכן כלי זכוכית לדעת הרמ"א, וכן כלי פלסטיק יש מחמירים שאין הגעלה מועלת בהם.

כלי מטבח

מקלף - אפשר להשתמש בו לאחר טבילה, ואין צורך בהגעלה.

קרב חיתוך - אפשר להשתמש בו אם הוא נקי, אך אין לחתוך עליו דברים חמים וחרפים.

מלחיה - מלחיה מזכוכית או מתכת צריכה טבילה (בלא ברכה, ואם מביאים אותה לשולחן, צריכה טבילה בברכה) לפני השימוש בה, אך העשויה מפלסטיק אינה צריכה טבילה.

פותחן - אינו צריך לא הגעלה ולא טבילה.

סקוצ' של טריפה - השימוש בו מותר רק במים קרים.

מנגלים

מנגל (כל סוגי המנגלים) - בבסיס אפשר להשתמש בלי כל חשש, אולם את הרשתות יש להכשיר על ידי ליבון חמור, וכיון שקשה לעשות להן ליבון חמור (כיוון שצריך שיאדימו) לכן אין להשתמש בהן, וצריך רשתות חדשות ולהטבילן.

רשת המנגל שהיא רב פעמית חייבת בטבילה אף בשימוש הראשון, ואף אם משתמש בה פעם אחת ואח"כ זורקה (ולפי מה שמחמירים להגעיל כלים חדשים יניחנו על האש לכמה דקות). וראה לקמן [בדיני טבילת כלים] לעניין הנמצא במקום שאין מקווה סמוך, שיכול להפקיר את הכלי בפני ג' ולהשתמש בו פחות מיום אחד.

מנגל חד פעמי - מנגל חד פעמי אינו צריך טבילה, אך בשימוש חוזר הרשתות צריכות טבילה.

שימוש בכלי המטבח במקומות נופש בבעלות גוי

(כיון שנשאר בבעלות גוי אין צריך טבילה)

כלי אכילה ושתייה

סכ"ם - אפשר להשתמש בהם אך צריך להגעילם, אולם אינם צריכים טבילה.

כוסות זכוכית - אפשר להשתמש בהם בקר, ואינם צריכים טבילה.

כוסות פלסטיק - אפשר להשתמש בקר בהם ואין צורך להכשירם.

צלחות וכלי הגשה - אין להשתמש בהם בלא הגעלה, וישנם כלים שאין הגעלה מועלת בהם, כגון כלים

האם מכונת פופקורן / ברד / שתיה / סוכר / קפה וכד' שבחנויות צריכות טבילה?

מכונת סוכר וכן מכונת קפה וכן מכונת ברד וכן מכונת פופקורן, שהמוכר מכין/מוזג עבור הלקוחות, יש לטבול בלי ברכה, וקשה לסמוך על המקילים שזה נחשב כלי סחורה.

אדם המתארח בבית מלון/צימר, וכן כלים/מיחמים בבתי חולים, וכן מכונות קפה ברחוב - האם כיון שהבעלים אינו משתמש בהם לצורך סעודה הם נחשבים כלי סחורה הפטורים מטבילה?

יש לטבול ללא ברכה, ואין להשתמש ללא טבילה, והמיקל בזה בשעת הדחק אין מוחין בידו.

האם מותר לאכול במסעדה או באולם שמחות שלא טבלו את כליהם?

אסור להשתמש (ואם כבר מילאו לו בצלחת, יש לדון להקל לאכול בכפית חד פעמית, דחשיב כריקון, ויל"ע).

האם ניתן לטבול כלים באגם שיש בו ארבעים סאה? מותר לטבול כלים באגם טבעי, אך לא באגם מלאכותי.

דיני ברכות הראייה

דיני ברכת 'עושה מעשה בראשית' על

ימים נהרות, הרים ומדברות (אומרה לשמן גיליון 58)

הרואה את הים התיכון, או את ים סוף, או את הכנרת - מברך 'עושה מעשה בראשית'. ובתנאי שלא ראה את הים במשך שלושים יום, אך אם ראה אינו מברך, ואף שלא בירך בשעת הראיה הראשונה.

לפיכך אדם שראה את הכנרת, בין אם בירך ובין אם לא, אינו מברך שוב על הים התיכון בתוך שלושים יום, וכן להפך.

הרואה את ים המלח אינו מברך כיון שיש ספק האם נוצר בעת בריאת העולם, או שנוצר רק בשעת הפיכת סדום כאשר אשת לוט הפכה לנציב מלח (והם שני פירושים ברש"י בראשית פרק יד'). **הרוצה לברך** - יסתכל על מדבר יהודה ואז יוכל לברך ולפטור את שניהם - את המדבר ואת הים, מפני שעל שניהם מברכים 'עושה מעשה בראשית'.

הרואה את הירדן אינו מברך 'עושה מעשה בראשית' כיון שיש חשש שהוסט ממסלולו במשך השנים ואינו זורם במקום בו נוצר בעת בריאת העולם.

על הרים וגבעות אין מברכים 'עושה מעשה בראשית' אלא על הר גבוה מאד שנפש האדם מתפעלת בראייתו, כגון הרי אלפים וכדו'. **על החרמון** מסתבר שיש לברך.

שו"ת בדיני ברכת הים

האם הנוהגים כדעת השו"ע גם נוהגים בברכות אלו?

כן (שו"ת חיים שאל סי' לט אות ט).

הגיע לים. עד מתי יכול לברך "עושה מעשה בראשית"?

כל עוד שנמצא שם ולא הלך וחזר - יכול לברך.

האם אדם שטס מעל הים יברך 'עושה מעשה בראשית' על הים?

כן.

האם אדם שרואה את הים או את הכנרת בלילה יכול לברך?

אם רואה ברור - יברך, אך אם אינו רואה ברור, לא יברך [ולכן הרואים את הים בצורה מטושטשת כפי שרואים ממקומות גבוהים בבני ברק, לא יברכו]

האם מברכים "עושה מעשה בראשית" בראיית מפלי הניאגרה?

כן.

דיני ברכה על קברי ישראל

הרואה קברי ישראל מברך ברכת 'אשר יצר אתכם בדין'. ובתנאי שלא ראה בית קברות אחר בשלושים יום האחרונים, אך אם ראה אינו מברך, ואף אם לא בירך כשראה בפעם הראשונה.

לכן מי שיצא מבני ברק לירושלים וראה ביציאתו את בית הקברות ולא בירך, הפסיד את הברכה, ושוב אינו מברך כשעובר בסמוך להר המנוחות.

גם על קברי צדיקים מברכים ברכה זו, אך אין מברכים אותה על קבר אחד, רק על כמה קברים הנמצאים יחד.

נוסח הברכה המתוקן והמבורר: בא"י אמ"ה אשר יצר אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, והמית אתכם בדין, ויודע מספר כולכם ועתיד להחיותכם ולהקימכם בדין לחיי העולם הבא, בא"י מחיה המתים (ספר בית דוד).

שו"ת בענייני בתי קברות

האם מעוברת יכולה ללכת לבית קברות?

לצורך (כגון ביארצייט או לקברי צדיקים) - יכולה ללכת, ותקפיד שלא לגעת בקברים (אין מקור לאיסור, ועי' שו"ת מנחת יצחק ח"י סי' מב אות ב שהביא כמה טעמים לדבר).

האם אשת כהן מעוברת יכולה ללכת לקברי צדיקים?

יכולה ללכת אף אם יודעת שיש לה בן (מג"א יו"ד סי' שמ"ג).

האם יש מצוה לעלות על קברי צדיקים?

אף שיש שכתבו שאין בזה מצוה, להלכה נראה שיש בזה מצוה.

מקור: (פתחי תשובה י"ד שעב' ס"ק ב' בשם שו"ת בתי כהונה ח"א סי' כג', וכן בשו"ת פרי הארץ סימן ז' שאין בזה מצווה, אבל במנהגי מהרי"ל מבואר שיש בזה מצווה. ועיין בית יוסף או"ח תקסח', מנחת אליעזר חלק ג' קונטרס שיעורי מנחה).

האם יש בעיה ללכת ולהתפלל בבית קברות בלילה? והאם קברי צדיקים שונה?

בין בקברי צדיקים ובין בסתם קברים - אין איסור ללכת בלילה, אך תהילים אומרים רק אחרי חצות, אלא אם כן זה עבור חולה שאז אפשר לומר תהילים לפני חצות, וי"ג מידות אחר חצות.

מה הזמן המובחר לתפילה על קברי צדיקים?

ערב ר"ח, יום טו' לחודש, ערב ר"ה, ערב יו"כ, יום פטירתו של הצדיק (סי' תקפ"א, תר"ה, אור צדיקים ענף ד' פרק ה').

דיני ברכת 'משנה הבריות'

ברכה זו אינה מצויה כיון שאין מברכים על בעלי חיים אלא אם כן לא ראה פיל או קוף מעולם.

מי שלא ראה מעולם, יברך בשם ומלכות 'ברוך אתה... משנה הבריות'.

אם רואה פיל וקוף יחד יברך פעם אחת על שניהם, אך לחוד יכוון שלא לפטור את השני ואז יברך פעמיים.

אין מברכים על ינשוף - כיון שיש ספק בברכה זו.

דיני קריעה על מקום המקדש

אם לא ראה את העיר העתיקה או את מקום המקדש שלושים יום, חייב לקרוע.

לכתחילה יש לקרוע קריעה נפרדת בעת שרואה את ירושלים העתיקה, ולכן הרואה את חומת העיר העתיקה בצד המזרחי צפוני בין שער האריות לשער שכם - קורע [אבל ראיית שאר חלקי החומה, אין בהם חובת קריעה]. אף מי שקרע בעת שראה את ירושלים, עליו לקרוע שוב בעת שרואה את מקום המקדש [ואפשר לקרוע את אותו הבגד, כדלהלן].

המקל שלא לקרוע על ראיית ירושלים, אי אפשר למחות בו, וכשיקרע בכותל יכוון בקריעתו לצאת ידי קריעה אף על ירושלים. ונכון שאדם שלא קרע על ירושלים, לא יסתכל על העיר העתיקה עד שמגיע לכותל, ואז יקרע על שניהם.

הבגדים הטעונים קריעה

ציצית וגופיה לא קורעים.

החליפה והחולצה: לדעת השו"ע חייב הקריעה בכותל שווה לחיוב קריעה על פטירת אב ואם, ולכן צריך לקרוע גם את החליפה וגם את החולצה (אך לא את הציצית והגופיה). אך המנהג כדעת הראב"ד **שקורעים רק את הבגד העליון**, ולכן אם בזמן הקריעה לובש חליפה, עליו לקרוע את החליפה, ואם הוריד את החליפה קורע את החולצה. (לכתחילה יוריד את החליפה לפני שרואה את העיר העתיקה או את הכותל, ובדיעבד אף לאחר שראה, יכול להוריד ולקרוע את החולצה).

רבים מבני עדות המזרח נהגו לקרוע את החולצה אף כשלבושים בחליפה. ויותר נכון להוריד את החליפה לפני שקורע את החולצה, ואז אפשר ללבוש שוב את החליפה.

דיני הקריעה

לכתחילה יש לקרוע **בצידו השמאלי** של הבגד, אך אם זה לא מתאפשר, יקרע בצד ימין.

ניתן להתחיל את הקריעה עם סכין או מספריים, ואפשר גם להתחיל לקרוע בבית, **ולהמשיך לקרוע בידיו** כשרואה את העיר העתיקה והכותל.

צריך לקרוע מעומד. הקורע מיושב לא יוצא ידי חובה.

מתחיל לקרוע מהצווארון לכיוון מטה קרע באורך 10 ס"מ, ובשעת הדחק יכול לקרוע גם שלא מהצווארון אלא בשפת הבגד מתחתיו. יתחיל את הקריעה באמצעות כל כלי חד (גם עט וכדו'), ואחר שקרע את השפה ימשיך את הקריעה ביד.

יכול להחליף לבגד אחר מיד לאחר הקריעה או ללבוש חליפה מעל הבגד הקרוע.

המחויבים בקריעה

קטן אינו קורע.

נשים מחויבות בקריעה, וילבשו שני בגדים ויקרעו את הבגד העליון. לאחר הקריעה ניתן להוריד את הבגד הקרוע או לחברו בסיכת ביטחון.

אופנים הפטורים מקריעה

אם לובש חליפה וחולצה שאינם שלו אלא שאולים מחברו פטור מקריעה, **אך נכון שלא לעשות כן אלא לקרוע.**

המקנה בגדו לחברו ע"י קנין סודר וחברו משאיל לו את הבגד ואומר מפורש "איני מסכים לך לקרוע את הבגד", אין זה פשוט שפוטר מקריעה.

בחור שבגדיו שייכים לאביו, ואביו אינו מסכים שיקרע פטור מקריעה, אך אין נכון שאביו יקפיד על כך.

הימים בהם לא קורעים

שבת, יום טוב וחול המועד.

סדר ונוסח הקריעה

לפני הקריעה על העיר העתיקה יאמר "ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלים שממה", ויאמר עוד "כלה השם את חמלתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון ותאכל יסודתיה", ויקרע.

אם רואה את המסגד, יאמר "בית גאים יסח השם ויצב גבול אלמנה".

כשרואה את מקום המקדש ישתחוה כנגדו ויאמר "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבותינו היתה לשרפת אש וכל מחמדינו היתה לחרבה", ויברך בלי שם השם אך עם מלכות, בנוסח "**ברוך אתה מלך העולם דיין האמת**". אחר הברכה יאמר "כי כל משפטיו צדק ואמת, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו".

אחר אמירת הפסוקים הללו – יעמוד ויקרע 10 ס"מ מהצווארון השמאלי כלפי מטה (אם כבר קרע כשראה את העיר העתיקה, ירחיק שלוש אצבעות שהם 7.5 ס"מ, ויקרע שוב טפח), ויאמר פרק ע"ט מתהילים בכוונה עצומה, ויבכה ויעורר ליבו להתאונן ולהתאבל ולדאוג על חורבן בית המקדש כמי שמתו מוטל לפניו. כאמור, לאחר הקריעה יכול להחליף את הבגד הקרוע או ללבוש מעליו בגד אחר.

שאלות המתעוררות בימי בין הזמנים

שו"ת בהלכות תפילה (אזמרה לשמך גיליון 153)

סדר הקדימויות לאדם הנמצא בדקות האחרונות לפני סוף זמן תפילת שחרית:

א. תפילה בזמנה קודמת לתפילה בציבור (משנ"ב מ"ו סקל"ב).

ב. ברכות ק"ש בזמן קודם לשמו"ע בזמנה (משנ"ב ס"י ע"א סק"ד).

ג. ברכות ק"ש ושמו"ע בזמנה קודם לברכות השחר וברוך שאמר וישתבח.

ד. תפילה בזמנה קודם להנחת תפילין בק"ש ושמו"ע (עיין מ"ב ס"י כ"ה סק"ד, מ"ו סקל"ג, נח סק"ה).

התעורר משנתו והיה צריך לעמוד להתפלל, ונמנם עוד מעט וחזר והתעורר וחזר ונרדם כמה פעמים, ולבסוף נרדם עד שעבר זמן תפילה האם יכול להתפלל תשלומין?

אף שהיו כפשיעה, עליו להתפלל תפילת תשלומין כיון שאינו מזיד (סי' קח ס"ח, אזמרה לשמך גיליון 121).

הלך לישון בשעה מאוחרת וידע שלא יקום בזמן לתפילה [אף שעפ"י דין אסור ללכת לישון], ואכן הוא לא התעורר לתפילה, האם יכול להתפלל תשלומין?

אף שפשע בזה שהלך לישון, בכל זאת אינו נחשב מזיד ולכן יתפלל תשלומין (שם).

אדם שצריך לעלות לטיסה מוקדם בבוקר ממתני יכול להתפלל שחרית?

בשעת הדחק גדולה, יתחיל להתפלל בעלות השחר השני (- 72 דקות קודם הנץ) עד ישתבח, לאחר ישתבח (קודם 'יוצר אור') ימתין לזמן ציצית ותפילין (- שעה קודם הנץ, ויש מחמירים 50 דקות קודם הנץ), יניח טלית ותפילין וימשיך עד סוף התפילה (סי' פ"ט).

האם מברכים ברכות השחר וברכת המפיל במטוס?

אם ישן שנת קבע על מושבו מברך את כל הברכות כמו בשנת לילה רגילה, ואם לא – בבוקר לא יברך ברכות התורה וגם לא 'אלוקי נשמה' ו'המעביר שינה' (סי' רל"ט, סי' מ"ז ס"ק כ"ח, סי' מ"ו ס"ק כ"ד).

האם מותר לצאת לטיול למקום שאין בו מניין?

צריך לצאת למקום שיש בו מנין (סי' צ' ס"ק נג).

אדם שיש לו מניין במקום מרוחק, האם מחוייב לטרוח בשביל להתפלל במניין?

אם יכול להגיע לאותו מקום תוך 18 דקות [הליכה, ואם יש לו רכב, נסיעה] – עליו ללכת לאותו מניין. יותר מכך – פטור.

[אמנם, אם הוא בדרכו ליעד מסוים (כגון באוטובוס), ותוך 72 דקות הוא יגיע למקום שיש מניין – עליו להמתין עד שיגיע לאותו מניין].

האם מטיילים הנמצאים בטיול בפארק ועומדים לתפילה אומרים 'תחנון'?

יאמרו תחנון מבלי ליפול על פניהם (סי' קל"א סע' ב' ברמ"א).

אדם שעומד להתפלל ואינו יודע היכן ירושלים [מזרח]. מה יעשה?

די בכך שיכוון לבו לאביו שבשמיים.

האם יהודי שאינו שומר תורה ומצוות מצטרף למניין?

אם בפני רב חשוב הוא לא יחלל שבת – אפשר להקל.

האם מותר לצאת לדרך בשעה מוקדמת לפני תפילת שחרית כדי להימנע מפקקים, ולהתפלל כשיגיע ליעד?

צריך לדאוג להתפלל קודם שיצא, או לצאת לדרך לפני עלות השחר. אם לא הספיק, מותר לצאת ויברך ברכות השחר קודם שיצא (סי' פ"ט סע' ג').

האם מותר לצאת לדרך מחוץ לעיר לפני תפילת מנחה ומעריב?

לדעת המשנ"ב יש להתפלל קודם, ובשעת הצורך מי שמיקל בזה כשיודע שוודאי יספיק להתפלל בזמן - יש לו על מה לסמוך (סי' פ"ט ס"ק יט'), ולמעשה בשעת הצורך יש להתיר).

שו"ת בענייני כשרות

בקניית פירות וירקות וביצים בחו"ל, על מה צריך להקפיד?

פירות וירקות - יש לבדוק שאינם מגיעים מהארץ (די בכך שאין מדבקה שזה מיובא מהארץ), וכן לבדוק מתולעים. ביצי תרנגולת - אינן צריכות הכשר.

מה הדין בפת עכו"ם היום?

בזמננו פעמים רבות יש בפת חומרים אסורים ממש [כגון חומר אמולספייר], ואין להקל בזה כלל.

האם אפשר לקנות בירה ללא כשרות, בארץ ובחו"ל?

בירה המיוצרת בארץ ואין בה טעם - מותר.

בחו"ל (כשאינן טעם): בקיץ מותר, אך בחורף יש חשש של איסור חדש (יו"ד סי' רצ"ג, או"ח סי' תפ"ט ובבאה"ל).

האם מותר לשתות קפה שהוכן ע"י דרוזי?

קפה ללא טעם אינו צריך הכשר, ואין בו בעיה של בישולי עכו"ם (חכמ"א כלל ס"ו ופת"ש יו"ד קיד' סק"א).

המעוניינים להשאיר בשר כשר במקרר ציבורי. כיצד ישאירוהו מבלי להיכשל ב'בשר שנתעלם מן העין'?

יעטפו את הבשר בניילון נצמד, ויחתמו על הניילון במקום החיבור [באופן שניתן לזהות את קרעו את הניילון].

שו"ת בהלכות נטילת ידיים

האם אפשר ליטול ידיים במי הים התיכון/המלח, ומה מברכים?

אפשר ליטול ידיים לכתחילה בטבילת ידיים במי הים, אך אי אפשר למלאות מהם בכלי וליטול אם אינם ראויים לשתיה.

הנוטל ידיו בטבילה במי הים, להלכה מברך 'על נטילת ידיים', ולא 'על טבילת ידיים' (סי' קנט, חזו"א סי' כג).

אדם המעוניין לאכול לחם, ואין לו בקרבת מקום מים, מה יעשה?

אם אין מים בכל האזור (18 דקות הליכה, ואם יש לו רכב, אזי 18 דקות נסיעה) - יכול לברך 'המוציא' ולאכול את הלחם עם כפפות (או שיעטוף ידיו בשקית).

אם הוא בדרכו ליעד מסוים (כגון באוטובוס), ותוך 72 דקות הוא יגיע למקום שיש מים - עליו להמתין עד שיוכל ליטול ידיים כדן.

האם מותר ליטול ידיים בחדר שיש בו שירותים/אמבטיה?

מותר ליטול בחדר זה לכתחילה ובלבד שינגבם בחוץ. אמנם, אין ליטול בחדר זה נטילת ידיים לסעודה (סי' ד ס"ק מ, חזו"א סי' יז).

שו"ת בדיני תפילת הדרך (או"ח סי' קי)

הנוסע מעיר לעיר, באלו אופנים צריך לומר תפילת הדרך?

הכלל הוא שאם יש בין הערים 4.6 ק"מ בלי מקום ישוב - יש לברך. את הברכה יש לברך אחר שיצא מהעיר לגמרי (דהיינו שאין בתי מגורים לידו כלל). בני ספרד מברכים רק אם הנסיעה אורכת לפחות 72 דקות (שו"ע ומשנ"ב סי' ק"י).

אמר תפילת הדרך ללא 'ותחזירנו לשלום' אף שהיה בדעתו לחזור, האם צריך לומר שוב תפילת הדרך בחזור?

לא.

האם גם בתחבורה ציבורית (אוטובוס ורכבת) צריך לומר תפילת הדרך?

דין נסיעה בתחבורה ציבורית כדין נסיעה בתחבורה פרטית.

האם אומרים תפילת הדרך במטוס?

כן, ויאמרה לאחר שהמטוס מתנתק מהקרקע [ואם התחייב בתפילת הדרך בדרכו לנמל התעופה, יאמר אז יכוון לפטור אף את הטיסה].

שו"ת בדיני ברכת הגומל (או"ח סי' ריט)

מתי ואיך מברכים 'הגומל' אחרי טיסה?

צריך לברך בפני עשרה, ובתוך שלושה ימים לטיסה.

נהוג לברך בפני ספר תורה אחר עליה לתורה, אמנם אין להמתין יותר משלושה ימים בשביל לחכות לספר תורה.

אם אין עשרה לברך בפניהם בתוך שלושה ימים - יש להמתין שהיה עשרה עד שלושים יום, ואם יודע שלא יהיו עשרה עד שיעברו ל' יום - יש לברך מיד בלי עשרה.

שו"ת בעניינים שונים

הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם?

כיון שהמגורים במקום אינם מיועדים לזמן ארוך אלא לזמן קצר, דינו כ'אכסנאי' ופטור ממזוזה, ויש שמסכים עם המשכיר שיוכל להוציאו משם בכל רגע שירצה, ואז נחשב המקום כ'פונדק' הפטור ממזוזה (מנחות מד. ורש"י שם, רש"י מנחות לב; יו"ד סי' רפו).

מה מברכים על גלידה/אייס קפה עם שברי עוגיות?

באופן ששברי העוגיות נמצאים רק מעל הגלידה וניכרים בפני עצמם - יברך רק על הגלידה כיון שהם טפלים אליה, אמנם כאשר שברי העוגיות מעורבים בכל הגלידה - יש לדון שברכתה 'מזונות' מדיון 'כל שיש בו וכו'.

אמנם באייס קפה ששברי עוגיות מעורבים בתוכו, כיון שהוא משקה, ברכתו 'שהכל' (אזמרה לשמך גיליון 115).

אדם הנמצא בים האם יכול לברך בבגד ים או שצריך ללבוש בגדים כראוי?

לכתחילה נכון שיהא לבוש בגדים כראוי, אבל במקום הדחק יכול לברך אם הבגד מכסה את הערווה. וצריך שקצות הבגד יהיו מהודקים, וכן חובה להניח כיפה בשעת הברכה (סי' ע"ד ס"ק כ"ב, אזמרה לשמך גיליון 150).

האם מותר לברך בחדר שיש בו ג'קוזי?

בג'קוזי עצמו - אסור, ובשאר החדר - מותר כיון שעיקר המקום הוא החדר ואין לו דין של מרחץ.

המסכם מראש על שכירות צימר בקיץ, ובעל הצימר מבקש מקדמה, האם יש בזה איסור ריבית?

עד 10% משווי העיסקה - מותר להקדים.

מקור: נחלקו הפוסקים האם מותר להקדים מעות לשכירות לפני שנכנסים לגור בה, שכיון שמחיר השכירות יכול לעלות אחר כך, נמצא שבשביל הקדמת המעות שומר לו על המחיר המוזל, ולהלכה יש להקל בזה.

אך אם הצימר מושכר לאנשים אחרים בשעת הקדמת המעות [כמצוי בצימרים שמושכרים כל כמה ימים למישהו אחר], כתב הרעק"א (ב"מ עב:) להחמיר כיון שבעל הצימר לא יכול לתת לו את הצימר היום. אמנם עד 10% משווי העיסקה - מותר להקדים, כיון שסכום זה אינו נידון כתשלום אלא כדמי קדימה, ומותר (תוס' ב"ב פז' ורשב"א ור' יונה שם, ט"ז יו"ד קעו' ס"ק ז', ש"ך בנקוה"כ שם וחדרי דעה שם).

האם יש חובה הלכתית לתת טיפ למלצר במסעדה?

כן, כמנהג המדינה (עי' חו"מ סי' שלא).

יש נוהגין שנשים אינם מברכות הגומל, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

האם מברכים 'הגומל' גם לאחר הטיסה בהלוך וגם בחזור, או רק בחזרה לארץ?

יש לברך גם בהלוך וגם בחזור, אך על חניית ביניים אין לברך (סי' ריט ס"ק א).

האם מברכים 'הגומל' על מעבר יבשתי בין מדינות (כגון שעובר את הגבול לסיני, או שעובר משוויץ לאוסטריה)?

לא (ולבני ספרד, אם הנסיעה אורכת יותר מ-72 דקות יש לברך תפילת הדרך).

האם מברכים הגומל לאחר הפלגה בים?

אף שמן הדין היה לברך גם על הפלגה קצרה, נהגו לברך רק על הפלגות ארוכות של כמה ימים [לבני עדות המזרח שמברכים תפילת הדרך על נסיעה של 72 דקות, גם בהפלגה קצרה יש לברך].

שו"ת בהלכות שבת

זוג המתארח בבית מלון, ואסור להדליק נרות בחדרם ובחדר אוכל, אלא רק בלובי או בפתח חדר האוכל, היכן תדליק?

אם אור הנרות מאיר למקום האכילה או למקום השינה - תוכל להדליק. ואם לא, תאכל כזית מזונות וכדומה סמוך לאור הנרות ובכך תוכל להדליק שם בברכה (אזמרה לשמך גיליון 158).

האם מותר לשכב בשבת על ערסל המחובר לעץ?

אם מחובר לעץ עצמו - אסור, ואם מחובר ליתד המחובר לעץ - אם העץ מתנועע מחמת הערסל, אסור. ואם אינו מתנועע - מותר (סי' של"ו סי"ג ומ"ב ס"ק ס).

האם אפשר לטלטל בשבת במקום שאין בו עירוב ילד קטן שיכול ללכת בכוחות עצמו אבל כעת הוא עייף?

מותר לתת לו יד כשהולך בעצמו, אבל אין לסומכו או לשאתו ביד או בעגלת ילדים. וע"י גוי - מותר (סי' שח סע' מא).

האם מותר להרים כיפה שנפלה בשבת ברחוב ללא עירוב?

ירים ויניחנה מיד על ראשו ולא ילך הלאה בעוד שמחזיק הכיפה בידו, כיון שבמקום שאין עירוב אסור להעביר ארבע אמות (במקום המוגדר כרמלית, או חצר שאינה מעורבת), אך להגביה ולטלטל בתוך ד' אמות, מותר.

האם מותר לטלטל משקפי ראייה בשבת במקום שאין עירוב?

כיוון שבימינו המשקפיים מהודקות - מותר (עי' משנ"ב סי' שא סקמ"ד שאוסר, ובימינו זה שונה).

האם מותר לאבל על אביו ואמו תוך י"ב חודש לצאת לנופש משפחתי?

מותר לצאת לנופש עם המשפחה המצומצמת, אך עם המשפחה המורחבת והחברים אסור, א"כ יגערו בו אם הוא לא יבוא (יו"ד סי' שפ סע' כה).

אדם שהוריד את הציצית לכמה שעות (כגון שנכנס לבריכה, לים וכד'), האם כשחוזר ולובש צריך לחזור ולברך?

לא יברך (אפי' אם עברו כמה שעות), אלא אם הוריד לזמן ארוך כגון שמוריד בבוקר לאחר התפילה ומחזירה בצהריים (סי' ח' סי"ד, אומרה לשמן גיליון 168).

האם מותר ללמוד ולדבר בלימוד בים או בבריכה ללא כיפה?

נראה שמותר.

מקור: כתב במ"ב בסי' ב' ס"ק יב' שאסור ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת מהרש"ל סי' עב' כתב שאף שאין איסור בדבר יש לת"ח להזהר שלא ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת זכרון יהודה ס"ס כ' כתב רבינו יהודה בן הרא"ש שטוב שלא לישב בגילוי הראש בשעת הלימוד.

ונראה שבים ובריכה שרבים רגילים לילך בגילוי ראש, מותר גם ללמוד כך, אך רבים מדקדקים גם בים ובבריכה לחבוש כיפה כשאפשר.

האם נשים יכולות ללכת לבריכה בנוכחות מציל גבר? מותר ללכת, אך עליהן להתלבש שם בצניעות.

אדם שהחליף כיפתו בים עם אדם אחר בשוגג, מה עליו לעשות?

הוא גזל בשוגג, ואם אינו יכול לאתר את הבעלים - ישמור את הכיפה או ירשום את שוויה במקום משתמר עד שיבוא אליה ויאמר לו מי הבעלים (קצות החושן סי' כה, חו"מ סי' רסז, תוס' ב"ק ה', תוס' קידושין נה).

האם מותר להיכנס לכנסייה ולמסגד?

אסור להיכנס לכנסייה, ואף למסגד אין להיכנס (יו"ד סי' קמט, סי' קנ ס"א, ר"ן סנהדרין סא, ועי' רמב"ם הל' מאכלות אסורות פי"א, שו"ת הרמב"ם סי' תמח, שו"ת חוט המשולש סי' כח).

האם מותר לגנוב גוי?

גזל עכו"ם - אסור (חו"מ סי' שמח).

האם מותר לצלם שמש וירח?

שמש אסור לצלם בשלמותה אך חציה מותר, וירח אסור לצלם בין שלם ובין חסר (יו"ד סי' קמ"א).

האם מותר לאכול בחוף ים, בפארק, באוטובוס ובמסעדה?

אפשר להקל לאכול בחוף, באוטובוס בין עירוני, במסעדה ובמקומות ישיבה שבפארקים, שמאחר וזה מקום ישיבה המיועד לאכילה מסודרת ואנשים רגילים לאכול בו, אין בזה איסור (עיין מעשרות ג', השאם אין בוש לאכול שם, הגדרתו כחצר ולא כשוק).

האם מותר לאדם ללמוד כשיש סביבו נשים בלבוש לא צנוע באופן שאין לו אפשרות להסיט את הראש לשום צד?

אם אינו רואה את הנשים בשעה שלומד אפשר להקל.

כיצד יש לנהוג מבחינה הלכתית במצוות התלויות בזמן במקומות שיש שם 24 שעות רצופות יום/לילה [כגון במדינות סקנדינביה - פינלנד נורבגיה ושוודיה, אלסקה, סיביר, ושאר מקומות שמצפון לחוג הקוטב, וכן באנטרקטיקה, ובחלל]?

למעשה ראוי להימנע מנסיעה למקומות אלו כיון שאין הכרעה מוחלטת בהגדרתם, ובדיעבד מי שנמצא שם יחמיר כשתי השיטות המובאות במקור.

מקור: נחלקו בזה האחרונים - דעת התפא"י (ספ"ק דברכות) שהולכים לפי המדינה שמשם הגיע, ולדבריו נמצא ששני אנשים שיהיו יחד במקום כזה, כל אחד יהיה אצלו יום ולילה בשעות אחרות.

דעת שו"ת רב פעלים (סוף חו"מ קו' סוד ישרים ח"ב סי' ד') שיש לחשוב את היום והלילה ביב' שעות שוות (והסבר בדבריו - לפי קו האורך בו הוא נמצא יחשב כנגד זה בקו המשווה היכן נמצאת השמש, וזו תהיה השעה אצלו). ויש שהורו לקהילה בטרונדהיים שבנורווגיה שאצלם במשך כמה חדשים בשנה אין להם חושך כלל, שיי"ב שעות משש עד שש הוא יום (והיינו משש שעות קודם חצות היום הממוצע במשך כל השנה עד שש שעות לאחר חצות היום), ואח"כ יי"ב שעות משש עד שש הוא לילה. ויש שחלקו ע"ז מפני ש'לחושך קרא לילה', ובמקום שאין חושך אין שם דין לילה כלל.

והדברים מחודשים, וע"כ אין ליסע למקומות אלו שלא להכניס עצמו לספק בקיום מצות דאורייתא, ובדיעבד אם נמצא שם יש להחמיר גם כדברי התפא"י וגם כהרב פעלים הנ"ל, וכגון שיספור ספירת העומר בלי ברכה פעמיים בזמן שהוא לילה אצלו לפי כל דעה כדי שיצא מידי ספק, ולגבי תפילת שמונה עשרה - יחשוב שיועיל בתורת תפילת שחרית או ערבית או מנחה לפי מה שמחוייב, ולגבי שבת - ישמור לחומרא לפי שני הזמנים.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

ואתחנן תשפ"ב ❖ גליון ת"צ

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

חוב מזוזה בחנות

וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך (ו' ט')

הנה איתא בשולחן ערוך (יו"ד סי' רפ"ו סי' י"א) החנויות שבשווקים פטורים ממזוזה. ותיקשי אמאי לא חייב משום בית האוצר:

א. אינם שם בלילה

הנה כתב בט"ז (יו"ד סי' רפ"ו סי' י"א) דטעם שחנות פטורה ממזוזה, דאירי בחנות שנמצא בו רק ביום, דבכהאי גוונא לאו דירה נינהו, ואפילו אם יושבין בהם בכל יום, כיון דלא נמצאים שם בלילה מיקרי עראי. [ולא דמי לבית התבן או לאוצר דעם תשמיש השייך לו אין חילוק בין יום ללילה].

ב. חנות הוה גם בית האוצר

אמנם הקשה בערוך השולחן (יו"ד סי' רפ"ו סי' כ"ו) הרי בכגון משרדים יש בהם כל הזמן תיקים וספרים, ואם כן הוה בית האוצר שקיימא לן (שו"ע יו"ד סי' רפ"ו סעי' א') שחייב במזוזה.

[וכתב דהא דאיתא ברמב"ם (פ"ו מהל ס"ת ה"ט) דחנות פטור ממזוזה, היינו לשיטתו שבית האוצר פטור משא"כ לדידן דבית האוצר חייב].

ג. עיקר המגורים

אך הנה כתב הגרע"א (קמא סי' ט') דההולך מביתו לעסקיו בשוק שעות הרבה, וכמו כן הנוסע מעירו על איזה ימים, לכאורה הדין דכשחוזר לביתו יברך על המצוה דמזוזה, דהא בינתיים שלא היה בדירתו לא היה עליו חובת מזוזה, ומתחיל עתה חובת מזוזה. [שוב הביא מברכי יוסף (או"ח סי' י"ט) דלא תקנו הברכה רק על שעת קביעת המזוזה].

ותמה בנחלת צבי (יו"ד סי' רצ"א סעי' ב') על דברי הגרע"א, הא גם כשאינו בביתו מכל מקום חייב במזוזה מחמת דהוי כבית התבן ובית האוצר כיון שמחזיק בביתו כליו וגם בני ביתו דרים שם.

אלא צריך לומר דסובר הגרע"א דהעיקר בביתו היינו מגוריו ומשום הכי לא אתינן לחייבו משום בית האוצר. ואם כן הוא הדין בחנויות ומשרדים. [ועיין בזה באורך בספר עלי דשא על מזוזה מהגרא"ד שפירא שליט"א].

קבע מזוזה בלא ברכה

הנה יש לעיין במי שקבע מזוזה בפתחו ולא בירך עליה, האם מורין ליה להסירה ולהניחה שנית עם ברכה. ויש לדון מחמת ג' צדדים:

א. ברכה שאינה צריכה

חדא, יש לדון האם הוה ברכה שאינה צריכה. ומצאנו בזה כמה שיטות:

א. פלוגתא אם הוה ברכה שאינה צריכה

הנה לכאורה מסברא יש לדון דשפיר עביד להסירה ולהניחה ואין כאן ברכה שאינה צריכה שהרי לא בירך קודם.

אמנם במנחת יצחק (ח"ט סי' קי"ח) מביא פלוגתא במי שהפריש תרומות ומעשרות ושכח לברך, האם נימא שישאל על מנת שיוכל לברך, או דילמא לא ישאל מכיון דהוה כגורם ברכה שאינה צריכה.

ואייתי (שם) בשם הקהילות יעקב זצ"ל דמי שהפריש תרומת

ומעשרות בלא ברכה לא אריך להשאל ולהפריש בברכה דהוה ברכה שאינה צריכה. [נוש לעיין דהא יוכל להפריש בשנית עם עוד פירות אחרים החייבים בברכה]. ובשם האב"י עזרי זצ"ל כתב דאריך להשאל ולא הוה ברכה שאינה צריכה. והנה נידון דידן תליא בזה.

ב. סברת הזכר טוב

אך שמעתי מהגאון זכר טוב שליט"א [וכך כתב בספרו זכר טוב, סי' ט' אות י"ג] סברא אלימתא, דלמא ישאל למה שכתבו רבנן בתראי החתם סופר (תשובות יו"ד סי' ש"כ) והחזון איש (אה"ע סי' ס"ג סי' כ"ג) דהיכא דבירך על הפרשת תרומה ואחר כך נשאל עליה, לא הוי ברכה לבטלה, דהרי בשעת ההפרשה היה ראוי לברך, ואם כן היכא דלא בירך מה ירויח אם ישאל, הא אף כשנשאל היה ראוי שיברך בשעתו. ועיין.

ג. הברכה בטלה ורק איסור לבטלה אין בה

הנה שמעתי ליישב דברי האומרים שישאל על התרומה, דלא קאמר החתם סופר דאזלינן בתר שעת מעשה המצוה, אלא לענין הא דבנשאל לא הוי ברכה לבטלה, אבל עדיין אם לא בירך הרי אין כאן ברכה על המצוה, באופן שאם ישאל מרויח שאין לו עוולה בהא דלא בירך.

והנה יש נפקותא בזה במי שרצה להפריש כמה תרומות ומעשרות, ובירך על הראשונה, ואחר כך נשאל עליה לפני שהפריש השניה, דלפי פשטות דברי החתם סופר שפיר חיילא לענין שיוכל להפריש השניה בלא ברכה, משא"כ אם נימא דדבריו הם רק לענין דלא הוי ברכה לבטלה.

ולפי זה יש ראייה, דהיאך יוכל להשאל בהפריש כמה פעמים תרומות ומעשרות ונשאל רק על הראשונה, הא בזה דישאל על הראשונה, קא עביד דהפריש השניה בלא ברכה, אלא שמע מינה דחשיבא ברכה מעליא.

ב. האם יברך השתא

הנה בעיקר הנידון בהניח מזוזה בלא ברכה אם יורידנה על מנת לברך, הנה לכאורה באמת הא עכשיו נמי מקיים מצוה, ואם כן יברך השתא גם אם לא יורידנה.

א. הברכה רק בשעה שקובע המזוזה

הנה דן הגרע"א (קמא סי' ט') במי שקנה בית עם מזוזות יברך. וכמו כן בעוזב את ביתו דפקעה מצוות מזוזה אם כן ראוי לברך כשחוזר לביתו. אמנם כתב דשוב ראה דאיתא בברכי יוסף (או"ח סי' י"ט אות ב') דבלא מעשה ליכא ברכה, דאין מברכין אלא בשעת קביעת המזוזה, ולכן לא יברך.

[ותיקשי דהרי כשחוזר לביתו יוריד את המזוזה ויברך ואחר כך יחזירנה, דבשלמא בעלמא היכא דבירך בתחילה לא יברך, אבל הכא הא לא בירך בתחילה. אך לא קשה דבכהאי גוונא לא תיקנו ברכה, הלכך לא יורידנה כדי שלא לבטל המצוה שמקיים השתא. תו, די ש' לומר דגם אם יורידנה לא יברך, דמתחילה לא היתה סיבה לברך ועכשיו נמי חשיבא המשך].

מעתה בנידון דידן לא יברך כל זמן שלא יורידנה, דהרי לא תיקנו ברכה אלא בשעה שקובעה. [א"י. ועיין לקמן באות ג'] דכתב הגרע"א בדעת השי"ך דאף אם יורידנה לא יברך מכיון דהוה המשך ולא חשיב שעת קביעת המזוזה].

ב. בשכח לברך יברך השתא

אמנם במקום אחר כתב הגרע"א (תניינא סי' י"ג) דיברך עכשיו

מפאת דהוי מצוה שיש לה משך זמן, וכמו שכתבו תוספות בסוכה (ל"ט א' ד"ה עובר) לענין ציצית. וכמו הא דמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' ברכות הל' ה') לענין ציצית ותפילין וסוכה. ולכאורה דבריו בתניינא הם רק מקמי דראה את הברכי יוסף. אך יש לחלק, דדבריו בתניינא איירי דקבע המזוזה והיה ראוי לברך והלכך יברך עכשיו. משא"כ בקמא איירי בעזב ביתו לכמה ימים דעכשיו לא קבע כלל ולא התחייב בברכה. ואם כן בנידון דידן הרי קבע והתחייב בברכה ואם כן נימא דיכול לברך גם אם לא יורידנה.

ג. דברי הש"ך

הנה כתב בש"ך (יו"ד סי' רפ"ז ס"ק כ"ה) דהיכא דקובע מזוזה במקום שאין דלת לא יברך, דחיישינן לשיטת הרמב"ם (פ"ו מהל' מזוזה ה"א) דסבירא ליה דפתח בלא דלת פטורה ממזוזה, וכשמניח הדלת יסירנה דלהרמב"ם הוה תעשה ולא מן העשוי ויחזור ויקבענה בלא ברכה.

וכתב הגרע"א (גליון שם) דהא דלא מברך, משום דלדידן כבר הניח מקודם, ואע"ג דהסירה והחזירה, מכל מקום לא יברך דהוה המשך מההנחה הראשונה.

הרי דפסק הגרע"א הכא כמסקנתו בקמא שהביא הברכי יוסף דאין מברכים אלא בשעת קביעה, ודלא כמו שכתב הגרע"א בתניינא דבלא בירך מברך אחר כך אף בלא שישיר המזוזה. [וביאר הגרע"א כך גם בדעת הש"ך].

ד. אופן אחר בביאור דברי הש"ך

אך בדעת קדושים (שם ס"ק כ"ב) ובמקדש מעט (שם ס"ק מ"ז) ובפני מבין (יו"ד ר"א) פירשו דברי הש"ך דקאי רק על האופן השני דאיירי התם באופן שפטר המזוזה בתחילה בברכה שבירך על מזוזה אחרת וחלה עליה ברכה מספק, הלכך אע"פ שיש כאן עכשיו מצוה ודאית, מכל מקום דילמא חיילא הברכה שבירך מקודם. אבל בלא הכי יברך.

ובתשובות כתב סופר (יו"ד סי' קל"ט) נתקשה במה שכתב בש"ך הנ"ל דלא יברך ומשמע אף כשלא בירך בתחילה, [ולא תירץ דברי הש"ך], והיינו דקשיא ליה דאם מה שמסיר וקובע שנית הוה המשך, יוכל לברך כמו בטלית דיכול לברך כל שזמן שלבוש בהטלית, ואם לא הוה המשך, יוכל לברך מפאת ההנחה החדשה. וזהו כדברי הגרע"א בתניינא.

ה. סיכום ג' דרכים בזה

הנה העולה מן האמור היכא דלא בירך על המזוזה אם יוכל השתא לברך יש כאן ג' דרכים.

א. דיכול לברך כמו שהוא. וכך כתב הגרע"א בתניינא. וכן מבואר בכתב סופר הנ"ל.

ב. דלא יברך כלל ואף אם יסיר ויחזיר. וזה לפי הגרע"א בגליון בדעת הש"ך. וביארנו שזה כדבריו בקמא שהסיק כהברכי יוסף.

ג. יברך כשיסיר ויחזיר, וזה לא מצינו מפורש להדיא מי שיאמר כן, רק בספר מזוזות מלכים (ס"ק ק"ב אות ג') הכריע כך.

ג. האם מותר להסיר המזוזה

הנה יש לשאול עוד, היאך שייך לומר שישיר המזוזה ויחזיר ויברך, הא באותה רגע שמסיר המזוזה מבטל מצוות עשה דמזוזה.

א. להמתין לקיים המצוה

הנה בפשוטו מי שחייב לקבוע מזוזה וידיו אינם נקיות ואם יקבע המזוזה מיד לא יוכל לברך, אמרינן ליה דירחוץ ידיו ויברך ויקבע המזוזה, חזינן דכדי להרויח הברכה מותר להמתין עם קיום המצוה.

אבל אכתי מנא לן דשרינן להסיר המזוזה בשביל לברך הרי דילמא להסיר חמיר טפי.

ב. להסיר המזוזה דמי ללא לקבוע

אמנם נראה דמי שמחמת פיקוח נפש צריך מזוזה, כגון שאנס מבקש ממנו להמציא לו מזוזה ואם לאו ינהרגו, ובכל החדרים בביתו יש מזוזה חוץ מחדר האחרון שהכין לו מזוזה ועדיין לא קבעה, כד בא לשאול האם לתת לאנס את המזוזה שעדיין לא הניח או להוריד מזוזה שכבר קבועה, לכאורה נימא דתרווייהו שקולים.

וכמו דאסיק באור שמח (פ"ט מהל' מאכלות אסורות ה"י ד"ה ולכן) דכשם שצריך ליתן עד חומש ממונו למזוזה קודם שקבעה כדי לקבועה, הכא נמי כדי שלא להסיר מזוזה שכבר קיימת אין צריך ליתן

יותר מחומש דגם זה חשיבא שב ואל תעשה.

ואם כן נימא דכמו דיכול להמתין לקבוע המזוזה מחמת הברכה, הכי נמי יכול להסיר המזוזה מחמת הברכה.

[אך איכא ענין שכבר זכה במצוה, כמו דאיתא בירושלמי (הוריות פ"ג ה"ה) בקרשי המשכן דקרב שוכה להנתן בצפון לעולם בצפון ובדרום לעולם בדרום. ועוד עיין במגן אברהם (סי' ח' ס"ק ו').]

ג. מכל מקום להסיר חמירא

אך אכתי יש לדון דמכל מקום להסיר מזוזה חמירא אע"פ דהוה ביטול רק בשב ואל תעשה.

וכעין זה חזינן לענין תפילין, דהנה כתב במשנה ברורה (סי' כ"ה ס"ק כ"ב וביאור הלכה שם) לענין אם טעה והניח תחילה התפילין של ראש קודם התפילין של יד, אינו מחוייב להסיר התפילין של ראש מפאת הדין דהתפילין של יד קודם, [ודלפינן כל זמן שבין עינין יהיו שנים], והטעם דמשום הכי אין לבטל הא שמקיים בכל רגע מצוה בהתפילין של ראש.

ולחאמור דאין חילוק בין תחילת ההנחה להסירה, הרי בתחילת ההנחה אם פגע תחילה בתפילין של ראש, מעבירו מידו כדי לקיים הדין דתפילין של יד קודם, אע"פ דבאותה רגע לא יקיים המצוה. אלא חזינן דמכל מקום להסיר התפילין חמירא.

ד. להרויח ברכה

הנה יש לדון דלענין להרויח ברכה יש לומר דחמירא ויכול לבטל המצוה באותה רגע שמסיר המזוזה. אך הא יכול לצאת מביתו החוצה ואדם אחר יסירנו דהשתא נפטר ממזוזה, וכמו שכתב הגרע"א (קמא סי' ט') דבעזב את ביתו לכמה ימים פטור ממזוזה.

יקנה ביתו שיהא מדרבנן

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' ל"ח סעי' י"ב, יו"ד סי' רפ"ה סעי' א') דאם אין לו תפילין ומזוזה, ואין ידו משגת לקנות שניהם, יקנה תפילין ולא מזוזה. [וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק ל"ז) דטעמא משום דתפילין היא מצוה שבגופו. ועוד דקדושת תפילין למעלה מקדושת מזוזה. ומקור הדין בירושלמי בסוף מסכת מגילה].

וכתב בפתחי תשובה (יו"ד סי' רפ"ה ס"ק ב') דמכל מקום במסופק אם בלאו הכי יהא לו תפילין בשאלה, בזה מזוזה קודמת.

ויש לעיין דאמאי אמרינן דמזוזה קודמת אע"פ דאיכא ספק שמא יתבטל ממצוות תפילין, הא לכאורה איכא תקנתא לפטור את עצמו מהמצוה של מזוזה על ידי שיקנה ביתו לחבירו וידור בו בהשאלה או ברשות בעלמא, וכך ודאי לא יבטל מצוות תפילין.

א. לא מחייבינן למיעבד הכי

אבל באמת יש להקשות כן על הירושלמי (סוף מגילה) דאיכא למאן דאמר דמזוזה קודמת לתפילין, והא נימא כהנ"ל וכך לא יבטל אף מצוה. [ויש לדחות דאיירי באופן שאין לו האפשרות לכך].

אבל יש לומר דהשתא דלא מכר ביתו או נתנו במתנה יש לו מצוה דאורייתא של מזוזה, ולא אמרינן שיפקיע המצוה אע"פ שמפסיד מצוה אחרת. והכי נמי בהך דפתחי תשובה.

ב. חמש ודאיות או י' ספיקות

הנה דן בתשובות רבבות אפרים (ח"ב סי' כ"ח אות ב') באדם שיש לו עשרה חדרים שחייבים במזוזה, ובסכום הכסף שבדיו יש לפניו ב' אפשרויות, או לקנות עשר מזוזות זולות שהן ספק כשרות, ואז יש לו ספק קיום מצוה בכל החדרים, או לקנות חמש מזוזות יקרות שהם ודאי כשרות, ואז ודאי יקיים חמש מצוות עשה וגם ודאי יבטל חמש מצוות עשה. ואייתי (שם) בשם גדולי ארץ ישראל דעדיפא חמש ודאיות מעשר ספיקות.

מעתה לכאורה תיקשי הא נימא שיקנה את ביתו לאחר ויגור שם בשכירות או בשאלה, ויהא חייב במזוזה רק מדרבנן, ובזה נימא שיקנה העשר המזוזות הספיקות, דהרי ספיקא דרבנן לקולא וייצא ידי חובתו גם במזוזה שספק כשירה.

אמנם להאמור יש לעיין דהרי כיון דהשתא שלא מכר יש לו מצוה דאורייתא של מזוזה, לא אמרינן שיפקיע המצוה, אע"פ שמפסיד מצוה אחרת. [רק עכ"פ יעשה כך בה' המקומות האחרים שלא יהא לו מזוזות כלל].

אבל באמת בעיקר הסברא צריך עיון דאמאי יפסיד מצוות תפילין או חמש מזוזות כשיש לו תקנתא שלא יפסיד.

[הנה יש לעיין עוד, דיש לומר תקנתא שיקנה בתנאי רק אם המזוזה פסולה, ואז להצד שכשירה לא יפסיד המצוה דאורייתא].

ג. הנידון על העשיה או על הביטול

הנה קיימא לן (קידושין ל"א א') דהיכא דאביו אומר השקיני מים ואמו אומרת השקיני מים, חייב לשמוע לאביו, כיון דגם איהו מחוייבת בכבוד אביו. תו קיימא לן (שולחן ערוך יו"ד סי' ר"מ סעי' ה') דחייב כיבוד אב היינו רק "משל אב" אבל אינו מחוייב להוציא מעות מכיסו.

ודן הגרע"א (קמא סי' ס"ח) היכא דכיבוד האב גורם לבן חסרון כיס, וכיבוד האם אינו גורם לבן חסרון כיס, מה דינו.

דלחד גיסא מביא הגרע"א (שם) דעת מראות הצובאות (האגון רבי משה זאב זצ"ל, גאב"ד דק"ק ביאליסטאק) דחייב לשמוע בקול האם, כיון דבשמועו בקולה מקיים חיוב משא"כ בשמועו בקול האב אינו מקיים חיוב. וכן צידד בחזון איש (אה"ע נשים סי' קמ"ח בסוגיא).

אמנם לאידך גיסא, דעת הגרע"א (שם) דאיהו שירצה יעשה, דנהי דאינו מחוייב לשמוע בקול האב באיכא חסרון כיס, מכל מקום כד מוותר על הפסדו, הוה אותה מצוה כמו אצל האם, הלכך איהו שירצה יעשה. וכתב הגרע"א דהוא הדין היכא דהמצוה עולה יותר מחובשו ממנו דפטור מלקיימו, ואיכא לפניו עוד מצוה, אמרינן נמי מה שירצה יעשה, דמכל מקום הויין שקולות.

ולכאורה שורש הפלוגתא, האם הנידון על העשיה, ואם כן נימא דאיהו שירצה יעשה, או דילמא הנידון על הביטול של מצוה השניה, ואם כן נימא שאין לבטל החובה של כיבוד אם שהוא חיוב גמור.

ותליא בכל האמור לעיל. והיינו דיש להקשות על המראות הצובאות דדיינין על הביטול, הא כמו דאמרינן התם דלא יבטל הכיבוד אם, הכי נמי במזוזה ותפילין נימא דיקנה לחבירו את הבית כדי שלא יבטל חיובו דתפילין. אמנם להגרע"א דדיינין על העשיה, נימא דאינו חייב לבטל עשיית המצוה מזוזה משום שלא לבטל מספק חיוב תפילין. ואנוכי הקטן והבער לא אדע מאומה.

ספק על ב' ימים

הנה הבאנו מהפתי תשובה (יו"ד סי' רפ"ה ס"ק ב') דאם אין לו תפילין ומזוזה, ואין ידו משגת לקנות שניהם, תפילין קודמין, אבל אם מסופק שמא בלאו הכי יהא לו תפילין בהשאלה אם כן מזוזה קודם.

ותיקשי, הא אם יהיה לו תפילין ביום אחד, אינו מחייב שיהא לו תפילין גם ביום אחר, נמצא דכד דיינינן על ב' הימים, הא כדי לומר שיהא לו תפילין בשני הימים, הוה ספק ספיקא שלא יהא תפילין, דילמא לא יהא ביום הראשון, ואף אם יהא לו, דילמא לא יהא לו ביום השני, אם כן מכח ספק ספיקא ידעינן שיום אחד לא יהא לו. ואם כן שוב יקנה תפילין ולא מזוזה.

והרי כמו אם האפשרות שיהא לו תפילין תהא רק על ידי רוח שאינה מצויה, אם כן ודאי יקנה תפילין ולא מזוזה. ואם כן הכי נמי מכח ספק ספיקא.

והרי פשוט דאם יש לו ספק אם פלוני ישאיל לו תפילין, ואף אם ישאיל, דילמא המה פסולות, יקנה תפילין מכיון דהוה ספק ספיקא.

א. הנידון רק בספק אחד

הנה יש לומר דכוונת הפתחי תשובה דיש ספק אחד שמא ימצא מי שישאיל לו תפילין לכל הימים. תו יש לומר דאירי באופן שהנידון רק על יום אחד ואחר כך יהא לו כסף לשניהם.

ובאמת עיין היטב בלישנא דהשערי תשובה (או"ח סי' כ"ה ס"ק א', מובא בפ"ת שם) דהספק אם יצטרך להחזיר התפילין, דהיינו דיש לו תפילין בשאלה רק מסופק לכל הזמן או לא. ואם כן הוה רק חדא ספיקא.

ב. שלשים או חמש עשרה מזוזות

הנה נפקא מינה ביש לו שלשים דלתות שחייבים במזוזה, ויכול לקנות או שלשים מזוזות זולות שהם ספק כשרים, או חמש עשרה מזוזות יקרות שהן ודאי כשרים, האם אמרינן דהשלשים הוי כחמש עשרה ודאיות, דבכל שנים ספיקות יש אחת ודאי מפאת ספק ספיקא.

ג. להשבע על רוב

תו נפקא מינה לפי מה שכתב בתשובות מיימוניות (נשים סי' י"ב, מובא בגליון השי"ס יבמות קכ"א ב') דאפשר להשבע על רוב.

מעתה כשאין לו תפילין לשני ימים, ומסתפק אם כל יום ימצא תפילין בהשאלה, האם יכול להשבע דיום אחד לא יניח.

ד. רוב על העתיד

הנה בעיקר הנידון אם אזלינן בתר ספק ספיקא על העתיד, הנה לענין חזקה, לא אזלינן בתר העתיד, כמו דאמרינן (גיטין כ"ח ב') שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן.

אבל לענין רוב יש לדון דאמרינן על העתיד. דהנה חזינן דכתבו תוספות (נדה מ"ו ב' ד"ה רבי יוחנן) דמופלא סמוך לאיש הוה מתחילת שנת י"ב משום חזקה דרבא דביא ב' שערות בזמנו. חזינן דמהני רוב על להבא.

[ולומר דמופלא סמוך לאיש הוה תכונה של עכשיו ורובא דאינשי יש להם השתא האי תכונה שיביאו ב' שערות בזמנו, אך הדבר צריך עיון, דבפשוטו דין מופלא תליא במציאות הגדלות, ואם אחר כך התחדש מצב שלא הביא ב' שערות, כגון מחמת כחישותא או בריאותא, למפרע לא יהא מופלא. וכמו כן חזינן דדין מופלא יהא תליא אם השנה תהא מעוברת, דלפעמים הוה י"ב חודש ולפעמים י"ג חודש. וכן תליא בשקיעה שבסוף י"ג שנה ואם ילך למקום אחר יארך זמן המופלאות או יוקטן.

שוב הראנו בבאר יצחק (אה"ע סי' א' ענף ד') שהביא ראייה זו וגם הוכיח הכי מתוספות בגיטין (ל"ג א' ד"ה אפקעיהו). אמנם באור שמח (פ"ח מהל' שגגות ה"ד) ובעין יצחק (אה"ע סי' כ"ח אות י"ח, סי' פ' ס"ק ט"ז) נקטו דלא אמרינן רוב על להבא. וכך כתב באבני נור (אה"ע סי' ר"ס) וילף לה מדברי הרא"ם (פרשת משפטים ע"פ ולא יהיה אסון) דמשום הכי פטור על עוברין דשמא תפיל. והובאו כל הדעות במשברי ים על חזקות (סי' מ"ט, עיין שם).

וכד נימא דאמרינן רוב על להבא אם כן הדרא קושיין, דנימא ספק ספיקא על העתיד שלא יהא לו תפילין, ואם כן אכתי תפילין קודם למזוזה.

ה. אזלינן בתר חזקה על העתיד

תו, דהנה דעת הרשב"א (נדרים סוף ג' ב') דהא דלשמא ימות חיישינן היינו רק מדרבנן, ואם כן לשיטתו מן התורה אזלינן בתר חזקה לענין העתיד, אם כן הוא הדין נימא דאזלינן בתר רוב, ואם כן הוא הדין בתר ספק ספיקא, והדרא קושיין וכהנ"ל.

[הנה הקשו תוספות (גיטין ל"ג א' ד"ה ואפקעיהו) היכי מחייבין לעולם מיתה באשת איש שזינתה, והא הוה התראת ספק דשמא ישלח לה גט ויבטלו וחכמים יפקיעו הקידושין. ותיצרו תוספות דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו נשואה. ותיקשי הא לשמא ימות חיישינן. ותיצרו בתשובות חתן סופר (סי' ח' אות ב'), דהתם משום חזקת אשת איש. ותיקשי בגירשה יום סמוך למיתתו דחיישינן שמא ימות הא נמי איכא חזקת אשת איש].

ו. ספק ה' לידות

הנה העירו דחזינן (כריתות ח' א', נדה כ"א ב') באשה שיש עליה ספק ה' לידות, מביאה קרבן אחד ואינו נאכל מחמת דהוה רק ספק חטאת.

ותיקשי אמאי לא נימא ספק ספיקא שאיכא לידה וחייב קרבן. אלא חזינן דלא מצרפינן החיובים, ואם כן ניחא קושיין על הפתחי תשובה. וקאמרי דיש ליישב דשאני התם דבאו בזה אחר זה ונודעו בזה אחר זה.

אמנם כבר ישב על מדוכה זו בברוך טעם (הגהות על הנוהע ביהודה, קמא אה"ע סי' מ"א) אמאי לא דיינינן ספק ספיקא שיאכל, ואירי באופן שחלו ב' הספיקות בבת אחת. וכתב ליישב דאיכא התם ב' חזקות ולא מהני ספק ספיקא נגד ב' חזקות.

מתורת דרך אמונה [ט"ו]

נפשך אם הם העיר הקרובה אם כן יהא הברכה לעצמם, ואם העיר השניה היא העיר הקרובה, אם כן יהא הברכה להוציא העיר השניה.

ב. לענין ברכת הראיה לא מהני

אמנם לאידך גיסא לענין ברכת הראיה אמר הדרך אמונה דלא מהני, דהנה אם יש שני אנשים הולכים ביחד, אחד מלך ואחד הדיוט, או אחד חכם ואחד הדיוט, ואינו יודע מי המלך או מי החכם, בזה קאמר שלא יברך, אע"פ שממה נפשך חייב בהברכה. [מובא האי פסק בספר שער העין, בתשובות בסוף הספר אות י"ג].

ג. לחלק בין ברכת הראיה לברכת המצוות

אמנם יש לחלק בין ברכת הראיה לברכת המצוות, דברכת הראיה לא שייך לברך מכח ממה נפשך, דחרי חשיבא כאינו רואה כיון שמסופק מה רואה, משא"כ לענין ברכת המצוות, דלמעשה מכח הממה נפשך ודאי מקיים המצוה.

האם מברך מכח ממה נפשך

הנה יש לדון האם יכולין לברך באופן שאינו יודע על מה חל הברכה, אבל יודע שממה נפשך יחול הברכה. ותיקשי דלכאורה מצאנו בזה סתירה בדברי הדרך אמונה:

א. לענין ברכת המצוות מהני

לחד גיסא מצאנו דדעת הדרך אמונה לענין ברכת המצוות דמהני, דהנה איתא בפרשת עגלה ערופה שהבית דין מהעיר הסמוכה לחלל נוטלים ידיהם על העגלה הערופה ומברכים על נטילה זו "על נטילת ידים". וכשנמצא החלל מכוון בין ב' עירות, הרי זה ספק מאיזה עיר הגיע החלל, אם כן שני הבתי דינים דשתי העירות נוטלים ידיהם מספק. ולענין ברכה יש לדון דכל אחד פטור דספק ברכות להקל.

אך דן בנחל איתן (סי' ז' סעי' ג' ס"ק ז') שבית דין של עיר אחת יברכו וגם יכונו להוציא הבית דין של עיר השניה, דממה

לשקר למען האמת

הנה יש לדון בכמה אנפי האם יכול לשקר או למנוע להעיד, כדי שהבית דין יפסקו מהו שהוא יודע שהוא האמת:

א. דיין שאומר איני יודע

איתא בגמרא סנהדרין (כ"ט א') דאע"פ דאמרה תורה אחרי רבים להטות, אפילו הכי כשאחד מהדיינים אומר איני יודע, לא פסקין כמו הרוב, אלא צריך להוסיף דיינים. [נוכך קיימא לן בחי"מ סי' י"ח סעי' א']. ודן בפתחי תשובה (סי' י"ח ס"ק ד') בשלשה דיינים שישבו בדין ושנים מזכין ואחד דעתו לחייב, האם רשאי המחייב לעשות תחבולה לומר איני יודע כדי שיוסיפו עליהם דיינים.

[והביא מבית יעקב (סי' ט"ז) דאסור לעשות כן אע"ג דלדעתו בזה לא יהא הדין אמת. וכך כתבו בחוות יאיר (סי' קמ"ז), הובא בגליון הגרע"א חו"מ ריש סי' י"ח] ובשעת ישראל (סי' י"ח חה"מ ב') ובברכי יוסף (סי' י"ח ג' ד'). אמנם בשבות יעקב (ח"א סי' קל"ח) ותומים (סי' י"ב סק"ג) מבואר דבכהאי גוונא רשאי ומצווה לומר איני יודע].

ב. לחלק בין דיין לבעל דין

הנה כתב בש"ך (שם סי' ק"ז) דאם מלוה תובע מנה לי בידך, ויורשי הלוה מודים בחלק ומכחישים בחלק, וחייבים שבועה, אם פקחים הם, יאמרו שחלק אינם יודעים ויפטר משבועה. [כמבואר שו"ע חו"מ סי' ע"ה סעי' י"ג, ט"ז].

חזינן דמותר לשקר בבית דין כדי להגיע לפסק הנכון. ולכאורה היינו דוקא בטענת איני יודע, דהרי בטענת שקר כתב בש"ך במקום אחר (חו"מ ריש סי' ע"ה) דאסור לפטור עצמו על ידי טענת שקר.

ותיקשי הרי חזינן דבדין אסור בכהאי גוונא גם בטענת איני יודע. וצריך לחלק, דדיין שאני מבעלי דינים, ובדין אסורין גם בטענת איני יודע אבל בבעל דין שרינן.

ג. סנהדרין שכולם מחייבין

הנה איתא בגמרא סנהדרין (י"ט א') סנהדרין שאמרו כולן חייב, פוטרין אותו.

ויש לעיין אם הגיע משפט כזה, ויראה חכם אחד מהשופטים שכל

חבריו פתחו לחובה, והוא חושב בדעתו כי הוא זכאי, ומתחכם לומר דאם נאמר זכאי הנה הוא יצא חייב, ונמצאו דבריו עושים היפך דעתו, לזה מתחכם ואומר חייב שבוה תהיה סברתו מתקיימת שיצא זכאי.

וכמו כן באופן דיראה בעיני חכם שהוא חייב ככל הדיינים שאמרו חייב, ורואה שאם יאמר חייב הנה הוא יוצא זכאי הפך דבריו שאומר חייב, לזה יתחכם לומר זכאי כדי שיוטה המשפט אחרי רבים שאומרים חייב, ויצא חייב כפי סברתו.

והנה דן בזה באור החיים (שמות כ"ג ב') והעלה דבהני תרי גוונים אסרינן ליה וחייב לומר מה שבלבו. ויש לעיין אם תליא בהאי דינא הנ"ל דאסור לדיין לומר איני יודע גם כשכונתו למען האמת.

ד. לא להעיד כדי להעמיד האמת

איתא בגמרא סנהדרין (ל"ד א') דילפינן דכל עד שהעיד בדיני נפשות, לא ילמד עליו לא זכות ולא חובה, ואם אמר יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו. [והוא הדין במעיד דחייב מלקות וגלות משא"כ בדיני ממונות].

והנה אם עבר על האיסור ואמר דעתו הן לזכות והן לחוב, חייבים בית דין לעיין בזה, ואם הבית דין רואין דבריו, בודאי הבית דין עושין כן, כי הם רואים הזכות או החוב יהיה דעת מי שיהיה, אך הוא מוזהר שלא יאמר כלל. וביאר במנחת חינוך (מצוה תי"א) דאע"פ דהזכות הוא הצלת נפשות דבוה יציל את הנידון, מכל מקום גזירת הכתוב היא דאסרה תורה לעדים ללמד זכות ומחשבות השם יתברך עמקו. [ויש לעיין אם רשאי לומר הזכות לאיש אחר והוא יאמר לדיינים].

מעתה יש לחקור מהו בגוונא דראה עדות, וכבר יודע שיש לו ללמוד עליו זכות, מי אמרינן דחייב לקיים מצוותו להעיד, אע"פ דעל ידי זה לא יוכל ללמד עליו זכות, או דילמא אמרינן שלא יעיד, דאע"פ שיש מצוה להעיד מכל מקום הרי הכא מחמת פיקוח נפש יבטל המצוה.

ולכאורה תליא מהו בגוונא שרוצח הרג בכלי ויש עדים שהיה בכלי שהרוצח הרג בו כדי להמית, ומכל מקום יודע שהם טועים ובאמת לא היה בכלי כדי להמית, אך אינו נאמן לסתור עדותם, והנה יכול להעיד שהיה התראה, מי אמרינן דיעיד על ההתראה, או דילמא לא יעיד דהרי יודע שכך יגרום שיהרגו שלא כהוגן.

ענינים שונים [ב]

לברך מתיר אסורים, אמנם אם כבר התחיל לברך על דעת מתיר אסורים, אם כן יכול לסמוך על הני פוסקים דאכתי מברך מתיר אסורים.

ב. סיים רוקע הארץ על המים

אמנם לאידך גיסא יש לדון דיסיים ברוקע הארץ על המים, דהרי במתכוון בתחילת הברכה לברכה אחת, ובסוף הברכה הופכו לברכה אחרת, הוה ספיקא בגמרא ברכות (י"ב א') לפירוש רש"י (שם) אם אזלינן בתר תחילת הברכה או בתר החתימה, ומכיון דלא אפשר, אם כן מדינא בברכות דרבנן אזלינן לקולא בתר הסיום. ואם כן מהני לסיים ברוקע הארץ.

ג. עדיף לסיים רוקע הארץ

מעתה יש לדון מה ראוי למיעבד, דמאי שנא האי ספק מהאי ספק. ומכל מקום משמע דיאמר רוקע הארץ על המים, ויש לבאר הטעם, דאם יסיים מתיר אסורים, לחד שיטה הוה ברכה לבטלה, אבל אם יסיים רוקע הארץ על המים זה ספיקא דגמרא דלא איפשר וזה קיל טפי. ולבי נוקפי ויש לשאול מי שגדול ממני.

טעה וחשב לסיים מתיר אסורים

עובדא הוה בברכות השחר שדילג "מתיר אסורים" ובירך "זוקף כפופים", שדינו שכבר לא יברך "מתיר אסורים", ואחר כך התחיל לברך על דעת לומר "מתיר אסורים" ונמצא בתיבת "העולם", האם יסיים "רוקע הארץ על המים", או דילמא יסיים "מתיר אסורים".

א. יסיים מתיר אסורים

צדדי הספק, דלחד גיסא יש לדון שיסיים מתיר אסורים. דהנה איתא בשולחן ערוך (סי' מ"ו סעי' ה') דמקדימין מתיר אסורים לזוקף כפופים, ואם טעה ואמר קודם זוקף כפופים, לא יאמר מתיר אסורים. וטעמא משום דמתיר אסורים נתחייב מיד כשיושב וכיון שנתן הודאה שנוקף לגמרי הוה בכלל זה מתיר אסורים.

אמנם בב"ח (סי' מ"ו ס"ק ח') ומהרש"ל פליגי. וכמו כן איתא ברוקח (מובא בט"ז שם ס"ק ו') ורא"ה (ברכות סי' ב') ולקט יושר (ח"א או"ח עמוד ז' ענין ב') שלכתחילה יברך מתיר אסורים.

ואם כן נימא דאע"פ דלכתחילה נקטינן כפסק השולחן ערוך שלא

שמועה טובה תדשן עצם - יצא לאור עולם בימים אלו ספר

אגן הסהר - חלק רביעי

כשמונה מאות עמודים חדשים, הכוללים בתוכם עובדות והנהגות חדשות שעדיין לא נתפרסמו לרבים, עצות והדרכות, והרבה פניני הלכה, חידות ופרפראות שהרבה מהם לוקטו מתוך כתביו המרובים שהניח אחריו ברכה רבינו זצוק"ל.

בצירוף מפתח ענינים מפורט המתפרסם על פני קרוב לששים עמודים.

ניתן להשיגו: ב"חש"ל - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לדרת) טל' 02-5373361 בבני ברק - משפ' פיש רחוב הרב קוטלר 21 טל' 03-6188996 0633149777 בקרית ספר - משפ' אפרנט רחוב הרב מפויבד 9 קומה עליונה טל' 0648474186

הפצת הגליון השבוע

לרפואת האברך

חי יחיאל יהושע

בן בלה ברטח נ"י

י"ר שבזכות רבינו זי"ע יוכה לרפואה שלימה מבקשים מחציבור חק' להתפלל ולהעתיק רחמים עבור רפואתו השלימה בתוך שאר חולי ישראל

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשון של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבלת הגליון לתרומות והערות: L5703949@gmail.com

גליקן זה נתנדב ע"י מ.כ.ר.
לע"נ בעל ולקוט סופר
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

ואתחנן תשפ"ב גליון קיג שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלמו חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא תנינכם תראנה בנים
ובני בנים כסתילי יתנים סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טוב.

מלא העובור

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים ורמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכלם.
(הקדמה למלא העובור)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפוסם דבריו
אני אסיב עמכם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
נ"כ אשתתוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ב, ובעוה"ב אם
יהיה בכווחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה דל', ובעולם האמת
אקוה כי לא יכוש בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארענשטערק זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הורמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שעריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב,
וכל הלומד בספרי זכה לירוש',
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא
סגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלילה הכריז:
נצטרתי מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את תידישי תורתו.
(רובבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רפ"ח, מליץ ביפי פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק ר' שלמה חנוך בן הרה"ק ר' יחזקאל זצ"ל אדמו"ר מראדאמסק יא"צ י"ח אב

אל תוסף דבר אלי בדבר הזה. יש לפדש שדקדק לומר "בדבר הזה", דאמרו (יבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים,
וכדי שלא יאמרו שמשא אינו צדיק, ומפני זה אין הקב"ה חפץ בתפילתו של משה, לכך הדגיש הכתוב לומר דרך "בדבר הזה"
אינו חפץ בתפילתך, אבל בדבר אחר אדרבה אני חפץ ומתאוה לה. (זרע שמשון אות א' ד"ה ואמר).

וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלוקינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כחיים הזה. יש
לפרש מה שאמר "וצדקה תהיה לנו", דהכתוב אומר "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי ונתתי מטר ארצכם בעתו", ואם ח"ו לא
נשמע אל מצותי, ואז "ועצר את השמים", נמצא שאם נשמור מצותיו נעשה צדקה לעצמינו, שעל ידי כך יהיה לנו מזונותינו,
משא"כ אם ח"ו לא נשמע יחסר לנו מזונותינו ולא יהיה לנו צדקה.

עוד יש לפרש ע"פ מה דאמרו (כתובות נ.) לפרש הפסוק (תהלים קו:ג) "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת", וכי אפשר
לאדם לעשות צדקה בכל עת, אלא זה הון בניו ובנותיו כשהם קטנים. וכתב רש"י שם שתמיד יום ולילה הם עליו והיא צדקה
שאין עליו חיוב בהם.

וי"ל דלכן אמר הכתוב כשאנו עושים רצונו של מקום נהיה כמו בנים הסמוכים על שולחן אביהם, דאנו כמו קטנים, ואף גדול
הסמוך על שולחן אביו נקרא "קטן" (כמבואר בב"מ דף יב.) וכן גדול שאינו יודע בעניני עסקיו של אביו ג"כ נקרא "קטן", וכן
אנחנו איננו יודעים כלל בעניני הקב"ה, וזה כוונת הכתוב "וצדקה תהיה לנו" שהקב"ה יעשה עמנו צדקה ויוזן אותנו כאדם
שעושה צדקה עם בניו הקטנים. (זרע שמשון אות י"ב).

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. איתא במדרש (ד"ר ב':ו): מהו "לאמר", א"ר עקיבא אמר משה: רבש"ע השיבני על דברי אם אני נכנס לא"י אם איני נכנס, ע"כ. וצ"ב. אכן נראה כי אין ספק שחטא של מי מריבה לא היה בו בחינת חטא גמור, רק אפס קצה מני אלף מחוט השערה, רק שדרשו חז"ל (ילקוט שמעוני דברים רמז תת"ט) "רב לך", לפום גמלא שיחנא, כי לא היה בו שום בחינת חטא, רק לפי שסביביו נשערה מאוד (ע' ב"ק נ.), ואפילו בצדיק גמור לא היה עושה חטא זה רושם, רק לפי גודל מדריגת משה שהיה מבחר מין האנושי יצדק עליו מעין בחינת חטא.

והנה משה בגודל ענוותנותו לא היה מחזיק עצמו בגודל המדריגה כל כך שיתפס בחטא כל דהו חלק אחד מאלף מחוט השערה, לכן חשב שעל כל פנים בתפילה יתבטל הגזירה, כי חשב כי הקב"ה מתאוה לתפילתו של צדיקים (ע' חולין ס:), אבל לא היה בעיניו במדריגה גדולה כל כך שיתפס בדבר קל כזה, ושלא יתבטל ע"י תפילה, לכן ביקש "לאמר", הודיעני אם אני עובר, כי בו אדע אם יקר מדריגתי כל כך שיוזק לה דבר קל כזה. לכן השיבו הקב"ה "רב לך", שבאמת לפי גודל מדריגתו וסביביו נשערה מאוד, ואם הוא יתברך מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, א"כ למשה עבד ה' אפילו פחות הרבה מחוט השערה יוחשב לו עון אשר חטא. (קומץ המנחה שופטים).

ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. [קשה, ד"בבקשתם" הוא לשון רבים, ואח"כ אומר] "ומצאת" לשון יחיד. ואפשר לומר כי יש כמה קיטרוגים בעליית התפילה, ואולם אם יש צדיק אחד שתפילתו ראוי לעלות שאין בה שמץ דופי, אז אגב תפילת הצדיק יעלו גם יתר התפילות, כי הצדיק בתפילתו בוקע חלונות רקיע עד שיש מעבר לכל התפילות. לכן אמר "ובקשתם" כולם, אבל "ומצאת" ע"י היחיד, "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", [היינו הצדיק דמתפלל בכל לבו ונפשו], ונשמעו על ידו כל התפילות [של הרבים], כמו שאיתא (מדרש רבה בראשית נ"ג ח') גבי שרה דהרבה עקרות נפקדו עמה.

לע"נ הג"ר יעקב דוד ב"ר ישראל איסר זצ"ל יא"צ כ"ב אב

חיוב מזווה בשער שלפני הבית. כתיב בנוגע מצות מזווה "וכתבתם על מזוזות ביתך", דדוקא בית שלו - "ביתך", מחויב מזווה, אבל בית שאינו שלו פטור ממזווה מה"ת.

והנה בנוגע החיוב לקבוע מזווה "בשעריך", על שער החצר שלפני הבית, נחלקו הראשונים בגדרו, הרמב"ם ורבינו מנוח סוברים דשער החצר חייב במזווה מכח "ביתך", דגם שער החצר נחשב לפתח הבית. ואילו הרא"ש סובר דחייב במזווה מדין עצמאי, מדין "בשעריך", דכיון דמשתמשין בחצר, לכן גם שער החצר חייב במזווה, ולא משום דזה נחשב לפתח הבית. ונסתפק האבני נזר (י"ד סימן שפ"ב אות ז') מאי הדין אם הבית הוא שלו וחייב במזווה, אבל החצר שלפני הבית אינו שלו, אם שער החצר חייב במזווה. וכתב דלפי הרא"ש דהחייב החצר הוא מדין עצמו, פשיטא דפטור, כיון דאין החצר שלו, ואינו מיקרי "בשעריך". אבל לדעת הרמב"ם ורבינו

תענית אסתר קטן תשפ"ב

לכבוד מערכת מליצי יושר

אחדשה"ט, הנה זכיתי לשמוע שיעורים אצל ר' יחזקאל אברמסקי ז"ל בשיבה סלבודקה בשנת ה' תשח"י, וגם אני גר בעירו בלאנדאן אנגליה, אבל תורות שלו שאני קורא ב"מליצי יושר" נכנסים יותר בראש שלי בס"ד ממה שהשיעורים בסלבודקה נכנסו בראש שלי.

תודה רבה בשביל ה"מליצי יושר" שאני קורא פה בלאנדאן בכל שבוע, אבל לפי ענייני דעתי נראה שלשונכם "תגובות" המערכת, אינו לשון הקודש, רק לשון הציונים העברית הטמאה של הכופרים תחת מלה "תשובות" המערכת, אנהנו סובלים כל כך מהציונים, ולכל הפחות לא נשתמש בעברית החדשה בטומאה שלהם.

שמעתי שגם ר' יחזקאל אברמסקי ז"ל נתן שיעורים בשיבת "קול תורה" בבית וגן בירושלים, וכנראה שהיו שם בחורים לא הבינו אידיש, אבל אעפ"כ לא דיבר בעברית הטמאה רק בלשון הקודש הטהורה, להבדיל.

מן הסתם תאמרו על הטענה האחרונה שהוא ז"ל לא היה יכול לדבר עברית, ולכן דיבר בלשון הקודש, אבל ת"ח כמותו היה לו בניקל ללמוד עברית אם היה רוצה.

עוד תודה רבה בשביל המליצי יושר בכל שבוע, ותמשיך לזכות עם ישראל.

**בברכת כל טוב והצלחה רבה
אחד מהקוראים בלאנדאן.**

תגובת המערכת

ראה בראשית רבה (וישלח פרק פ'), וירושלמי (תרומוות פ"ח ה"ד): "לא הגיב", "לא מגיב".

מנוח דחיוב החצר אינו מדין עצמו, רק חייב משום דנחשב פתח לבית, יש להסתפק אם אמרינן דכיון דהבית הוא שלו, לכן חייב לקבוע מזווה גם בשער החצר שלפני הבית. או דלמא כיון דהשער אינו שלו, לכן לא חל עליו חיוב של "ביתך", דהרי כתיב "בשעריך", דרק על שער שלו חל החיוב של מזווה מכח "ביתך", אבל שער שאינו שלו לא נתחייב מכח הבית.

וז"ל: נסתפקתי בהא דק"ל בית שאינו שלו אינו מחויב במזווה מדאורייתא, אם הבית שלו, והחצר של אחר, אם פתח החצר חייב במזווה מדאורייתא. והנה לדעת הרא"ש דהחייב החצר הוא בעצמותו [דהחצר מחויב מדין עצמו מחמת שמשמשין בו], פשיטא דפטור, [כיון דאין החצר שלו, ואינו מיקרי "בשעריך"]. אך לדעת הרמב"ם ורבינו מנוח [דחיוב החצר אינו מדין עצמו, רק חייב משום] דנחשב פתח לבית, י"ל דלא אזלינן בתר החצר והפתח, רק בתר הבית וכו', או דלמא כיון דכתיב "ובשעריך", צריך שיהיה השער שלו.

אך י"ל כיון דתרי "ובשעריך" כתיבי, הוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות וכו'. ודוקא מ"ביתך" ממעטין של אחר, דחד ביתך לדרך ביאתך, ואידך למעט שאינו שלו, עכ"ל.

והנה אמרו ביומא (דף י.) "כל הלשכות שהיו במקדש לא היו להן מזווה, חוץ מלשכת פרהרדין שהיה בה בית דירה לכהן גדול". דרק לשכת פרהרדין שבה דר כהן גדול בשבעת ימים קודם יו"כ, היה חייב במזווה. וביאר האבני נזר דלכך לשכת פרהרדין חייב במזווה משום דאמרו ביומא (דף ח'): שכל כה"ג היה סותר את הלשכה הקודמת ובונה בממונו לשכה אחרת מחדש, ולכן חשובה היא ביתו וחייב במזווה.

אבל הקשה האבני נזר, דהרי אמרו (שם יא.): כל השערים שהיו במקדש לא היה להם מזווה, חוץ משער נקנור שלפנים ממנו לשכת פרהרדין, שהיה בו בית דירה לכהן גדול, ע"כ. ולכא' התייחד לשכת פרהרדין חייב במזווה, כיון דכל כהן גדול היה בונה בכל שנה משלו, שפיר מיקרי ביתו של כהן גדול וחייב, אך שער נקנור לא היה שלו רק של הקדש, ומדוע חייב, ועל כרחך דליכא דין גבי "בשעריך" שיהא שלו, דאם הבית שלו, אז אין צריך שגם השער יהא שלו.

וז"ל: וראה לזה דשער שאינו שלו חייב במזווה, הואיל והבית שלו. מהא דאמרינן ביומא (דף יא.) כל השערים שהיו במקדש לא היה להם מזווה, חוץ משער נקנור שלפנים ממנו לשכת פרהרדין, שהיה בו בית דירה לכהן גדול, ע"כ. ולכאורה קשה הא כל הר הבית שחוץ לחומת עזרה היה משירי הלשכה, והיא הקדש, ולא ביתו של כהן גדול היא, ואמאי חייב במזווה. ונחיה דעל כרחך לשכת פרהרדין לא היה קדוש בקדושת עזרה שהרי ישנים שם, מ"מ קדוש בקדושת הר הבית. אך הדבר נכון, שהרי נקראת לשכת "פרהרדין" משם דכל כהן גדול היה בונה בכל שנה משלו, והוי בית של כהן גדול וחייב במזווה וכו'. וקשה מ"מ שער נקנור למה היה לו מזווה, הלא השער לא היה של כהן גדול והיה קדוש. אלא ודאי בתר בית אזלינן.

לע"נ הג"ר צבי הירש ב"ר חנוך העניך פישמאן זצ"ל יא"צ י"א אב

וקשרתם לאות על ידך וחיו לטוטפות בין עיניך. איתא בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"ב): מעשה בחסיד אחד שמת ולא איתגמיל ליה חסד (-ולא גמלו לו חסד בפטירתו), ומית בריה דמעון מוכס ובטלת כל מדינתא מיגמל ליה חסד (-ומת בן המוכס ונתבטלה כל המדינה כדי לגמלו לו חסד), איתחמא בחלמא (-נגלו לו בחלום) ואמר דין עבד חדא חובה (-החסיד עבד חובה אחת) דהקדים תפילין של ראש לתפילין של יד. ע"ש המעשה באריכות.

א וכו' בגבורת ארי שם וז"ל: לשכת פרהרדין לגבי כהן גדול שלו מיקרי, דכל כהן גדול היה בונה אותה משלו מחדש וסותר את של תבירו, והרי הדבר ברור דאפי' תאמר בית של אחרים פטורה מן המזווה, היינו אם הבנין של אחרים, אבל בנין שלו [כגון לשכת פרהרדין], אע"ג דהקרקע שהבנין עומד עליה היא של אחרים, חייבת מה"ת.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מוידע זיין ביי די ציונים פון די **פלאצקע גאון - וארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - יו"ע, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות** אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

הבן לאשרי רבינו יצחק הכהן הוברמן הצדיק מרעננה ז"ע,
כשהיה מגיע אליו ת"ח לבקש ברכה, היה שואלו כמה הספיק בלימוד הש"ס, ואומר תנאי לקבלת הברכה בהוספה בלימוד התורה, דכלי המחזיק ברכה זה התורה והמצוות והמעשים טובים.

פעם בא לפניו בחור לברכה לזיווג, שאלו כמה סדרים הספקת, וכשהשיבו שלמד רק כמה מסכתות, לא הסכים לברכו רק אחר הפצרות והבטחות להוסיף בתורה ובמצוות. פעמים נתן ברכתו רק בתנאי שהחולה יבטיח לקבל על עצמו על שמירת מצוה מסוימת כגון תפילין שבת וכדומה.

פעם אמר לאביו של ילד חולה, הסיבה למחלת הבן היא בגללך מעשיך שלך הרעים, ובאם תיטיב דרכיך המחלה תעבור. פעמים אמר על מחלות שאינן קיימות, נגד דעתם ודיאגנוזה של רופאים מומחים ביותר, והיה אומר זאת בהחלטיות גמורה, וכן היה כדבריו.

קרה ואמר באיזה דרך תהיה הניתוח, פעמים רבות בלידות אשר קבעו הרופאים שרק עם ניתוח אפשרי הדבר, עמד על דעתו לא לנתח, ובאמת עבר הכל בשלום. וקרה באשה אשר כל לידותיה היו עם ניתוח, אמר: הפעם הזאת יהיה בלי ניתוח, וכן היה.

פעם כאשר עמדו לנתח, אמרו לרופא המנתח במרכז הרפואי תל השומר שהיה גר ברעננה ואע"פ שלא היה שומר תורה ומצוות אך הכיר את רבינו ז"ע והיה מעריצו מאד, שדעתו של רבינו ז"ע לא לנתח, אמר הלא א"כ אינני מנתח בשום אופן, ואני בטוח שלא יצטרכו ניתוח, וכן היה. פעמים כשבאו עבור חולה בירך שהישועה תבוא תיכף ומיד, וכשהגיע המבקש לביתו, חזה בעיניו שהברכה נתקיימה. (ברכה משולשת).

ויש לבאר מהו ענין זה של הקדמת תפילין של ראש לתפילין של יד והחטא הנרמז בזה.

ויובן לפי מה שפירש דודי הגאון ז"ל במטה נפתלי (ח"א דרוש ו"ט) המדרש (שיר השירים פ"ד) עה"פ (שה"ש ד:ב) "שעלו מן הרחצה", אמר ר' חנניה בר יצחק בשנים עשר אלף הלכו למלחמת מדין שעלו מן הרחצה, רבי הונא אמר שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאילו הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, לא היה משה משבח, ולא היו עולין משם בשלום. והכוונה בזה, דהנה מורדי אור אומרים כי אין צורך עבודת ה' בפעולה, מה ה' מבקש, כי אם טהור לב, ומחשבות טהורות להאמין בו יתברך, ולהכיר רוממותו.

ובספר העיקרים (מאמר ג' פכ"א) פירש שזה כוונת הכתוב (תהלים קיט:פה) "כרו לי זדים שיחות אשר לא כתורתך, כל מצותיך אמונה", שהזדים כורים שיחות אשר לא כתורה במה שאומרים "כל מצותיך אמונה", [דהעיקר הוא אמונה, ואין צורך לקיים המצוות בפועל], ע"כ. וכתב החובת הלבבות בהקדמה שהאדם מורכב מגוף ונפש, וצריך הן

פעולה והן כוונה, רק אם אי אפשר לעשות הפעולה, כמו עכשיו שחרב בית המקדש [ואי אפשר להקריב קרבנות], אז גם הכוונה לרצון יחשב, ובזה די במחשבה.

והנה תפילין של יד ירמוז על פעולת המצוות, שהוא רומז על שיעבוד כוחות הגוף לה', ועל כן מניחין תפילין ביד שמאל יד חלושה, לרמז שאף אם אי אפשר לו לעשות המצוה בשלימות, מכל מקום יעשה מה שיש בידו היכולת, ואל יאמר כיון שאי אפשר לי לעשות בשלימות, לא יעשה כלל. ואחר כך מניח תפילין של ראש, שהוא במקום המח משכן המחשבה, לרמז שמשעבד המחשבה לה'.

ובזה יש לרמז מה שרמזו חז"ל ארבע בתים בתפילין של ראש ממה שאמרה תורה "טטפת", שהיא "טט" בכתפי שתיים, "פת" באפרקי שתיים. ותמוה דלמה רמז הקב"ה בלשונות הללו. רק הרמז הוא, כי בזמן שאי אפשר לקיים המצוה בפעולה בזמן שישראל מפוזרים בגליות כגון באפרקי ומפוזרים בארץ נכריה, לזה מרמז התפילין של ראש. אמנם לא כן כשהם בארץ ישראל ויש לאל ידם לעשות בשלימות, אז הם מחויבים לקיים בפועל. ועל כן מי שנותן הקדימה של ראש לשל יד, אמר נבל בלבו דרחמנא ליבא בעי, ואין צורך בפעולה, ועל כן אילו היו עושין כן, והיו יוצאין במלחמת מדין, לא היו עולים בשלום עכ"ד. ונראה דזה כוונת הירושלמי מה שנענש אותו חסיד על מה שהקדים תפילין של ראש ותפילין של יד, שהאמין שעיקר הוא המחשבה ולא הפעולה.

שהותרו השבטים לבא זה בזה - פירוש דהיינו יום טוב, עכ"ל. ודבריהם חתומים. ונראה לבאר, דלכאורה קשה לשמחה מה זו עושה, דשמחה יש או מטעם סיבה, או מטעם מסובב. [ושמחה מכח סיבה, שייך בשני אופנים], למשל: אם תשאל למה שמחים בפורים, אז צריך לפרש הסיבה, דזה על הנס שאתרמי בו. אמנם אם רואים שמחת נישואין, אז לא שואלים למה שמחים בו היום, דהרי הסיבה לפנינו, כי שמחת נישואין גרם, ולא יומא קא גרם.

והנה בגמרא מקשה על מה שאמרו דלא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויום הכפורים, דבשלמא יוה"כ פ' משום דזה יום סליחה וכפרה, א"כ יש סיבה לשמוח בו, אמנם על ט"ו באב מה הסיבה של שמחה. ומה מתרץ הגמ' אח"כ, דזה משום דבאותו יום הותרו שבטים לבוא זה בזה, או דזה יום שהותרו שבט בנימין לבוא בקהל. והרי זה אינו מתרץ הקושיא, כי הסיבה אינו מכריע לומר על זה "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב", [דאח"כ דזה שמחה, אבל אינו עדיף משאר ימים טובים].

ונראה דזה שכתבו התוס' שם וז"ל: יום שהותרו השבטים לבא זה בזה, פירוש דהיינו יו"ט, עכ"ל. דכוונתם, דיו"ט פירוש הנישואין בעצמם הם היו"ט, כי בו ביום

שהותרו השבטים ושבט בנימין לבוא בקהל, נעשה ונקבע לשמחת נישואין, וזה היו"ט של הנישואין הרבים בעצמן, והסיבה להגדיל השמחה היה על הנישואין הכללים של השבטים ושבט בנימין. [ונמצא דמה שהותרו השבטים לבוא זה בזה אינו הסיבה של השמחה, אלא השמחה הוא מצד המסובב, דמכח זה נערכו הרבה נישואין].

ובזה מתורץ כמה קושיות אלימות אשר מקשים המפרשים, דממ"נ אם היה יו"ט בט"ו באב, למה לא עשו בו כמו בפורים עכ"פ, או כמו ברגלים שתקנו תפלה ומוסף ומלבושים. ולפי הנ"ל מיושב, דביוה"כ הסיבה של סליחה ומחילה גרם, א"כ הרי זה יו"ט במלאכה ותפלה. משא"כ בט"ו באב שהיא יו"ט על המסובב של נישואין כללים אשר עשו בכרמים, ולכל חתן יו"ט שלו הוא, וזה בזמנם, לכן בט"ו באב לא נקבע יו"ט כי אם כיומא דפגרא דעלמא.

ולכן הוצרכו התוס' לבאר זאת, דאי לאו הכי אין אנו מבינים תירוץ הגמרא, דאכתי קשה למה לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב שהותרו השבטים, ולמה פסח זכר ליציאת מצרים לא עדיף, ושבועות זמן מתן תורה לא עדיף, בשלמא ביוה"כ פ' גדולה תשובה שהיא רפואה כללית, לכן לא היו ימים טובים כיוה"כ פ', לא כן בט"ו באב, דכל ימים טובים עדיפי להו. לכן פירשו התוס' כי הנישואין היא היו"ט, ולא יומא קא גרם, כי אם בו ביום נקבע זמן הנישואין הללו בשביל אשר בו בראשונה יצאו ומצאו היתר השבטים והיתר שבט בנימין, לכן שמחת נשואים גרם. (שו"ת ר' עקיבא יוסף או"ח סימן שנ"א).

לזכות ח.מ.ב.ד. וזו"מ.ב.ב. להצלתה בכ"ע

ונושנתם בארץ. אמרו בגיטין (דף פח.): דרש מרימר, מאי דכתיב וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו, משום דצדיק ה' אלקינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו. אמר עולא שהקדים שתי שנים לנושנתם. ופירש"י וז"ל: היינו צדקה שמייהר להביא הרעה לסוף ח' מאות וחמשים, דהיינו ב' שנים קודם ונושנתם דהיא בגימטריא ח' מאות וחמשים ושתיים, ואם שהו עד ונושנתם, היה מתקיים בהן כי אבד תאבדון.

איר קענט באשטעלען פאר שבת באווארפען-שבע ברכות-בר מצוה

א ספעציעלע גליון מיט די נאמען פון די בעלי שמחה ארויסגעדרוקט אין דאס פארטיילען ביי די שמחה!

אין די זכות פון די צדיקים וועט נמשך ווערען שטענדיג

לע"כ הר"ר ישראל ב"ר שלמה פרידמאן ז"ל יא"צ ז' אב

יו"ט של חמשה עשר באב. אמרו בתענית (דף ל:): אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים, משום דאית ביה סליחה ומחילה, ויום שניתנו בו לוחות האחרונות. אלא חמשה עשר באב מאי היא, אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה וכו', רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל. וכתבו התוס' (שם ד"ה יום) וז"ל: יום

בשורה טובה:

אפשר להשיג הספרים בקודש חזיתך - שצורות עיני, ליקותים נמלאים על עיניי שמירת עינים.

גם אפשר להשיג ספרים אצל צביה קטן מחיר מיוחד לפנהלים ומחשבים

718-871-6718

גבאים ושומשים בקנדה, שרוצים לקנות זכויות בלי שיעור ע"י הפצת הגליון בבתי מדרשיהם, יתקשרו להרה"ג ר' יאיר כהן שליט"א

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ואתחנן תשפ"ב

אהבת ה' - בשני יצריך

שיכורים מאהבת ה'

וזה, אומר הרמב"ם, היה מאז ומעולם הסמל של מי שאוהב את ה'. הגמרא (שבת פח, א) מספרת אודות רבא, שישב על הקרקע ועסק בתורה, כפי שהיה נהוג באותם הימים. מרוב התלהבות בלימוד, רבא לא שם לב שאצבעו מונחת מתחת לרגליו, ושישיבתו על האצבע גרמה לו לפציעה, ושדם נוזל מהאצבע. הוא לא הרגיש שום כאב, כי נפשו סערה מרוב ההתלהבות בעסק התורה.

מעשה זה מובא בגמרא כדוגמא לפסוק במשלי (ה, יט), **"בְּאַהֲבַתָּה תִּשְׁגָּה תְּמִיד"** - הוא היה שקוע כל כך באהבת ה' על ידי לימודו, עד שהוא לא היה מודע כלל לסביבתו. מאז ומעולם, אהבה עזה זו, העוטפת ותופסת את האדם, היתה שאיפתו של עם ישראל - להיות שיכורים מאהבת ה'!

שאיפה עבור כולם

בדברי הרמב"ם כאן מבואר שענין זה אינו מידת חסידות, זו אינה דרך שניתן לאמץ אותה אם מעוניינים להתעלות בעבודת ה'. לא כתוב בפסוק, **"אם רצונך להיות חסיד, אוהב את ה' בכל לבבך"**. לא ולא! ההתלהבות הבלתי פוסקת אחר ה' יתברך, היא דבר שכל יהודי ויהודי מצווה בו - גברים ונשים, בנים ובנות כאחד.

ומשכך, עלינו לכל הפחות לשאוף לזה ולחשוב, **"אולי יום אחד אגיע לשם, ואוהב את ה' בכל לבבי"**. אה! זו שאיפה ראויה! להשיג אהבת ה' בכל הלב! בין אם אתה עושה את זה ובין אם לא, לפחות צריכה להיות תמונה כזו לנגד עיניך, תמונה של ההר הגדול עליו אתה מקווה לטפס יום אחד. ושם למעלה נמצאת הפסגה הגדולה, השאיפה הגדולה של **"וְאַהֲבַתָּה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ"** - להיות חולה מאהבת ה', ושקוע תמיד במחשבות אודותיו.

מח ולב

והנה, לפני שנמשיך, עלינו לתרגם לעצמנו את המילה **"לבבך"**, כדי שלא תהיה לנו אי בהירות. בכתובים, כאשר רוצים לציין מחשבה, הלשון הוא תמיד **"לב"**. התורה אף פעם אינה נוקטת במילה **"מח"**, **"שכל"** או **"ראש"**. בשפת התורה, כל חשיבה היא בלב.

מכרה יהלומים הגדול

"וְאַהֲבַתָּה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ" (דברים ו, ה) - אנחנו אומרים את הפסוק הזה, המופיע בפרשת השבוע, מספר פעמים ביום, ולכן כדאי לנו לנסות ולהבין מה דורשת מאיתנו התורה כאן.

כמובן שבמסגרת זו נספיק רק לגרד את פני השטח בענין זה, אולם זה לכשעצמו הוא דבר בעל ערך רב, שכן כל פסוק בתורה הוא כמו מכרה יהלומים, וכאשר אנחנו כורים פסוק חשוב כל כך, גם על פני השטח נמצא יהלומים גדולים ויקרים. ולכן נדבר כעת אודות ענין זה, לאהוב את ה' בכל לבבנו. והשאלה נשאלת: מה זה אומר? וכיצד עושים זאת?

אהבה בוערת

והנה, בעסקנו בענין גדול זה, חשוב שנבין שישנן דרגות רבות באהבה זו, כל דרגה למעלה מחברתה. הדרגה הגבוהה ביותר מתוארת על ידי הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"י ה"ג): **"וְכִיצַד הִיא הָאַהֲבָה הָרְאוּיָה?"** - פירושה של המילה **"ראויה"** הוא, שזו הדרגה הגבוהה והראויה ביותר. **"הוא שְׁיֵאָהֵב אֶת ה' אֱהֵבָה גְּדוּלָּה יִתְרָה עֲזָה מְאֹד עַד שֶׁתֵּהָא נַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּאַהֲבַת ה'"** - אהבה בוערת כמו אש, שעוטפת את האדם כולו!

כיצד ניתן להבחין באדם שהשיג אהבה אדירה זו? מהו הסימן המגלה לנו דבר זה? ממשיך הרמב"ם ומסביר, **"וְנִמְצָא שׁוֹגָה בָּה תְּמִיד כְּאִלּוּ חוֹלָה חֲלֵי הָאַהֲבָה שְׁאִין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה..."** והוא שׁוֹגָה בָּה תְּמִיד בֵּין בְּשִׁבְתּוֹ בֵּין בְּקוּמוֹ בֵּין בְּשִׁעָה שֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתָה".

דוגמא לאדם כזה היה הגאון הקדוש ר' דוד הכהן רפפורט הי"ד (בעל ה"מקדש דוד"), שלמד בכלל בסלבודקה. הוא היה הולך ברחוב, ומדבר בלימוד אל עצמו, הולך ומדבר, הולך ומדבר. כשהיה מתנגש בטעות בעמוד טלגרף, הוא היה אומר, **"סליחה"**, זו הצידה, וממשיך ללכת ולדבר בלימוד. הוא היה מבקש סליחה מעמוד! הוא היה שקוע כל כך בלימודו עד שהוא לא שם לב שהוא התנגש בעמוד, וחשב שמדובר בבן אדם. המנהג הזה גרם לאנשים לצחוק, אך ר' דוד זצ"ל לא היה מסוגל לשלוט בעצמו - הוא לא יכול היה להסיר את מחשבותיו מהתורה הקדושה - הוא היה חולה אהבה.

מה שעושה את היהודי ליהודי - ראש יהודי המלא במחשבות טובות. מכל הדברים שנדרשים לנו, הדבר החשוב ביותר הוא "בכל לבבך" - הראש היהודי.

דיוקם של חז"ל

זה קשה מדי? ובכן, כמו בכל דבר - ככל שתשקיע יותר, כך תקצור הצלחה מרובה יותר. כשאדם רוצה להרוויח כסף, רווחיו תלויים בכמה זמן הוא מוכן להשקיע. אתה רוצה לעבוד רק שלוש שעות ביום? כנראה שלא תרוויח הרבה. אם אתה רוצה ללכת עד הסוף עבוד הכסף, אתה מקפיד לעבוד למעלה משמונה שעות ביום, ועל פי רוב, כך תרוויח יותר כסף. הרוצה להצליח במשימה זו של אהבת ה' צריך לדעת שככל שיקדיש את שכלו למחשבות בנושא, כך הוא יהיה אדם גדול יותר.

וכעת. השאלה שכולנו שואלים את עצמנו - אני מדבר גם לעצמי - היא, מה אנחנו עושים בקשר לזה? רק לבוא ולומר, "אני אוהב את ה'"? אנחנו בוודאי צריכים יותר מזה. מהיכן מתחילים לטפס על ההר הזה?

אם נדייק בלשון הפסוק, ניווכח שחז"ל מצאו לנו שביל במעלה ההר הזה, בתוך הפסוק עצמו. חז"ל הבחינו בלשון יוצאת דופן בפסוק, "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ". חז"ל מעירים, מדוע לא כתוב "בכל לבבך"? מהי משמעותה של לשון זו - "לבבך", עם שני ב'?

בשני יצריך

כל מה שדיברנו עד כה, אכן נכלל במילה "לבבך" - אם היה כתוב כך, היינו מבינים שהפסוק מצווה אותנו להציב לעצמנו מטרה, לאהוב את ה' בכל שכלנו באופן המגובה ברגש. אולם במקום ב' אחד, מופיעות שתיים.

והנה זאת ידוע לכולם שאין אות מיותרת בתורה, וכאשר אנו מוצאים אות או מילה הנראית לנו כבלתי נצרכת, אין ספק שהיא באה להדגיש דבר מה, וללמד אותנו משהו מעבר למובן הפשוט.

וכך אומרים לנו חז"ל שהב' הכפולה מעצימה את משמעותה של המילה - במקום לאהוב את ה' בלב אחד, עלינו לאהוב אותו בשני לבבות. וחכמינו מסבירים זאת כך: עלינו להרגיל את עצמנו לאהוב את ה' "בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע" (ברכות נד, א). זה מה שמלמדים אותנו שני הב'.

הנה לנו כבר שביל שבו נוכל להתחיל לטפס במעלה ההר! במקום לדמיין שיום אחד, אולי בעתיד הרחוק, נקיים את מצות אהבת ה', חכמינו סללו עבורנו דרך שבה יכול כל אחד ואחד מאיתנו להתחיל ולצעוד היום. אם נלמד את השיטה הזו, כיצד להסתייע בשני הסוכנים הגדולים הללו, היצר הטוב והיצר הרע, נתחיל לטפס על ההר של אהבת ה'.

הצדיק הנסתר

הבה נתחיל עם היצר הטוב. מהו היצר הטוב? זו שאלה שעלינו לענות עליה, כי אם נצטוו לאהוב את ה' עם היצר

לא קשה להבין מדוע זה כך. הסיבה היא שלמח אין את התגובות שיש לרגשות - המח עצמו הוא מכונה מתמטית, כמו מחשב משוכלל. אולם כשאנחנו מדברים על אהבת ה', איננו חפצים שזה יעשה עם היגיון קר. כמובן שמחשבות אלו כוללות גם היגיון, אולם ההיגיון הקר של המח חייב להיות מתורגם לרגשות חמים, כדי שתהיה לזה תפיסה כלשהיא בחיינו.

נמחיש את הדבר: כידוע, כאשר אדם משמיע הצהרה כלשהיא, ישנה כיום מכונה המסוגלת לזהות את כנות דבריו. גלאי השקר מציין כיצד הדופק של האדם מגיב בזמן שהוא מדבר. רואים אנו אם כן שלמרות שאדם אומר דברים שתוכננו על ידו באופן הגיוני, תוך שימוש ביכולת החשיבה שלו, אבל פעימות הלב שלו מגיבות בצורה מסוימת, אותה הוא אינו יכול להסתיר.

התורה אינה מחשיבה פילוסופים קרים ומאופקים, המסוגלים להנפיק הצהרות גדולות, אמירות אציליות המרוחקות מרגשותיהם. רק אדם שחי את האידיאלים שבהם הוא מאמין, הוא זה שראוי לכבוד ולחשיבות, ורק במעלה זו השתבחו גדולי אומתנו מאז ומעולם. מעולם לא קיבל אדם כבוד על כך שהוא יודע לומר מילים גבוהות, ולנסח משפטים חלקים ומלוטשים. אפילו ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו, על אף היותו אמן הרטוריקה היוונית, איש של ביטויים מצוחצחים, כותב שאצל עם ישראל הכבוד אינו ניתן לנואמים וכותבים למיניהם, אלא רק לאנשי מעלה וחכמה ("קדמוניות היהודים" כרך יח, א, ג).

כך היא פשטות הפסוק הזה; לאהוב את ה' פירושו שעל האדם לנצל את כל מחשבותיו לאהבתו, אולם מדובר במחשבות המגובות בהרגשת הלב; זוהי מחשבה מרוכזת ומלאת מרץ, המגובה באמונות וברגשות.

חובות הלככות

דרישה זו עשויה להישמע לנו כקיצונית. היינו מעדיפים להיות יהודים נאמנים בכך שנקיים מצוות מסוימות על כל פרטי הלכותיהן, ונחיה חיים יהודיים, מהוגנים וכשרים. אולם כעת אנחנו מתחילים להבין שכשאנחנו מדברים על להיות יהודי, הכוונה אינה רק להיות יהודי בידיים או ברגלים. בוודאי שחייבות להיות לנו ידיים יהודיות - כל אדם חייב להניח תפילין. בוודאי שחייבות להיות לנו גם רגלים יהודיות - אתה חייב ללכת לבית כנסת ולעוד מקומות כשרים. בשבת לעומת זאת, רגלינו צריכות לשבות ולא לצאת, וכמאמר הכתוב, "אִם תִּשָּׁב מִשְׁכַּת רַגְלְךָ" (ישעיה לח, ג).

כל חלק מגופנו צריך להיות יהודי, גם העיניים. העיניים מוזהרות להסתכל אך ורק בדברים מותרים. האדם צריך להיות בעל מעיים יהודיות וגם פה יהודי - אין בכך כל שאלה. אסור ליהודי לומר מילים גסות. ניבול פה הוא עוון גדול עד למאוד!

אולם מבין כל הדברים שחייבים להיות לך, יותר מפה יהודי וידיים ורגליים יהודיות, צריך שיהיה לך "א" אידישע קאפ". זה

עצמו, ואם כן, כאשר ה' נפח נשמת חיים אל תוך האדם, הוא הכניס בו את החכמה האלקית. חכמה זו נמצאת שם, עמוק עמוק, כמו באר נפט עמוקה הממתינה לבר המזל שימצא דרך לגרום לה לפרוץ החוצה. "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה".

מגלים את היצר הטוב

העולם שבחוץ בימינו, שולל מכל וכל את היסוד הזה שמלמדת אותנו התורה הקדושה, שכן הם מסתכלים על האדם כעל חיה, ולבעל חיים אין חכמה מולדת בלי האינסטינקטים שלו. ולכן, יותר מאי פעם בעבר, חשוב לחזור ליסוד הגדול הזה של "מים עמוקים עצה בלב איש", שכל אדם הוא מעיין עמוק, מקור בלתי נדלה של חכמה, אלא שמוטל עלינו לגלות מעיין זה ולהוציא אותו מן הכח אל הפועל. כל אחד צריך להוריד דלי אל תוך שכלו, ולדלות משם את חכמתו של היצר טוב, את שלמות השגת אהבת ה', החבויה עמוק בליבו.

השאלה היא, איך עושים את זה? מהי הדרך לדלות את עומק הגדולה הזו שנמצאת בקרבנו? והתשובה לכך היא: באמצעות חשיבה. לחשוב! לאהוב את ה' עם היצר הטוב פירושו להשתמש בכל כוחותיך ויכולותיך כדי לדלות ממעמקי החכמה הטבעית שבך את המחשבות שיסייעו לך לאהוב את ה'.

אהבה בריאה

דוגמא למחשבות מעין אלו, היא להשקיע במחשבה אודות המתנות הנפלאות שהקב"ה העניק לך. ברוך ה' שלא נולדת חרש או אילם - הקב"ה חנן אותך בחוש השמיעה וביכולת לדבר. אם תסתכל סביבך תראה שלא כולם זכו לכך - ישנם אנשים שחייבים לדבר עם הידיים או שאינם שומעים. יש שנולדו עם פגמים מבהילים הגורמים להם להרגשת אי נוחות כשהם נמצאים בפומבי; ישנם אנשים שהדבר גורם להם להישאר בבית כל הזמן, שכן הם מתביישים בפגמים שעמם נולדו. והנה אתה אדם רגיל שנולדת ללא כל הליקויים הללו.

עבור רובם של בני אדם, מציאות זו מעולם לא גרמה להם להרגיש אהבה כלשהיא כלפי ה'. בוודאי שלא, שהרי הם מעולם לא חשבו לשאוב את החכמה הזו משכלם. אבל אם תסתכל לעומק הלב שלך ותתחיל להתבונן בטובות האדירות הללו שבהן חנן אותך השי"ת, יפרוץ מתוך ליבך מעיין של הכרת הטוב, ותתחיל לאהוב את ה' אהבה עזה על כך שהוא הציל אותך, על שחסך ממך את כל אותן הצרות שנגזר על רבים מיושבי תבל לסבול.

אם אדם יחיה כך ויחשוב, "לכמה אנשים אין את מה שיש לי! יש לי גוף בריא ונורמלי!" אין לך אף מום; אין לך פגם גדול על פניך, אתה לא נכה באף איבר. איזה דבר מדהים! ישנם כל כך הרבה מקומות שבהם זה יכול היה לקרות ח"ו. העובדה היא, שאפילו מבחינה חיצונית, ישנן מאות נקודות בגוף שבהם יכול היה להיות פגם. ובתוך הגוף, ישנן אלפי אלפים של אפשרויות

הטוב, עלינו לדעת מיהו ומהו לפני שנוכל להשתמש בו. וכאן אנו ניצבים בפני בעיה, כי מעולם איננו מזכירים את היצר הטוב!

גם אם תלכו למקומות שבהם מדברים על עניינים אלו, אם תאזינו לדברי הרבנים - תמיד היצר הרע הוא זה שמזכירים אותו ומדברים אודותיו. יתכן ובימינו כבר לא מקובל להזכיר גם אותו, אולם אם בכלל, הוא זה שמדברים עליו.

ולמען האמת אין זו אשמתם של הרבנים, כי היצר הטוב אינו מוזכר באף מקום. אם נסתכל בדברי חז"ל נראה, ש"אישיותו" של היצר הרע מגולמת בתדירות גבוהה - פעמים רבות ישנם סיפורים שבהם הוא מופיע בצורה של אישיות כמו השטן, כמו מלאך המדבר עם אנשים ומשתדל לפתותם לדברים אסורים. בספר איוב מסופר כיצד נראה השטן כשדיבר נגד איוב. בגמרא אנו מוצאים סיפורים רבים כאלה, שבהם היצר הרע מתואר כבעל אישיות שבא במגע עם בני אדם ומדבר עמם.

אולם מעניין לציין שאיננו מוצאים את היצר טוב מדבר אל מישהו; היצר הטוב לעולם אינו מתואר - הוא מעולם לא התגלם. עלינו להבין מדוע זה כך. מצד אחד נמצא היצר הרע, ולכאורה היה נראה שהיצר הטוב נמצא בצד המקביל אליו, אך למעשה לא כך הם פני הדברים. היצר הטוב אף פעם אינו מוזכר ומתואר. מדוע?

מים עמוקים

התשובה היא, שהיצר הטוב הוא תכונה מסתורית הנמצאת בתוכנו. זוהי איכות החכמה, חכמה נהדרת, חכמה מולדת ופנימית. המילה הנדרשת לחכמה זו היא "מצפון", אולם איני רוצה להקטין את המושג הזה על ידי שימוש במילה זו, כי כאשר אנחנו מייחסים אליו את המילה הזו, באופן אוטומטי הוא מאבד כל משמעות. אולם בימי קדם, למילה "מצפון" היתה משמעות גדולה; המשמעות שלה היא חכמה מולדת, הנובעת מהשכל האנושי. זהו היצר הטוב!

שלמה המלך תיאר זאת כך (משלי כ, ה), "מים עמוקים עצה בלב איש" - החכמה היא מעיין עמוק הנמצא בשכלו של האדם. "עמוק" פירושו עמוק ביותר. למעשה, הכוונה לעומק אינסופי. מנין קיבל האדם את מעיין ההבנה האינסופי הזה?

התשובה לכך נעוצה בבריאת האדם. אם נסתכל שם בפסוקים נראה, שהשי"ת לא ברא את האדם כפי שברא את שאר הברואים, באמצעות ציווי. בבריאתו של האדם כתוב (בראשית ב, ז), "ויפח באפיו נשמת חיים". מדוע צריך היה הקב"ה לנפוח נשמת חיים באפיו של האדם? מדוע לא ציווה עליו להיברא כשם שציווה על הקוף להיברא?

הרמב"ן (שם על הפסוק) מבאר את הענין ע"פ הפסוק במשלי (ב, ו), "כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דָעַת וּתְבוּנָה" הקב"ה נפח אל תוך האדם את כל סוגי ההבנה, וכמאמר חז"ל, "מֵאֵן דִּנְפַח מִדִּילָה נֶפֶח" - כאשר אחד נושם אל תוך השני, הוא נושם משל

ומוציאה מהן את הכאב. בחורף הם נזכרים בימים הטובים שהיו להם בקיץ דאשתקד כשהשמש היטיבה עמם כל כך. בחורף אין להם מנוס מליטול משככי כאבים בתור תחליף לשמש.

ישנן כל כך הרבה טובות המגיעות אלינו מהשמש. אמנם הידע הרפואי הקיים היום עשה כברת דרך ארוכה במהלך שבעים וחמש השנים האחרונות, אבל זה כאין וכאפס לעומת מה שהעולם ידע בעוד שבעים וחמש שנה. יום אחד אנשים יבינו שהחורף הוא טוב עבורנו, הקיץ טוב עבורנו, וכל עונה מביאה עמה ברכות משלה.

מים אדירים

מילים אלו נופלות על פי רוב על אוזניים אטומות. יתכן ואתם מהנהנים בהסכמה, אבל למעשה עדיין לא השתכנעתם. והסיבה לכך היא שאיננו אנשים חושבים! "בכל לבבך" פירושו שה' רוצה שנחשוב! אחת הדרכים החשובות ביותר לדלות דליים של אהבת ה' היא לחשוב על העולם הזה, להתבונן בעובדה שהעולם הזה מלא בדברים מענגים ומהנים.

יש כל כך הרבה דברים טובים בעולם. יש לך מים לשתות, זהו סם חיים נהדר. מים טהורים ומרעננים! המים נותנים לנו את חיינו. הם גורמים לעיניים שלנו לנצוץ. הם גורם למפרקים שלנו להיות משומנים. הם מהווים 65% ממשקל גופנו. הם עוזרים לך להתקרב בימות הקיץ, כי אתה מתחיל להזיע והמים מתאדים ומצננים אותך. המים הם הגורמים לדם שלך לזרום בכלי הדם, אחרת הוא יתעבה וייקרש. המים נמצאים בכל מקום, ומחיים את האדם כל רגע ורגע!

ברגע שאתה מבין שכל מה שה' עשה הוא טוב מאוד, שהעולם מלא בדברים טובים, אתה מתחיל להסתכל על העולם במבט אחר, ומתחיל לאהוב את ה' בגלל המים. אתה מתחיל לאהוב את ה' בגלל האוכל שהוא נותן לך. אתה מתחיל לאהוב את ה' בגלל הבגדים שהעניק לך.

האמת היא שאנחנו צריכים לאהוב הכל, שהרי כוונתו יתברך בכל דבר היא להיטיב עמנו, וכל מה שברא הוא טוב ממש. ברגע שהאדם מחדיר את זה אל ראשו, המסר התורני הזה יהפוך את חייו לפסנתר אחד גדול, לשיר של שבח והודיה ושמחה גדולה. אין סוף להשלכותיו של הלך העצום הזה! אין סוף לאהבת ה' אותה אנו מסוגלים לשאוב מתוך ליבנו על ידי היצר טוב.

אהבה על ידי שבירה

לפני שנסיים, ננסה להתמודד עם האות ב' השניה של המילה "לבבך", הנושא של אהבת ה' על ידי היצר הרע. כמובן, מיד נשאלת השאלה, איך יתכן הדבר? כיצד ניתן לאהוב את ה' עם הנטייה הרעה שבקרבתנו? נאמרו בזה כמה פירושים, ובוודאי שכולם אמת, אבל נתחיל עם פירוש אחד, משהו שהוא מעשי עובר כולנו.

לפגמים ח"ו. חוסר באנזים זעיר מספיק כדי לשנות את טבעו של האדם ולהשפיע רבות על חייו.

כאשר אדם חושב על הדברים האלה שנחסכו ממנו, הוא מרגיש אהבה גדולה עד מאוד לה', אהבה הפורצת ממעמקי ליבו. כמובן שאתה צריך לעשות את זה בפועל, ולא רק בתיאוריה. נסה זאת; אמור כך: "אני אוהב אותך ה' על כך שבראת אותי בריא ושלם". תתבונן בדברים, ולאט לאט, מעיין האהבה יחל לנבוע בקרבך, מעיין אשר יהפוך לנהר, נהר אדיר של אהבת ה'. זה הפירוש של לאהוב את ה' עם היצר הטוב, עם השכל.

והנה טוב מאוד

אולם איננו אוהבים את ה' רק בגלל הבריות שלנו. ברגע שתתחיל לרכוש יכולת זו של חשיבה על טובותיו של השי"ת, תתחיל לאהוב אותו על הכל, כי כל מה שהוא נותן לנו הוא טוב כל כך. מניין אני יודע זאת? משום שבבריאת העולם כתוב (בראשית א, לא), "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד". יש כאן דבר מדהים! מדוע הקב"ה צריך לומר לנו שהעולם הוא טוב מאוד? האם אתם סבורים שה' היה צריך להסתכל על העולם כדי לבדוק אם הוא מאשר את מה שהוא ברא?! אם הוא ברא את העולם, כמובן שזה טוב.

התשובה היא, שהפסוק אומר לנו את זה כי רוב האנשים אינם סבורים כך. לכו ותאמרו לאנשים שהכל טוב מאוד. הם רוטנים על הכל. ההמונים חסרי המחשבה הם אנשים אומללים; תמיד יש להם תלונות - "גשום בחוץ", "חם מדי", "קר מדי". אם תקשיבו לאנשים ברחוב, לא תדעו שהעולם הזה הוא טוב מאוד. לכן התורה מספרת לנו מה **הקב"ה** חושב על העולם שברא; הוא נתן את ה"פסק" שלו - כל מה שהוא ברא הוא טוב מאוד מאוד! זהו עולם מצוין; עולם מלא באושר.

האושר שבחום

נדמיין לעצמנו יהודי שחוזר לביתו לאחר יום ארוך. הוא נכנס למטבח ורואה שהתנור דולק; איזה חום! אז הוא אומר לרעייתו, "מה? בחום הזה את אופה בתנור?" והיא עונה לו, "אל דאגה, אני מיד מכבה אותו", והיא אכן מכבה את התנור. לאחר כמה דקות הבעל שואל האם ארוחת הערב מוכנה, וכמובן שאשתו עונה שלא. בלי תנור - אין ארוחת ערב.

אז כאשר בסתיו התפוחים המתוקים מסודרים על גבי דוכני הפירות, נחשוב נא, כיצד הפך התפוח לאדום, מתוק ועסיסי? זה רק בגלל שהקב"ה הדליק את התנור. הקיץ הוא המטבח שבו מתבשלים הפירות הטעימים הללו, אותם נאכל במהלך החורף. האם אנחנו מתכוונים להתלונן על הזמנים הטובים הממתינים לנו? הקיץ הוא הזמן שבו מכין השי"ת את כל ההנאות שיבואו בעקבותיו.

זהו רק היבט אחד של החום, אולם האמת היא שיש הרבה מעבר לזה; אנשים שיש להם נטייה לדלקת פרקים, אוהבים מאוד את הקיץ, כי השמש אופה את עצמותיהם הישנות

הרע. לאחר מכן, אולי בשבוע הבא, הוא עשוי להאריך את הזמן לשעה; הוא עשוי אף להוסיף את הבוקר. דרך אגב, זה רעיון טוב, לאהוב את ה' בבוקר גם כן. כמובן ששבת זו בעיה. בשבת אתה נמצא בבית כל היום עם אשתך - ואכן עבודה גדולה ניצבת בפניך! אבל בכוחך לעשות את זה; לאט לאט אתה יכול להרגיל את עצמך לזה.

מצא את ההזדמנויות

נקטתי דוגמא של בעל ואשה משום שזו ההזדמנות השכיחה ביותר להביע את אהבתך לה' על ידי התגברות על מידותיך הרעות, אולם הדברים נכונים ושייכים לכולם. כל מי שלוקח את חייו ברצינות ימצא הזדמנויות רבות להתגבר על המידות הרעות שלו.

יש אנשים שלא מסתדרים עם שכניהם. אצל אחרים יש חיכוך עם בני משפחתם; הם לא אוהבים את קרוביהם - חלקם אפילו לא אוהבים את האבות והאימהות שלהם. אולי חמותך היא אשה שקשה להסתדר איתה - היא תגיד שאתה זה שקשה להסתדר איתו. אולי אלו הם עמיתך לעבודה או חבריך לשיבה. כל מערכות היחסים הללו הן הזדמנויות לצאת לקרב נגד היצר הרע מכח אהבת ה'.

ודרך אגב, לאט לאט הטבע שלך ישתנה. אל תתייאש! אם תיקח תכנית זו ברצינות ותתחיל להרגיל את עצמך בתיקון מידותיך, תעמוד נדהם אל מול השינוי שיחול בך. במהלך השנים תהפוך לאדם אחר לגמרי; כבר לא יזהו אותך. וגם אתה תהיה מאושר יותר! אבל הדבר החשוב הוא הסיבה שאתה עושה את זה. כשאתה יוצא לקרב הזה מתוך אהבה לבוראך, אתה מקיים בכך את מצות אהבת ה' כל ימי חיך.

לרכוב על היצר הרע

ישנו היבט נוסף למצוה זו של אהבת ה' באמצעות היצר הרע. "בכל לבבך" פירושו לקחת את כל האמצעים שבהם משתמש היצר הרע כדי לגרום לצרות, ולנצל אותם לעבודת ה'. זה כלול במילה "אהבה" - לקחת את כל מה שיש לך, ולהקדיש אותו למושא אהבתך.

ניקח דוגמא: יצר הכבוד, הרצון לתהילה. כבר אמרו חז"ל (אבות ד, כא) שהכבוד הוא אחד הדברים המוציאים את האדם מן העולם. אדם שרודף אחר הכבוד נראה בעינינו אדם בזוי. מה שפל יותר מאדם שתמיד מחפש תהילה? אנחנו מתעבים אותו ומסתכלים עליו כאדם שהוכנע על ידי יצרו הרע! אולם למעשה, יצר הכבוד יכול לבוא לידי שימוש טוב מאוד. כפי שנראה, אפשר לטפס על סולם אהבת ה' על ידי יצר הכבוד.

ניקח דוגמא: אשה שיש לה אופי מרושע; היא אשה קשוחה, והסיבה לכך היא שיצרה הרע נותר ללא פיקוח במשך שנים רבות, ויש לה הרגל רע לזלזל בבעלה, או לומר לו מילים מכאיבות. בשלב זה, היא מרגישה שהיא לא מסוגלת לרסן את עצמה; ליצר הרע יש שליטה מלאה עליה.

כעת עליה לחשוב לעצמה, "האם אני ממלאת את חובתי לאהוב את ה' יתברך בכל לבבי? אני אומרת את המילים הללו כל יום, אבל האם אני בכלל מנסה להפסיק?" וכך היא יוצאת לדרך עם תכנית חדשה. "מעתה אני מתחילה לעסוק בלאהוב את ה' בכך שאנסה לשבור את המידות הרעות שלי, ולכבוש את היצר הרע".

רבע שעה של נחמדות

איך עושים את זה? עליה לחשוב עם עצמה: "מתי הוא הזמן שבו אני הכי עלולה לשחרר את חרצובות לשוני?" נניח שהיא יודעת שכאשר בעלה חוזר מהעבודה והיא עייפה וקצרת רוח מלטפל בילדים כל היום, לפעמים היא דוקרת אותו בלשונה. אז כעת היא מכינה תכנית: "כאשר בעלי יחזור הביתה היום, אֶרְאֶה את אהבתי לה' בכך שאשלוט ביצר הרע שלי; אני הולכת קדימה בכל הכח למען ה' יתברך!"

וכעת היא מוכנה. כשהיא שומעת אותו פותח את דלת הכניסה, היא מחזקת את עצמה ואומרת, "הריני נשבעת, שברבע שעה הקרובה, לא אומר שום דבר פוגע". עליה להישבע! רבע שעה היא יכולה לסכן. ובמשך חמש עשרה הדקות הללו, האשה הזאת היא נופת צופים, הכל נחמד. זוהי רבע שעה של אהבת ה'! אל תזלזלו בזה - זהו הישג אדיר!

או אם הבעל הוא מהסוג שחוזר הביתה ממורמר מהעבודה במשרד, ונוהג להטיל פצצות לעבר אשתו, "למה הבית לא מסודר?", או "למה ארוחת הערב לא מוכנה?" או כל דבר אחר. גם הוא צריך לעשות לעצמו תכנית של אהבת ה' באמצעות היצר הרע שלו. יצר הכעס והיהירות וחוסר שביעות רצון יהיה הסולם שעליו הוא יוכל לטפס בדרגות אהבת ה'. "מתוך אהבה אליך ה', אני הולך לעשות את אחד הדברים הקשים ביותר שיכול האדם יכול לעשות בעולם הזה - לשבור את מידותי הרעות".

בעודו אחוז בידית הדלת, עליו לעצור לרגע ולומר, "הריני מקבל על עצמי לשתוק בחצי השעה הקרובה. לא משנה מה אשתי תאמר, אני לא אומר לה שום מילה רעה. אם איני יכול לומר מילה טובה, אשאיר את פי סתום וחתום". כך למשך חצי שעה.

כמובן שאחרי חצי השעה הוא ישחרר את לשונו! אבל זו התחלה טובה, כי במשך חצי שעה הוא אהב את ה' עם יצרו

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

לעשות, הרשעים נכבשו על ידי יצר העוֹמֵתִיּוֹת, הרצון להיות שונים מכולם.

יהודים לעומתיים

והנה, כאשר אנחנו רואים דבר כזה, דרך חיים כל כך חסרת הגיון, מה עלינו לחשוב? זה אמור להזכיר לנו שבנפשו של כל אחד ואחד מאיתנו קיים אינסטינקט כזה של התנגדות! לא רק הליברלים - גם לנו יש את היצר הרע הזה. ו"בכל לבבך" פירושו שעלינו לאהוב את ה' על ידי שימוש בלעומתיות הזו למענו.

היהודי אומר, "גם אני אהיה לעומתי! אני אהיה שונה! אני מתכוון להיכנע לדעת הרוב של הגויים! אני אהיה עקשן, שהרי אנחנו עם קשה עורף". וכך, היהודי שאוהב את ה' עסוק תמיד בבניית גדרות וביצורים נגד העולם שבחוץ. הוא לובש בגדים יהודיים שגורמים לו להיראות שונה, והוא גאה בכך! הוא לעומתי; הוא עומד מול העולם!

תכונה זו היא המונעת מיהודים שומרי תורה ומצוות מלעסוק בכל אותם עיסוקי הבידור והפנאי של הגויים. היהודי ירא השמים עמד בהצלחה במתקפות של כל סוגי הרשע - מעולם לא היתה אומה כל כך טהורה, כל כך בעלת שליטה עצמית כמו עם ישראל! וחלק גדול מזה הוא בגלל שהם אוהבים את ה'; וחלק מאהבת ה' מתבטאת בכך שאנחנו מנצלים את יצר הניגוד והלעומתיות לעבודת ה'.

כעס ושנאה נפלאים

מפעם לפעם ניתן לראות יהודים שנראים כאנשים שקטים, אשר מפרים את השלווה ומנצלים את מידת הכעס כדי לפעול למען כבוד ה' יתברך? איך הם עושים את זה? משום שאהבתם לה' מלבה את ליבם והם משתמשים ביצר הכעס כדי לעשות ולפעול דברים גדולים ונפלאים! מי שאוהב את ה' אינו סובלני כלפי מעשים של רשעות.

זה הנושא הגדול של "אֱהָבֵה' שְׂנֵאוּ רָע" (תהילים צז, י). אני מודע לכך שבימינו לא מקובל לשנוא - המילה "שנאה" כבר אינה מילה כשרה. אסור לשנוא רוצחים, פושעים ושאר בעלי עבירה. ואכן, השנאה היא מידה בזויה. אנשים ששונאים את החמות, נכשלו כשולן מר - אין כלל ספק בענין. אבל כמו כל יצר הרע, עלינו להשתמש בשנאה למטרה טובה, למען אהבת ה'. "בכל לבבך" פירושו שאנו מזהים את היצר הרע הזה, את המידה הרעה הזו, ועושים בה שימוש כדי לבטא את אהבתנו אליו יתברך. אנו אוהבים אותך ה' ולכן אנו שונאים חוסר מוסריות! בהחלט! אנחנו שונאים כפירה! מי שאוהב את ה' שונא כפירה!

אנחנו שונאים רוצחים! היינו רוצים שכל הרוצחים יישלחו לכסא החשמלי. ראו מה קורה היום כשהפסיקו לשנוא רוצחים, אמריקה הפכה למקום שבו נרצחים המספר הגדול ביותר של אנשים, יותר מכל מדינה אחרת בעולם. מדינה כל כך "מתקדמת" כביכול, אינה מסוגלת לשלוט במגפת הרצח. אחד מהוגי הדעות שבממשל התבטא ש"הריגת רוצחים היא

סוס ושמו "כבוד"

הבה נהיה כנים עם עצמנו לרגע - תהילה היא הדבר המתוק ביותר שקיים! כולנו רוצים כבוד יותר מכל דבר אחר, זו האמת. למה בחורים הופכים ללמדנים? בינינו, הם לא עושים זאת לשם שמים. אין כוונתי לבקר אותם על כך, הלא כך מלמדת אותנו הגמרא (פסחים נ, ב): "לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֵף עַל פִּי שְׂלֵא לְשִׁמָּה שְׁמִתוֹךְ שְׂלֵא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה". כל אותם אלו שהצליחו בלימודם לא עשו זאת לשם שמים. הכבוד הוא זה שדחף אותם.

ללמוד זה דבר קשה. לא קל להפוך ללמדן. הדבר דומה למי שדוחף עגלה כבדה במעלה ההר. נניח שלפתע תמצא סוס חזק שמוכן למשוך עבורך את העגלה במעלה ההר, ושמו של הסוס הוא "כבוד"? אז רתום את עגלתך אל הסוס, ואפשר לו למשוך יחד איתך! כך אתה משתמש ביצר הרע שלך כדי לטפס על ההר של אהבת ה'!

והנה, כאשר אתה מגיע לראש ההר, אתה מסתכל כלפי מטה ואומר, "אני זקוק לסוס? כעת אני יכול לעשות את זה לשם שמים". ולאט לאט, ה"לשם שמים" נכנס בך. אה! זה נקרא "לשמה". עכשיו אתה לומד תורה כי אתה אוהב את ה'! אבל הגעת לשם בזכות היצר הרע שלך!

הדבר נוגע לא רק ללימוד. עם הרצון לזכות לכבוד אתה יכול להגיע להרבה הישגים גדולים. אתה יכול להיות בעל מידות, בעל טוב, שכן טוב. אתה יכול להתפלל טוב יותר ולקיים מצוות בצורה הטובה ביותר. אתה תרכוש לעצמך כתר שם טוב. ברגע שהאדם לומד כיצד להשתמש ביצרו הרע כדי לעבוד את ה', כל חייו משתנים.

השוטרת הלעומתית

דוגמה נוספת. בתוך כל אחד מאיתנו קיים אינסטינקט להיות "לעומתי", כלומר אחד שמתנגד לכל דבר. יצר ההתנגדות נובע בליבם של כל בני האדם. להתנגד למה? זה לא משנה - כל אחד חייב למצוא משהו להתנגד אליו. זו הסיבה שהנוער של היום מתמרד. לא משנה איזו ממשלה יש, הנוער נמצא במרד. זוהי שלילה חסרת היגיון של כל המוסכמות - ה"אידיאולוגיה" שלהם היא "למוטט את הממסד!" אין בכך שום היגיון - רק לערער את החברה.

זו הסיבה שבעבר, מי שביקש להתקבל לשירותיה של המשטרה, היה עליו להתנשא לגובה של לפחות מטר תשעים. כשהייתי ילד, שוטר היה דמות מעוררת כבוד! אבל היום, ה'לעומתיים' עשו כזה רעש, שכאשר הולכים ברחוב ניתן לראות ילדה, ילדה סינית קטנה, הלבושה במדי שוטרת! איזה כבוד כבר יכול להיות לך כלפי דבר כזה? אתה תפחד ממנה? זה מגוחך!

והילדה הקטנה הזו - שנראית כאילו התחפשה לשוטרת - מקבלת משכורת זהה לשוטר חסון וגבוה, ולעתים משכורתה אפילו גבוהה יותר משלו! זוהי תצוגת ראויה ליברלית שעולה לנו כסף, כסף שתמורתו איננו מקבלים דבר. אולם אין מה

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כיצד עלינו לחגוג את יום חמישה עשר באב?

תשובה:

ראשית כל, עלינו לחגוג יום זה על ידי אמירת "בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמַּעֲרִיב עֲרֵבִים" - תודה לך ה' על הלילה! כמה נפלא שיש לנו לילה! הלילה הוא ברכה גדולה מאוד; עלינו ללמוד את הלילה. לילה זה לא רק חסרון היום. לא! "בְּחֻמָּה פוֹתַח שְׁעָרִים וּבְתִבּוֹנָה מְשַׁנָּה עֲתִים" - הלילה נברא בחכמה. אז תתחיל ללמוד את נפלאות הלילה.

ומחר בבוקר, תברך "בְּרוּךְ אַתָּה ה' יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת" - תודה לה' על השמש. לאחר שסיימת את ארוחת הבוקר, תודה לה' על כך שהוא זן אותך "בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים" - הוא נותן מזון עם טעמים וצבעים וניחוחות. אוכל הוא דבר מענג עד למאוד! אז תודה לו על האוכל שאכלת, וכן הלאה וכן הלאה במהלך היום כולו. זו דרך טובה לחגוג את יום חמישה עשר באב, וכך גם ששה עשר באב ושבעה עשר באב! כל יום באב וכן כל יום באלול.

אכן, בזמן בית המקדש, "לא היו ימים טובים לַיִשְׁרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּאָב" (תענית כו, ב). באותם ימים, חגג עם ישראל את חמישה עשר באב עם הקדושה שהיתה קיימת באותה תקופה. אין כאן המקום להאריך בזה, אבל היום זה אחרת. ולכן בימינו אין לנו כבר את היכולת לחגוג את חמישה עשר באב כפי שהוא נחגג בימים עברו.

ברבריות". אבל האמת היא שהוא הברברי אמיתי, כי כל מי שאומר שזה ברברי להרוג רוצחים הוא בעצמו ברברי. זה מה שקורה כשהיצר הרע נמצא בשליטה! אנחנו שולטים ביצר הרע, ושונאים את אלה שה' שונא.

הר הגעש שבתוכנו

הייתי רוצה להאריך עוד בנושא, אבל זהו נושא גדול, ואין לנו כעת את האפשרות למצות אותו. אולם השורה התחתונה היא, שכולנו מסוגלים לקיים את מצות אהבת ה'. זה נמצא בתוכנו! כמה אהבה נמצאת שם? יש בליבנו אש גדולה ועצומה של אהבה! אתם יודעים שבתוך כדור הארץ בוערת אש עצומה, שלפעמים ניתן לראות אותה כשיש התפרצות של הר געש. אנחנו עומדים נדהמים: כל כך הרבה חום, להבות כל כך גדולות, כל כך הרבה אנרגיה החבויה בבטן האדמה!

בתוך כל יהודי ישנו הר געש. אש עצומה של אהבת ה' בוערת בקרבו - אין בכך כל שאלה. אולם אש זו יכולה להישאר נעולה לנצח נצחים, וזו רחמנות של ממש. תפקידנו הוא ללבות את האש הזו ולהוציא אותה אל פני השטח. וזה אפשרי! ישנן דרכים רבות שעל ידן יכולה אש זו להתפרץ החוצה, ואחת החשובות שבהן היא על ידי ניצול הסוד שגילו חכמינו במילה "לבבך".

כשאנחנו עושים שימוש ביצר הטוב וביצר הרע שלנו באופנים שעליהם דיברנו - ואנחנו עושים זאת מתוך כוונה להביע את אהבתנו אל ה' יתברך - זו אחת הדרכים ללבות את האש הגדולה הזו, את ה"אַהֲבָה גְּדוֹלָה יְתֵכָה עִזָּה מְאֹד" שעליה מדבר הרמב"ם. ככל שנשקיע בזה יותר עבודה, כך אנו מתקרבים לראש ההר של אהבת ה', המקום בו מגלה האדם כי "נִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּאַהֲבַת ה'".

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לאהוב את ה' בשני יצרינו

בלי נדר, השבוע, בכל יום כשאומר את המילים "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ", אעצור למשך עשר שניות ואזכיר לעצמי את החובה הזו, להתרגל לאהוב את ה' עם שני יצרי, ואקבל על עצמי ליישם אותה מתישהו במהלך היום.

ואז, במהלך היום אמצא לפחות שתי הזדמנויות לעשות שימוש בשיטות המפורטות בעלון זה [1]. לדלות רגשי הכרת הטוב מתוך שכלי. 2. להתגבר על אחת ממידותי הרעות. 3. לכוון את אחת מאותן מידות לעבודת ה'[, ואקפיד לומר מראש: "הריני עושה זאת לשם מצות אהבת ה'".

בין הזמנים תשפ"ב

הלכות לנופש

דיני ממונות המצויים בנופש שצריך להיזהר מהם: מלוקט מתוך קיצור ההלכות השכיחות לנופשים בימי ביה"ז. ניתן לקבל את החוברת המלאה במייל gr614196@gmail.com

א. דיני ממונות ישנם דברים המצויים מאוד, ובחלקם הדין משתנה לפי פרטים קטנים, והוזכר רק השאלות המצויות כדי ליתן עליהם את הדעת, ובכל דוגמא כזו וכדומה, יש לברר היטב את המציאות והדין.

ב. מצוי שרוצה לארח אנשים נוספים במקום ששוכר, בדין זה ישנם פרטים רבים, כגון אם שכר לפי מיטות או לפי מספר ממוצע של אנשים, וכן אם זה ארעי או בקביעות, וכן אם האורח הוא מהסמוכים על שולחנו.

ג. מזמין הסעה והסעה מאחרת, עד כמה זמן צריך להמתין לו.

ד. שכר מקום, הגיע למקום ויש שם דברים המפריעים לו קצת או הרבה, או שחסרים שם דברים חיוניים או לא כ"כ חיוניים, שסוכם עליהם מראש או שלא סוכם, כגון כלב בחדר נעול או בחצר, מזגן אינו תקין, סתימה בביוב שגורם לריח או מגביל בשימוש, רעש בניה מבחוץ, סיכמו על מקום שרואים ים או נוף ואינו מדויק, מתי חייב לקיים את הסיכום, לשנות, לבטל, ובחלק מהדברים שונה כאשר היה כך כבר לפני שהגיע למקום, או שהתקלה נתחדשה ונוצרה רק אחרי שכבר נכנס.

ה. השתמש במיקרוגל וכדו' במין מסויים בשרי או חלבי, יש אופנים וצורות שימוש שצריך להודיע לבעליו, ויש אופנים שיתחייב לשלם.

ו. כששוכר דירה, הדין שעל מה שיש לו רשות להשתמש מתחייב בשמירה כשומר שכר, ועל מה שאין לו רשות

המשך הלכות שביעית: ליוצאים לחו"ל

א. פירות הקדושים בקדושת שביעית אסור להוציאם לחוצה לארץ, איסור זה הינו גם כאשר האדם מוציא את הפירות לצורך אכילה עצמית ולא לסחורה, ולכן הנוסעים לחו"ל לא יקחו עמם פירות שביעית, אמנם אם לוקח עמו פירות כצידה לדרך בכמות כזו שיהיה לו עד שיגיע למקום מסודר יש מקילים. ב. איסור הוצאת פירות נאמר רק לודאי חו"ל ולא בספק, ולכן מותר להוציא פירות שביעית למקומות המסופקים.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך שו"ת

חיים אלו הפרצוף שלהם כולל העיינים האף המצח השפתים מספר השיניים העצמות השרירים מבנה הגוף ושאר אברים דומים מאוד לאדם ואין להם גם זנב. ויש לציין שעד לפני כמאה שנים לא ידעו כלל על קיום של בעל חיים זה הנקרא גורילה. בתחילה כשגילו אותה כל הרואים אותה קראו לה חצי חיה וחצי אדם ונבהלו ממנה מאוד. הגורילות הן חזקות מאוד ויכולות ברגע לחסל רח"ל בני אדם ואת רוב החיות שפוחדות ממנה מאוד, אך למרבה החסד ה' עשה נס שהגורילה פוחדת בדרך כלל מבני אדם.

שאלה: מתי ואיך בדיוק התבצע גירוש ספרד בימים אלו לפני קרוב ל-600 שנים? **תשובה:** גירוש ספרד היה בשנת (ה'רנ"ב) גרשו את כל היהודים שסירבו להתנצר. המגורשים שהיו קרוב ל-100 אלף יהודים גלו לארצות אחרות, אך חלק יותר גדול שמוערך בכ-200,000 יהודים העדיפו להתנצר למראית העין. רובם המשיכו לחיות חיים יהודים בסתר והם נקראו אנוסים. בעניין המספרים יש גרסאות שונות כמה בדיוק היו.

שאלה: מהי ההתנהלות של בן תורה בבין הזמנים בחלק הרוחני? **תשובה:** צריך לדעת שבבין הזמנים אין היתר של ביטול תורה, וחובה להמשיך את רצף העליה מהזמן גם לביה"מ, ובשנים עברו כתבו כל גדו"י כרוז שבני

דווקא בחדשות אלא ה"ה בכל ד"א בארץ ישראל אפי' ישנות יש את המצווה הזאת.

שאלה: איך נקרא החודש שאנו נמצאים בו כיום? **תשובה:** החת"ס בהגהותיו על שו"ע תקנא ב כתב שעד תשעה באב נקרא חודש אב. ומי' באב נקרא מנחם אב.

שאלה: איזו מצווה מיוחדת אפשר לקיים בטיולים שעושים ברחבי הארץ בימי בין הזמנים? **תשובה:** היות ובהרבה מהטיולים הציבור הכללי נחשף אלינו במגע ישיר ולא דרך התקשורת המסיתה יש באפשרותנו לקיים את המצווה הענקית ביותר וזוהי מצוות קידוש השם. וע"י שננהג באופן הראוי לבני מלך נזכה לקדש ש"ש בעולם, והקב"ה מאוד אוהב את זה, ומכלל הן אתה שומע לאו. עוד מצווה גדולה שמזדמנת למטיילים המון בימי בין הזמנים היא מצוות ונשמרתם מאוד לנפשותיכם ולכן כדאי מאוד לנצל את הטיולים בימי בין הזמנים לקיום מצוות אלו ביתר שאת ועוז.

שאלה: מהי החיה הדומה ביותר לאדם והיא גם הולכת על שתיים? **תשובה:** כולנו יודעים שהקוף היא הבע"ח הדומה ביותר לאדם אך בין סוגי הקוף יש מינים שהדמיון החיצוני שלהם לאדם הוא דומה ביותר וזה הגורילה למיניה (שזה כולל שימפנזה, אורנג אוטן ועוד). בבעלי

שאלה: כמה שורות אבנים יש בכותל המערבי ומתי זה נבנה? **תשובה:** הקיר המקורי של הר הבית הוא רק שבע שורות הראשונות מהרצפה. בזמן בית המקדש היה עוד 12 שורות מעל השבע אך הרומאים החריבו אותם, ויש לשים לב שכל השבע שורות אפשר לזהות אותם ע"י שיש איזה מסגרת שהיא קצת שקוע משאר האבן, ארבעת השורות שמעליהם שהם אבנים בגודל מטר על מטר בערך הם שרידי בניה של מוסלמים מלפני 1300 שנים שרצו להקים שם מסגד, מעליהם ישנם שורות של אבנים קטנות יותר שנבנו אף הם ע"י המוסלמים בתקופות מאוחרות יותר. השורות שלמעלה ממש מיוחדות למונטפיורי שרצה להראות חזקה של היהודים על מקום זה. ושלוש השורות הלבנות העליונות ממש נבנו לא מזמן ע"י שלטונות האיסלם בהר הבית. ויש להוסיף שעיקר הכותל נמצא מתחת הקרקע בגובה של 8 מטר כמו שרואים כיום בכל החפירות שעשו למטה, ובכותל מה שנקרא הרפורמי רואים את זה.

שאלה: בפרשתנו מובאת המצווה של הילוך ד"א בארץ ישראל וד"א נלמד מהפסוק אעברה נא ואראה את הארץ הטובה (כתובות קיא.). האם ד"א נאמר רק בד"א חדשות או בכל ד"א גם ישנות מקיים את המצווה? **תשובה:** דעת רבי חיים קניבסקי שאין דין

השיבות לא יפחתו מארבע שעות לימוד כל יום בימי ביהז"מ, וכל אדם יקבע לעצמו זמן ואפי' חברותא ללמוד איזו מסכת או לחזור על איזה עניין, ומי שטוב בביהז"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. והלומד בימי בין הזמנים מקבל שפע מיוחד לכל השנה אף במה שאין לו בזמן, משום שהוא זמן רפוי ובכל יום השפע של אותו היום מתחלק בין כל לומדי התורה, וכשיש הרבה לומדים אז מגיע לו קצת מהשפע הזה, אבל בביהז"מ, שהלומדים מועטים, אז השפע והסידור שיפלו בחלקו גדולים הרבה יותר. ועיקר העיקרים להתפלל כמו בן תורה במניין, וכשמתחיל את היום בתפילה במניין וזמן קר"ש עם ברכותיה זוכה להצלחה כל היום ומכלל הן...

שאלה: מה היה אופן מנוחתם של גדו"י בביהז"מ? **תשובה:** אני יודע מה נהגו זקניי, **הרב אלישיב** בשנים הראשונות היה נוסע לנתניה או לאשדוד להיות ע"י הים. רבי חיים קניבסקי מביא בשם החזו"א שהיה הוא בריא לראש ולמוח, והחזו"א אף היה נוסע הרבה לים והיה נמצא במים רבע שעה ועוד חצי שעה בחול. ועד לא לפני הרבה זמן רבי חיים היה נוסע כל בוקר לים כדי להתאוורר. ובשנים המאוחרות יותר הרב אלישיב היה נוסע בחופש לטלזסטון לאויר ולשקט שיש שם, ובהמשך נסע לבית בתו הרבנית אוירבך ע"ה. **רבי חיים קניבסקי** נח כמה שנים בצפת, וידוע שאף החזו"א נפש בצפת.

שאלה: מטבע הדברים בחופש חייבים תעסוקה כי אחרת הבטלה מביאה לידי שעמום והשעמום מביא לידי חטא, מהי התעסוקה הכי טובה? **תשובה:** כל עוד שייך להעסיק את הילדים במסגרת הביתית זה הדבר הכי נכון הכי בריא והכי טוב ולא יישכח לנצח, והרעיונות הם רבים כחול אשר על שפת הים ויש הרבה חנויות ליצירות מאוד מעניינות שלא היו כלל כשאנו היינו ילדים, כמו הפלימוביל שיש היום גם ביצירות יש דברים משגעים, רק למצוא אותם. דוגמאות קטנות להכין עם הילדים סוגי מאכלי חדשים, ולפניי ללכת לחנות לקנות מוצרים בשביל המאכל, וכן לעשות ערב אפייה ולשחק עם הילדים. רבי חיים קניבסקי שיחק הרבה בחופשות עם הילדים בכל סוגי המשחקים שהיו אז ויש אותם ג"כ היום, והעיקר להיות מתוכנן מראש. **שאלה:** יש רבים שלא מצליחים לחיות בתבונה ולא מצליחים לגמור

את החודש, איך יוכלו לעלות על דרך המלך? **תשובה:** שמעתי מכמה וכמה אנשים שבמשך שנים חיו באופן לא מסודר והם נאלצו להתגלגל בגמחי"ם, עד שבא בין הזמנים והם הקדישו זמן לעבור על כל ההוצאות שלהם בכרטיסי אשראי ובחשבונות הבנק והם גילו איך אלפי שקלים הולכים כל חודש לשטויות, ומבין הזמנים הם החלו להתנהג בצורה מושכלת ובריאה וזכו לצאת מסבך החובות, לכן בביהז"מ שאדם קצת עוצר ממרוץ החיים כדאי למצוא זמן בשביל עניין חשוב זה.

שאלה: על מה צריך להיזהר במיוחד כשהולך לים? **תשובה:** ים סוער או מקום שאין מצילים צריך זהירות ושמירה על שמירה כשנכנס לשם. וצריך מאוד להיזהר בזה כי כשאדם עושה דבר שהוא מסוכן ניתן רשות למשחית לקטרגואפי כשלא נגזר עליו להינזק אם הוא נמצא במקום מסוכן הוא יכול להינזק. ובפרט יזהר בשמירת הנפש שהוא העניינים שבקל אפשר להיכשל בזה במקומות כמו הדרכים לים. וכשהילדים הולכים לים יש לבדוק היטב כל הפרטים קודם ולהדריכם ע"כ בנועם.

שאלה: בימים אלו אנו אבלים על חורבן הבית ומתפללים ומייחלים שהמשיח יבוא ויגאל אותנו, וחובה עלינו לצפות ולייחל לבואו ובכל רגע הוא יכול לבוא באופן פתאומי בלי הכנה כלל, מה יהיה כשיבוא המשיח? **תשובה:** כתוב בספרים כי קודם שיבוא המשיח לא תהיה שום הכנה והוא יבוא בפתאומיות (ואם יבוא בזמנו אז אליהו הנביא יודיע ע"כ יום קודם לכן). קודם ביאת המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג (ויש קבלה של המהרי"ל דיסקין בשם הגאון מוילנא שזה יארך 12 דקות, ובזמננו בעידן האטום זה לא תמוה) ומטרת המלחמה היא להיפרע מהגויים ולהענישם עונש מרובה, וזו תהיה מלחמה אדירה שימותו הרבה מאוד גויים שעשו הרע בעיני ה', וכן ימותו רבים מאוד מפושעי ישראל וכן ימותו כל מי שלא רצה וציפה לבואו של המשיח. וחכמינו אומרים שבדורנו כל מי שהוא נשאר במסגרת של שתו"מ כבר נקרא צדיק שישאר לביאת המשיח כי הנסיונות בחוץ כ"כ גדולים ובכ"ז נשאר יהודי מאמין ושותו"מ לכן כולם יהיו בגאולתו. וכיום לא יודעים לומר מי בדיוק זה המדינות הנקראות גוג ומגוג, וע"י האותות והמופתים שיהיו באותה מלחמה

יכירו וידעו כל יושבי תבל כי ה' הוא האלוקים, המשיח הוא ילוד אישה, אדם צדיק שנולד מאיש ואישה וחי בנינו. הוא עצמו כיום לא יודע מזה כלל ובזמן הגאולה הוא יקבל הוראה משמים להתגלות. הוא יודיע לעם ישראל שה' אמר לו שהוא המשיח וכל אומות העולם יכירו בגדלותו ועוצמתו. ובאופן טבעי בלי מלחמות הוא ישלוט על כל העולם כעין שמצינו אצל שלמה המלך שמלך על כל העולם בלי שום מלחמה. מלך המשיח יריח את העוונות של כל אדם ויהיו בזיונות גדולים למי שעשה עבירה, כי כבר א"א לשוב בתשובה על מה שכבר עשה, כי התנאים והמצב ישתנה. כשיבוא המשיח אומות העולם לא ישנאו אותנו ולא ירעו לנו, לא יצטרכו צבא, המצב הכלכלי של כולם ישתפר לגמרי אנשים לא יקנאו ולא ישנאו אחד את השני, לא יהיה רעב או מלחמה, יהיה המון שלווה ורוגע לעבודת ה', הטבע של האנשים יהיה טוב ולא יגנבו ולא יגזלו וכן לא יעשו רע אחד לשני, וכל זה יהיה במהלך טבעי לחלוטין. באותו הזמן י"א שיקומו לתחיה כל היהודים, וי"א שבתחילה יקומו לתחיה מעטים מאוד מגדולי הדורות כמו משה רבינו ואהרן הכהן, ועוד מעט צדיקים, ורק לאחר זמן של ארבעים שנה או בסיום הששת אלפים שנה יקומו כולם לתחיה. המשיח גם יבנה את בית המקדש (ונחלקו בזה אימתי). הקב"ה ישחט את היצה"ר. הרמב"ם כותב שאף אחד לא יכול לדעת מה בדיוק יהיה אבל זה רוח הדברים.

שאלה: ידוע שהחזו"א היה ממליץ לכל מי שיש לו חולשה או מתחים ללכת לחוף הים. מה הדברים הבריאיים שיש בהליכה לים? **תשובה:** ביקור בחוף הים מפחית מתחים ומוריד לחצים. ישנם רופאים הממליצים על ביקור בחוף הים עבור הסובלים מנידודי שינה. כל מה שנדרש הן 10 דקות בים, על מנת לספוג את הכמות היומית הנדרשת של ויטמין D החיוני לחיזוק המערכת החיסונית ועוד. מי המלח מחטאים ומרפאים פצעים. הליכה בחול הים והשהייה במי הים מסייעים מאוד לעור האדם ועוזרים לכל סוגי הבעיות הנפוצות שיש בעור. רופאים רבים ממליצים על טיולים ליליים לחוף הים עבור ילדים ותינוקות הסובלים מסטרידור (שיעול נבחני). ביקור בחוף ים משפר את היציבה. הליכה ברגלים יחפות על חול ים מגרה את אלפי

קצות העצב בכף הרגל וגורמת לנו להשקיע מאמץ התיישרות והתייצבות. היתרון הגדול של חול הים הוא הרכות שבו, המאפשרת שמירה והגנה על הברכיים והמפרקים. ביקור בחוף הים מקל על הסובלים מדלקות פרקים. מחקרים מראים כי ביקורים תכופים בחוף הים הפחיתו את תחושת הנוקשות והכאבים של הסובלים. כמובן שבשעות היום יש להקפיד על מריחה חוזרת ונשנית של קרם הגנה עם מקדם של לפחות SPF 30, על שתיה מרובה ועל ציות להנחיות המצילים! ים סוער או מקום שאין בו מצילים הסכנה בו מרובה מאוד. וכאמור לעיל, צריך מאוד להיזהר בזה כי כשאדם עושה דבר שהוא מסוכן ניתן רשות למשחית לקטרג ואפי' כשלא נגזר עליו להינזק אם הוא נמצא במקום מסוכן הוא יכול להינזק, ובפרט יזהר בשמירת הנפש, שהוא העניינים, שבקל אפשר להיכשל בזה במקומות כמו הדרכים לים. וכשהילדים הולכים לים יש לבדוק היטב כל הפרטים קודם ולהדריכם ע"כ בנועם. ויש להוסיף שכיום יש בדרכים כ"כ הרבה אסונות, ויש כמה סגולות מחז"ל להינצל מאסונות בטיולים וכדו': א. שילוו אותו כשיוצא. ב. יאמר במוצ"ש קודם הנסיעה פרשת וישלח עד חמישי. ג. יאמר פרשת העקידה. ד. ילמד קודם. ה. יתן צדקה קודם. ו. יניח ידו על המזוזה לפני שיוצא ויישא תפילה קצרה.

שאלה: הנה מגיעים ימי בין הזמנים איך עוברים את בין הזמנים בשלום בלי פגע בשמירה על בריאות הגוף והנפש של ההורים והילדים?

א. ביהז"מ הוא זמן של יצירת קשר עם הילדים שהופקדו ביד ההורים, ותפקיד ההורים בעולם לגדל ילדים בריאים בנפשם והוא חוב קדוש וחייב לבטל תלמודו בשביל זה. והנה כל השנה הוא במרוץ אבל בבין הזמנים מוטל עליו למצוא את הזמן ברוגע ובסבלנות לכל ילד בנפרד להאזין למצוקותיו; לדעת מה מפריע לו כל השנה; לשמוע אותו; לרדת לנפשו ולא לשכוח לתת לו הרבה כבוד. וכשהורה מתמסר לילד ממילא הוא מחזיר נחת.

ב. צריך לשבת עם כל ילד וילד לעשות תוכניות יום יום, וסדר יום לכלל הילדים ולדבר על הכל מראש בפרטות. כמו"כ להסביר לילד מה עושים ומה קונים. וילד שמבקש

קצות העצב בכף הרגל וגורמת לנו להשקיע מאמץ התיישרות והתייצבות. היתרון הגדול של חול הים הוא הרכות שבו, המאפשרת שמירה והגנה על הברכיים והמפרקים. ביקור בחוף הים מקל על הסובלים מדלקות פרקים. מחקרים מראים כי ביקורים תכופים בחוף הים הפחיתו את תחושת הנוקשות והכאבים של הסובלים. כמובן שבשעות היום יש להקפיד על מריחה חוזרת ונשנית של קרם הגנה עם מקדם של לפחות SPF 30, על שתיה מרובה ועל ציות להנחיות המצילים! ים סוער או מקום שאין בו מצילים הסכנה בו מרובה מאוד. וכאמור לעיל, צריך מאוד להיזהר בזה כי כשאדם עושה דבר שהוא מסוכן ניתן רשות למשחית לקטרג ואפי' כשלא נגזר עליו להינזק אם הוא נמצא במקום מסוכן הוא יכול להינזק, ובפרט יזהר בשמירת הנפש, שהוא העניינים, שבקל אפשר להיכשל בזה במקומות כמו הדרכים לים. וכשהילדים הולכים לים יש לבדוק היטב כל הפרטים קודם ולהדריכם ע"כ בנועם. ויש להוסיף שכיום יש בדרכים כ"כ הרבה אסונות, ויש כמה סגולות מחז"ל להינצל מאסונות בטיולים וכדו': א. שילוו אותו כשיוצא. ב. יאמר במוצ"ש קודם הנסיעה פרשת וישלח עד חמישי. ג. יאמר פרשת העקידה. ד. ילמד קודם. ה. יתן צדקה קודם. ו. יניח ידו על המזוזה לפני שיוצא ויישא תפילה קצרה.

ד. בבין הזמנים זה זמן ראוי להדק את הקשר עם הילדים, לתת להם לב ויחס של אמון ובטחון, למצוא זמן פנוי לשיחה בסבלנות עם כל ילד וילד, ועיי"כ לדאוג לקשר נפשי, לעודד את הילד לא להישר משום דבר גם אם חלה אצלו ירידה כי אין עלייה כשאין ירידה וכך צמחו כל גדולי הדור. היו להם זמנים של ירידה אבל דווקא מתוך הירידה הם צמחו והתעלו כי אחרי ירידה עולים יותר גבוה וזה נורמלי וכרצון ה'.

ה. ילד שעדיין ברשות ההורים ויש שליטה עליו לא לתת לו לטייל וכדו' בלי השגחה. יש שהקדישו זמן ביום לשירה והודיה משותפת ולאחמ"כ התפללו לה' כ"א כפי בקשתו וד"ו נתן הרבה לקירבת אלוקים רוגע שלוה, ושחרור נעים.

ו. לתת לכל ילד תחושה שהוא בוגר ויודע להסתדר לבד גם במטלות וגם במריבות. והבעת אמון בלי עזרה של ההורים בדברים האלו יוצרים הרבה בטחון אצל הילד.

ז. אסור לאבא להראות שהוא מאוכזב מילדו, ילד צריך להרגיש שמקבלים אותו בכל מצב ואין אכזבות. אפשר אמנם בכבוד להאיר את עיניו בדברים אבל לא מאוכזבים ממנו. וברוב הדברים יש להעלים עין לגמרי.

ח. יש למנוע ככל האפשר בבית הקרנות ומשחקים במחשב, כי המתרגל לכך קשה אח"כ לצאת מזה, וינסה הרבה למצוא פתרונות מחוץ למחשב והבא ליטהר מסייעים בידו, ומי שנאלץ לכך באישור מורה הוראה צריך שיהיה זה בפיקוח הדוק של ההורים ולזמן קצוב.

ט. ביהזמ"מ הוא זמן של שחרור, וזאת המטרה וזה דבר נורמלי לחלוטין שהילד יהנה מהשחרור כי הילד צריך להרפות את המוח, כמובן באווירה חמימה ותורנית. כמו"כ נורמלי לחלוטין שבחור בישיבה גדולה רוצה לנסוע עם חברים, וכדאי לעשות שאלת רב האם לאסור עליו ד"ו, כי הרבה פעמים זה בנפשו ועדיף לתת לו את זה בפיקוח מאשר בלי פיקוח. אבל לילד וכן לבנות בכל גיל אסור לתת ד"ו אפי' בפיקוח (לא מדובר על גינה

לנסוע לטיול שאין באפשרותנו להרשות לו את זה, נשב נשמע מה הוא רוצה, נגיד לו מה האפשרויות ויחליטו ביחד, יש רצוי ויש מצוי וההתחשבות והשמיעה זה יותר מכל הטיולים. ויש להטיל על כל ילד תפקיד בסדר היום, כגון: ילד אחד יעשה קיטנה, וילד שני יחליט מה משחקים, וילד שלישי יחליט איזה עוגה אמא תכין יחד עם הילדים, וילד שלישי יילך לקניות, ועוד ילד יהיה אחראי על הסדר וכל אחד יודע מה נצרך בביתו. וכשכותב הכל על דף מסודר העניינים נהיים יותר ויותר רגועים. ולכתוב על כל ילד במה הוא מומחה ולהטיל עליו אחריות על זה ועיי"ש מטילים אחריות באופן אוטומטי הילד יצליח, למרות שאפשר קצת לעזור לו, אבל לתת לו הרגשה ולהיות בטוח ביכולותיו.

ג. צריך לתת לילדים הגדולים עצמאות בתכניות ובסדר היום, אך הם חייבים להיות חלק מסדר היום של הבית. וכמובן שהכל ייעשה עיי"ש שמסור על כבודם, ומידי פעם יגלגל עימם שיחה בארבע עיניים ויפתח עצמו בפניהם ועיי"ש הם יפתחו בפניו. ויש להם לעשות ככל האפשר סדר יום הבנוי גי"כ מלימוד תורני אישי וחוויתי וילמד משהו שאוהב. ושיהיה בשמחה. ורבי גרשון אדלשטיין אומר שצריך גם להכניס הומור בלימוד, ויש לעשות עסק גדול מהלימוד שלו, ולדאוג שיסיים איזו מסכת או אפי' פרק וכך יעשו לו סיום גדול ויהיה לו סיפוק אדיר. וישתדל ללמוד עם חברותא, ואפשר שהאח הגדול ילמד עם הקטן ובן עם אביו וכדו' ולפחות סדר אחד ביום ילמד כשעתיים, ואפשר מאוד לצמוח מלימוד בביהז"מ. כדאי להקדיש איזה זמן ביום ללימוד המוסר אפי' באופן משפחתי משהו מעניין. ומי שטוב בביהז"מ זה סימן שהוא בן עליה כל השנה. ויש להוסיף שישנם בחורים נורמליים לחלוטין שמשוועים למנוחה וחופש בלי לחץ של סדר יום, הם רוצים לישון ולישון כמה שבא להם, ולצערנו, גם לקום מתי שבא להם, ואפילו שלפעמים זה גובל באיבוד מ"ע דאורייתא כקר"ש בזמנה, וההורים מסכנים רוצים לראות את הנחת והם לא רואים, מה עושים? - דבר ראשון להיזהר לא להכניס את הבחור ללחץ ולא להכביד בדרישות, אחרת הוא יפתח מרד וכלום לא יועיל. מה שכן יעשו, זה לתכנן עמו את הדברים החשובים, כמו שיקום לכה"פ לזמן קר"ש שהוא דאורייתא, וינהל איזה שהוא סדר יום,

או כותל וכדו' שזה אפשרי, אלא על נופש עם שינה).

י. יש להיזהר לנהוג בבית ברוגע ובשלווה גם בזמנים לחוצים ולהימנע ככל האפשר מכעס, וכשילד רואה בית רגוע גם בשעות לחץ זה משפיע עליו רבות לטובה. וכשכועסים בבית, מלבד כל הנזקים הגדולים שזה יוצר, הביטחון של הילדים מתערער... ולכן גם מי שרגזן מטבעו שלא יעשה זאת בבית.... ובוודאי לא כשיוצאים לנופש. וגם כשמאוכזב מהנופש שכן הזוג ארגן להבליג ולא להזכיר כל הזמן עשיתי את החופש הזה בשבילך וכדו' אלא ישתדל לעשות אוירה שמחה ומאושרת ע"י מילים טובות ומחמאות.

יא. עוד דבר. עניין גדול להתנתק ולעזוב את הטלפונים כל הזמן.

יב. ולסיום: בבין הזמנים יש יותר זמן ואפשר למצוא זמן להתפלל על דברים שבמרוץ החיים אנחנו לא מספיקים, וכעת בבין הזמנים נמצא את הזמן לדבר עם הקב"ה ע"י באופן ישיר בלי תיווך ובטוח שנענה ע"כ.

הרעיונות של השבוע: השבוע נביא כאן את הרעיונות המיועדים לבין הזמנים; דברים לתעסוקה בשלוש השבועות הקרובים: שאר הדברים שנשלחו למדור זה נביא אי"ה בעלון הבא שייצא בתחילת אלול. כל עוד שייך להעסיק את הילדים במסגרת הביתית זה הדבר הכי נכון הכי בריא והכי טוב ולא יישכח לנצח, והרעיונות הם רבים כחול אשר על שפת הים. יש כיום הרבה חוברות המחולקות חנים שיש בהן עשרות רבות של משחקים ביתיים. ומזמן הקורונה כל אחד מצא כמה עשרות משחקים כאלו שהפיגו את השיעמום לילדים בבידודים וכדו'. יש את המשחקים המפורסמים ארץ עיר, חי צומח דומם, שמות של אנשים בכל הא-ב. שמות של מאכלים בכל הא-ב וכדו'. נביא עשר מהרעיונות למשחקים ביתיים ששלחו לי: א. להרכיב פזל ענק. ב. להחביא בבית הפתעות מהכל בשקל או ממתקים, ולתת לילדים לחפש, כל מי שמוצא מקבל את מה שמצא. אפשר גם להחביא לכל ילד בחדר אחר ולכל אחד מחבוא לפי הרמה שלו. אפשר לעשות זאת באופן של חס קר והיינו כשהילד מתקרב למציאה לומר לו חס וכשמתרחק לומר לו קר. ג. להכין עם

הילדים סוגי מאכלי חדשים, ולפנייז ללכת לחנות לקנות מוצרים בשביל המאכל, וכן לעשות ערב אפייה יחד עם הילדים. ד. משחק הפעלה לילדים שמתאים ממש לכל הגילאים הוא הכנת מסלול מכשולים בתוך הבית. מכינים את המסלול מכריות, כיסאות, קופסאות, שמיכות, ארגזים, חוטים ומכל הבא ליד. הרעיון הוא ליצור רצף של חפצים במסלול שמאפשר לעבור מחפץ לחפץ מבלי לגעת ברצפה. אפשר להוסיף מגלשה ממזרון, מקפצה מערמת כריות – תנו להם להיות יצירתיים, וכן אהלים שונים, כמובן שמי שנוגע ברצפה – חוזר חזרה לתחילת המסלול. ה. מכינים פתקים ומחביאים אותם, כאשר כל פתק מכיל רמז למקום הימצאו של הפתק הבא. בסוף כל הפתקים מחכה המטמון (שיש להכינו מראש כך שישפיק לכל הילדים כמובן). לדוגמא, "הפתק הבא נמצא במגרה בה אמא מחביאה מאיתנו את השוקולד" או "במשקוף הדלת של החדר הכי מבולגן בבית" וכן הלאה. ו. הכינו תיבת דואר משפחתית והזמינו את הילדים לכתוב מכתבים זה לזה. הוו דוגמא אישית וכתבו גם אתם מכתבי מחמאות ובהם תציינו התנהגויות יפות שבהן נתקלתם ולמדו אותם אגב זאת להחמיא ולהעצים זה את זה. חוויה נחמדה שיכולה ללוות אתכם במשך כל החופשה, ולמלא חורים של 'בין לבין' באווירה טובה ומחברת. ז. אפשר להשתמש בקופסת קרטון ריקה כדי לבנות בית, רובוט, משאית, בעל חיים – כל מה שילדכם אוהב. הוא יכול לחתוך את הקופסה, להדביק אליה דברים שונים או לצבוע אותה. ח. אפשר לצלם דברים מעניינים בבית להראות לילדים שינחשו היכן נמצא בבית מקום זה. ט. הכנת טלפון: מכינים טלפון מכוסות חד פעמיות או מפחיות שתיה ישנות. לוקחים 2 כוסות חד פעמיות (מפלסטיק או קרטון) או פחיות שתיה. עושים חור בתחתית הכוס, לוקחים חוט ארוך קצת מכניסים את קצה החוט לכוס היכן שיש את החור, קושרים לו גפרור כדי שלא יצא וכן עושים לכוס השניה, וכך מותחים את הכוסות ומדברים אחד עם השני. י. בועות סבון במתכונת ביתית: לוקחים כוס סבון כלים. 12 כוסות מים. 2 כפיות אבקת

אפיה. מערבבים היטב ומחכים כשעה. כעת לוקחים בקבוק פלסטיק חתוך בתחתית, לוקחים גרב ישנה מלבישים את הגרב על הבקבוק ותופסים את זה עם גומיה, טובלים את הגרב בנוזל ונושפים לתוך הבקבוק, יוצאת בועה גדולה ונוצצת. אפשר גם לעשות צורות יפות של בועות ע"י שלוקחים 2 מקלות עץ וחוט עץ, קושרים את החוט בצורת משולש בין שני המקלות ומפריחים בלוני ענק.

שאלה חושן משפט: האם מותר למכור מוצרים תמורת דולרים או שאר מטבעות שאינן מקומיות? דעת ה"י שמותר כיון שסאה בסאה הוא דרבנן ודרך מקח מקח הוא מדרבנן נחשב תרי דרבנן, וגם בגלל שיש בו אפשרות ריווח ואפשרות הפסד, החוות דעת מבאר את ה"י שכיוון שזה מקח נחשב כמו שיש לו, החזו"א ביו"ד עב ה כתב שדרך מקח אסור אלא באופן שמוכר המוצר תמורת דמים, ואז הקונה מתחייב מוצר תמורת הדמים שבוזה מותר.

חידות לשאל את הילדים: א. מה המשותף ל: נח, מנהלים, מתקפל, כתר, גלגלים? ב. מה הירק הכי גדול? ג. שמות של משחקים בכל אותיות הא' ב' ד. שתי מילים עם אותן אותיות בסדר שונה, במילה אחת – בעונה זו באה בכמויות, במילה השניה רוב האנשים יעמיסו בה דברים מהבית שלהם. ה. שתי מילים עם אותן אותיות בסדר שונה, אחת לא אוכלים אותי בתשעת הימים, השניה כשחלילה נהיה אותי שמים גבס. ו. מה המשותף לנעליים, שיניים, שיזוף? **תשובות: א. כיסא ב. דלעת ג. ארץ עיר, בול פגיעה, גומי, דוקים, הלך לי קלף, וואי טוקי, זוג או פרד, חמש אבנים, טו גור, יויו סיני, כדור, לגו, מונופול, נחש מים, סולמות וחבלים, עולם העסקים, פאזל, צורה יצירה, קפלה, רביעיות, שחמט, תשבץ. ד. מדוזה – מזודה. ה. בשר – שבר. ו. משחה.**

חידות לבוגרים: א. איזה מהמספרים הבאים יוצא דופן 1, 11, 2, 13, 3, 17? ב. מהו המספר שאם יכפילו אותו ב-2 או ב-3 או ב-4 או ב-5 או ב-8 הספרות שלו ישארו אך בסדר שונה? **תשובות: א. המספר 2 – הוא היחיד זוגי. ב. המספר הוא 142,857**

העלון הבא אי"ה ייצא בחודש אלול לקראת פרשת שופטים תשפ"ב

ועידת הרבנים 'לביצור חומות הדת' בארה"ק

בהכוונת גדולי ישראל שליט"א

ייעוץ מקצועי לחסימת האינטרנט כהלכה | יעוץ חינוכי | הסברה | כינוסים

כללי השמירה מפגעי הטכנולוגיה לבין הזמנים

מחשבים ניידים

יש לוודאות שאין אפשרות לגלוש באינטרנט שאינו מסונן כהלכה - באמצעות הקליטה האלחוטית. ניתן לנתק אצל אוט-נט, בטל': 0722-613-613.

מערכת מולטימדיה ברכב

במרבית מערכות המולטימדיה שברכבים קיימת גישה לאינטרנט פרוץ. ניתן לנתק את החיבור אצל טכנאים המתמחים ביחוד בתחום זה, בטל' אוט נט הנ"ל בשלוחה 4.

מכשירי ווייז

מכשירי ווייז שאינם בפיקוח "ועדת הפיקוח" (תחת הפיקוח עומדים מכשירי ווייז של הדרן, נתיב ודרייביט) יש בהם סכנה רוחנית גדולה, ואף כאשר נראה שהמכשיר חסום, פעמים רבות נפתחת החסימה וניתנת גישה לאינטרנט פרוץ. זאת מלבד תכנים בעייתיים שנלווים לאפליקציית הווייז.

שיאומי חצי טאצ'

מכשירי שיאומי חצי טאצ' הינם כסמארטפון לכל דבר, ואף כאשר עושים בהם חסימות הינם נפתחים בנקל ונותנים גישה לאינטרנט הפרוץ, ועל כן הינם אסורים לחלוטין.

שמירה כללית

מאחר וסכנת המכשירים הטכנולוגיים מצויה מאד, ומעמידה בסכנה חמורה את נפשות הבנים והבנות, נדרשת נתינת דעת על זהות חבריהם ועל סוגי המכשירים המצויים, מתוך הסברה על גודל הנזקים ותפילה לשמירה ולסייעתא דשמיא.

צימרים ובתי הארחה

במרבית הצימרים ובתי הארחה קיימים מכשירי צפייה אסורים. וידועים מקרים רבים שהדבר הביא למכשולות חמורים.

יש לדרוש מהבעלים להוציא מהמקום מראש את הכבלים [ובמידה והם לא סידרו זאת יש להוציאם באופן עצמאי ולהניחם במקום שמור].

בחלק מהמקומות ניתן לבקש מההנהלה לנתק מרחוק את המכשיר.

סרטים

הסרטים הפסולים המלאים בפריצות ובקלקולי העולם, נפוצים כיום מאד, ועל כן נדרשת הסברה ושמירה שהבנים והבנות לא יקבלו אותם מחברים. יש לבדוק מפעם לפעם את התכנים שנמצאים בדיסק אונקי.

נגנים

נגנים עם אפשרות צפייה נאסרו על ידי כל גדולי הדור. אף כאשר אפשרות זו חסומה ניתן להחזירה בנקל. בחלק מהדגמים ניתנת גם גישה לאינטרנט.

חובה לרכוש רק נגנים בכשרות של 'כהלכה' או 'לכתחילה' [לאחרונה משווקים נגן פסול עם חותמת בשם 'לחומרא' שאין מאחוריה גוף כשרות כלשהו].

משקפי תלת מימד - מציאות מדומה

עולם המציאות המדומה מתפתח כל העת ומעצים את השפעת הסרטים ההרסנית עשרת מונים. במשקפיים אלו מורכב מכשיר צפייה שניתן - בלא שיידעו הסובבים מבחוץ, להכניס בו תכנים אסורים שמכניסים את הצופה ואת כל חושיו לעולמות הטומאה המדומים. השומרים על נפשות בני ביתם ימנעו מלהכניס מכשיר זה לביתם אף כשנראה שאין כעת סכנה, כדי שלא להתרגל בשימוש הביתי במכשיר זה שאחריהם מי ישורנו.

מוקד היעוץ המקצועי שע"י ועידת הרבנים לביצור חומות הדת

לפתרונות חסימה כהלכה במקומות העבודה
 << שלוחה 1 לביתיים >> שלוחה 2
 לסלולרי ונגנים >> שלוחה 3
 להתמודדויות מול פגעי הטכנולוגיה
 << שלוחה 4

1599-550-330